

Kalisz

Dopisz swoją historię

ZMIANA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA KALISZA

Projekt dokumentu do konsultacji społecznych

**Gminny Program
Rewitalizacji**

Kalisz | lipiec 2021

Autorzy aktualizacji

Miasto Kalisz

Kalisz
Dopisz swoją historię

Wydział Rozwoju Miasta

Biuro Rewitalizacji

Urząd Miejski w Kaliszu

Główny Rynek 20

62-800 Kalisz

Izabela Grześkiewicz

Agnieszka Różalska – Kusza

Marcin Wolniak

Współautorzy Programu przyjętego w 2017 roku

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

UNIwersytet
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ul. Bogumiła Krygowskiego 10

61-680 Poznań

Prof. UAM dr hab. Paweł Churski

dr inż. Przemysław Ciesiółka

dr Bartłomiej Kołsut

dr Robert Kudlak

dr Paweł Motek

1.CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	4
1.1.Wprowadzenie.....	4
1.2.Opis powiązań z dokumentami strategicznymi.....	4
1.2.1. Opis powiązań z dokumentami szczebla lokalnego.....	6
1.2.2. Opis powiązań z dokumentami szczebla ponadlokalnego.....	15
1.3.Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji.....	18
1.4.Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji.....	24
2.CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	57
2.1.Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	57
2.2.Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	58
2.3.Przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	76
2.3.1. Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	77
2.3.2. Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	116
2.3.3. Przedsięwzięcia komplementarne.....	120
2.4.Niezbędne zmiany w dokumentach strategicznych Miasta Kalisza w zakresie gospodarowania zasobem mieszkaniowym.....	125
2.5.Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	127
2.6.Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne.....	128
2.6.1. Wskazanie zakresu niezbędnych zmian w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.....	128
2.6.2.Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany.....	128
2.6.3. Miejscowe plany rewitalizacji.....	128
3.CZĘŚĆ ZARZĄDCZA.....	131
3.1.Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	131
3.2.Ramy finansowe.....	136
3.3.Struktura zarządzania.....	136
3.4.Koszty zarządzania.....	140
3.5.System monitorowania i oceny.....	140
3.6.Spis załączników.....	143
3.7.Bibliografia.....	144

1. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1.1. Wprowadzenie

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Kalisza to najważniejszy dokument strategiczny, który odnosi się do działań rewitalizacyjnych prowadzonych w Kaliszu. Po raz pierwszy uchwalony został przez Radę Miasta Kalisza 21 sierpnia 2017 roku¹, zmieniony w marcu 2018 roku².

Zgodnie z Ustawą o rewitalizacji Miasto Kalisz zobowiązane jest co najmniej raz na 3 lata przeprowadzić ocenę aktualności i stopnia realizacji Programu, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym Programie. W maju 2020 roku przeprowadziliśmy taką Ocenę, która była podstawą przystąpienia do opracowania zmiany Programu³.

Przeprowadzona ocena wykazała, że część zapisów z dotychczas obowiązującego Programu uległa dezaktualizacji i należy wprowadzić niezbędne zmiany. Zmiany dotyczą:

- opisu powiązań z dokumentami strategicznymi,
- listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- przedsięwzięć komplementarnych,
- niezbędnych zmian w dokumentach strategicznych Miasta Kalisza w zakresie gospodarowania zasobem mieszkaniowym,
- planowania i zagospodarowania przestrzennego,
- ram finansowych,
- struktury zarządzania,
- kosztów zarządzania,
- systemu monitorowania i oceny.

Pozostałe zapisy Programu nie ulegają zmianie.

1.2. Opis powiązań z dokumentami strategicznymi

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Kalisza jest zgodny w swej treści z dokumentami strategicznymi i planistycznymi zarówno szczebla lokalnego jak i szczebla regionalnego. Poniżej opisano powiązania Programu z następującymi dokumentami szczebla lokalnego oraz ponadlokalnego. Analizie poddano dokumenty aktualne na dzień 30 czerwca 2021 roku.

1 Uchwała nr XLI/512/2017 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 27 lipca 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kalisza.

2 Uchwała nr XLIX/657/2018 Rady Miasta Kalisza z dnia 1 marca 2018 r. w sprawie zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kalisza

3 Uchwała nr XXVI/418/2020 Rady Miasta Kalisza z dnia 14 lipca 2020 r. w sprawie przystąpienia do opracowania zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kalisza.

Rodzaj dokumentu	Nazwa dokumentu	Data przyjęcia
Dokumenty szczebla lokalnego	Strategia Rozwoju Miasta Kalisza na lata 2014–2024	Uchwała nr XLIX/651/2014 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 26 czerwca 2014 roku
	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego	Uchwała nr XIV/2015/2019 Rady Miasta Kalisza z dnia 26 września 2019 roku
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Kalisza na lata 2016–2025	Uchwała nr XXI/265/2016 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 31 marca 2016 roku
	Wieloletni programu współpracy Miasta Kalisza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2021 – 2025	Uchwała nr XXXII/461/2020 Rady Miasta Kalisza z dnia 26 listopada 2020 roku
	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Kalisza	Uchwała nr XL/586/2021 Rady Miasta Kalisza z dnia 24 czerwca 2021 roku
	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Kalisza na lata 2015–2020	Uchwała nr XV/175/2015 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 29 października 2015 roku
	Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2017 – 2020	Uchwała nr XLIII/526/2017 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 28 września 2017 roku
	Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Kalisza	Uchwała nr XL/595/2021 Rady Miasta Kalisza z dnia 24 czerwca 2021 roku
	Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia miasta Kalisza w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na lata 2016–2030.	Uchwała Nr XXIII/378/2020 z dnia 7 maja 2020 roku
	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2022–2024	Uchwała NR XXXIV/488/2020 Rady Miasta Kalisza z dnia 29 grudnia 2020 roku
Dokumenty szczebla ponadlokalnego	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa – Wielkopolska 2020+	Uchwała Nr XVI/287/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2020 r.
	Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku	Uchwała Nr XVI/287/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2020 r.
	Strategia zintegrowanych inwestycji terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko–Ostrowskiej	Uchwała nr 3/2016 Rady Aglomeracji Kalisko–Ostrowskiej z dnia 20 kwietnia 2016 roku

Tabela 1. Zgodność Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym i ponadlokalnym.

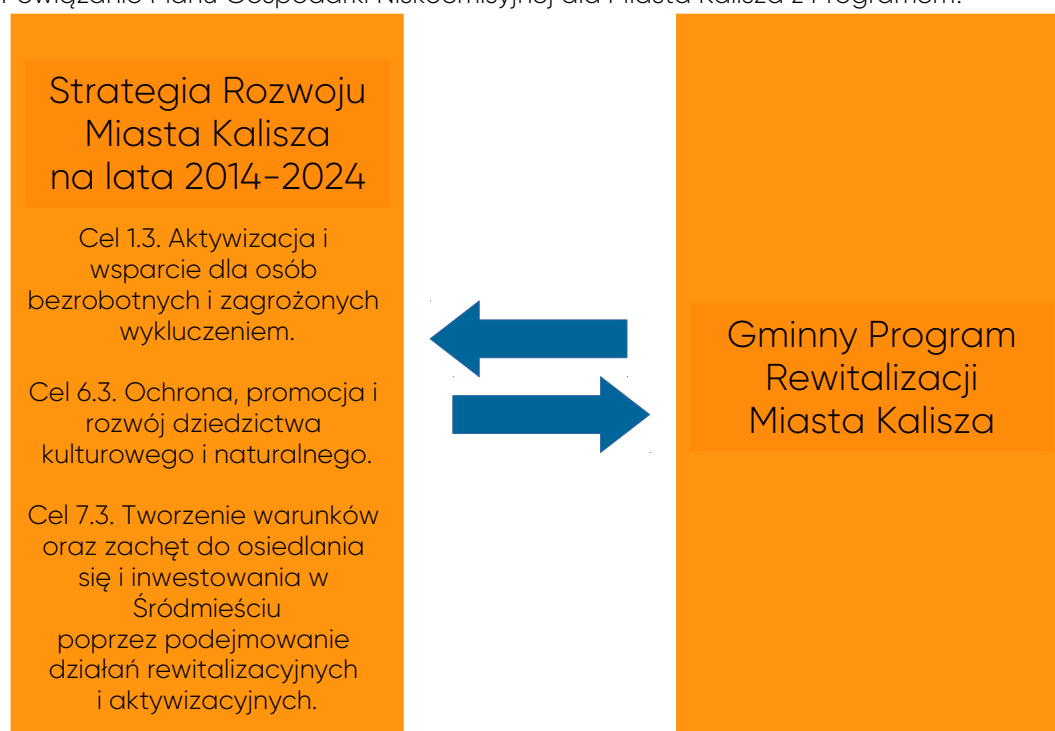
1.2.1. Opis powiązań z dokumentami szczebla lokalnego

Strategia Rozwoju Miasta Kalisza

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Kalisza wynika bezpośrednio ze Strategii Rozwoju Miasta Kalisza na lata 2014–2024.

Strategia Rozwoju Miasta Kalisza zakłada interwencję w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-ekologicznej. Realizowanie wyznaczonych ośmiu celów strategicznych w poszczególnych sferach opiera się o sformułowaną w następujący sposób wizję: „Kalisz – otwarte miasto o wysokiej jakości życia jego mieszkańców i dynamicznie rozwijającej się, nowoczesnej gospodarce”. Tak zdefiniowana wizja zawiera ideę dobrze skomunikowanego, zarządzanego nowoczesnie w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju miasta, w którym się dobrze mieszka, pracuje i spędza wolny czas. Wysoka jakość życia i nowoczesna gospodarka, postrzegane jako rezultaty podejmowanych przedsięwzięć, stanowią zarazem główne odpowiedzi na wyzwania społeczne, np. problemy demograficzne, bezrobocie, włączenie społeczne, jak również problemy gospodarcze, np. innowacyjność, dbałość o środowisko (zielony aspekt rozwoju), zabezpieczenie przed powodzią i inne. W ramach realizacji celu strategicznego 7: Kalisz – funkcjonalne miasto zakłada się, że Kalisz stanie się miastem skutecznym w planowaniu i realizacji ambitnych przedsięwzięć infrastrukturalnych porządkujących tkankę miejską, w tym z wykorzystaniem działań rewitalizacyjnych.

Rycina 1. Powiązanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Kalisza z Programem.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kalisza.

Celem tego dokumentu jest określenie uwarunkowań, kierunków zagospodarowania oraz polityki przestrzennej miasta, w tym realizacji ponadlokalnych celów publicznych. Studium jest aktem kierownictwa wewnętrznego. Ustalenia studium są wykładnią polityki przestrzennej władz miasta w odniesieniu do całego jej obszaru, ale nie są bezpośrednią podstawą decyzji administracyjnych.

W studium wskazano główne zasady, które należy respektować przy tworzeniu programów i polityk sektorowych. W zakresie rewitalizacji najważniejsze obejmują:

- racjonalne zagospodarowanie terenów zabudowanych, tworzenie dogodnych miejsc zamieszkania, kreowanie na osiedlach miejsc o charakterze przestrzeni publicznych pozwalających na integrację mieszkańców,
- poprawę jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury technicznej.

Rycina 2. Powiązanie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego z Programem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla miasta Kalisza na lata 2016–2025

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej Kalisza. Ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są jako negatywne.

Rycina 3. Powiązanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z Programem.

Wieloletni program współpracy Miasta Kalisza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2021 – 2025

Dokument określa założenia i kierunki współpracy w realizacji zadań publicznych przez samorząd i sektor pozarządowy w latach 2021–2025. Program stwarza warunki do rozwoju aktywności mieszkańców, wyrażające się w podejmowaniu działania na rzecz wspólnoty lokalnej, samoorganizujących się w tym celu w formalnych i nieformalnych strukturach, wraz z samorządem definiujących problemy i społeczne potrzeby oraz wyznaczających wspólne cele.

Celem głównym Programu jest budowanie aktywności społecznej mieszkańców poprzez zwiększenie zaangażowania i odpowiedzialności w realizacji zadań publicznych Miasta przez organizacje pozarządowe, z zapewnieniem ich efektywności i dostosowaniem do potrzeb społecznych.

Rycina 4. Powiązanie wieloletniego programu współpracy Miasta Kalisza z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na lata 2021–2025 z Programem.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Kalisza

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Kalisza jest dokumentem strategicznym wyznaczającym główne cele i kierunki działań w zakresie poprawy jakości powietrza, efektywności energetycznej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń, w tym również gazów cieplarnianych. Jest to zintegrowany plan działań mający na celu osiągnięcie standardów jakości powietrza w perspektywie lat 2015–2025. Zakres tematyczny Planu odnosi się do działań zarówno inwestycyjnych, jak i nieinwestycyjnych w sektorze mieszkalnictwa indywidualnego, budownictwa publicznego, gospodarki przestrzennej, zaopatrzenia w ciepło i energię, transportu prywatnego i publicznego. Zaproponowane działania powinny przynieść miastu efekt ekologiczny w postaci ograniczenia emisji substancji szkodliwych do powietrza oraz redukcji zużycia energii finalnej.

Rycina 5. Powiązanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Kalisza z Programem.

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Kalisza na lata 2015 – 2020

Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Kalisza jest dokumentem określającym zasady oraz cele prowadzonej przez gminę polityki mieszkaniowej. Celem programu jest wdrożenie racjonalnej gospodarowania zasobem mieszkaniowym, prowadzącej do:

1. Zwiększenia mieszkaniowego zasobu miasta.
2. Zwiększenia możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób o niskich dochodach.
3. Poprawy stanu technicznego mieszkaniowego zasobu miasta.
4. Poprawy jakości i warunków zamieszkiwania w mieszkaniowym zasobie miasta.
5. Zakończenia zmian własnościowych w nieruchomościach, w których sprzedaż lokali została już rozpoczęta.
6. Poprawy jakości zarządzania mieszkaniowym zasobem miasta.

Program zwraca uwagę wprost na możliwości wykorzystania działań rewitalizacyjnych w poprawę zasobów mieszkaniowych Kalisza.

Rycina 6. Powiązanie Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Kalisza z Programem.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2017 – 2020

Celem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2017 – 2020 są działania mające na celu zachowanie istniejącego dziedzictwa kulturowego w granicach administracyjnych miasta. Program opiera się o wykaz zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami sformułowany a art. 87. Ustawy z dnia 27 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2014 poz. 1446 z późn. zm.) Program podkreśla, iż jednym z najistotniejszych problemów na obszarze historycznej zabudowy Kalisza jest występowanie obszarów kryzysowych i potrzeba rewitalizacji. Program wskazuje na zasadnicze priorytety wytyczające kierunki działań, które wpisują się też w proces rewitalizacji.

Rycina 7. Powiązanie Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Kalisza na lata 2017–2020 z Programem.

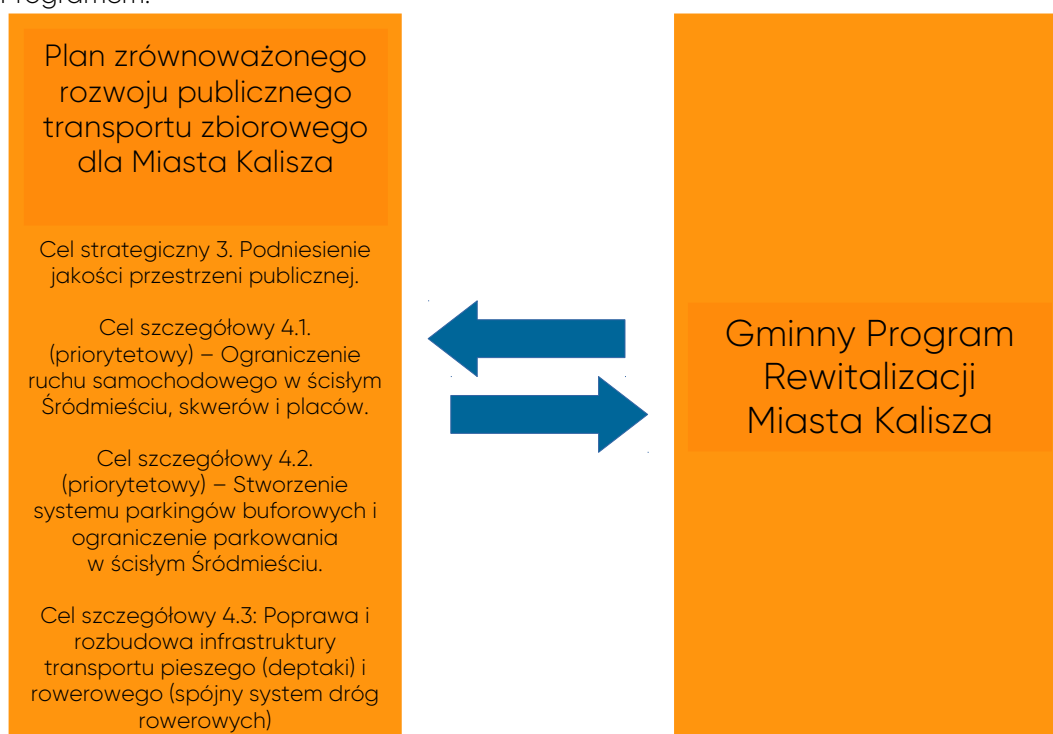

Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Kalisza

Głównym zadaniem planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego jest zaplanowanie przewozów o charakterze użyteczności publicznej, realizowanych na obszarze Miasta Kalisza i gmin sąsiednich (z którymi Miasto Kalisz – jako organizator transportu – podpisało porozumienia w zakresie lokalnego transportu zbiorowego), zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, które wynikają z istotnego znaczenia mobilności dla rozwoju społeczno-gospodarczego i negatywnych następstw niekontrolowanego rozwoju motoryzacji indywidualnej.

Wizja publicznego transportu zbiorowego w Kaliszu zakłada funkcjonowanie oraz rozwój nowoczesnego i proekologicznego transportu zbiorowego, spełniającego oczekiwania pasażerów – w sposób tworzący z tego transportu realną alternatywę dla podróży realizowanych własnym samochodem osobowym, dostępnego także dla osób o ograniczonej zdolności ruchowej. Realizacja założeń planu transportowego polega na zapewnieniu optymalnego podziału zadań przewozowych między transport publiczny i indywidualny (ruch samochodowy, rowerowy i pieszy), w zależności od charakterystyk zagospodarowania przestrzennego danego obszaru miasta. Głównym celem planu jest osiągnięcie takiej sprawności funkcjonowania transportu, przy rosnącej motoryzacji, aby poprzez wzmocnienie roli transportu publicznego co najmniej powstrzymać, a najlepiej odwrócić zjawisko przenoszenia się pasażerów z transportu publicznego do indywidualnego. Aby ten cel był możliwy do osiągnięcia, oferta transportu publicznego musi być konkurencyjna w stosunku do transportu indywidualnego, a więc charakteryzować się wysoką jakością, a w strefach z ograniczonym indywidualnym ruchem samochodowym, transport publiczny musi przejść jego rolę.

Rycina 8. Powiązanie Planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Kalisza z Programem.

Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia miasta Kalisza w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na lata 2016–2030

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym nakłada na gminy obowiązek zabezpieczenia zbiorowych potrzeb ich mieszkańców m.in. w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz. Realizując ten obowiązek gmina na swoim obszarze planuje i organizuje zaopatrzenie w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Dokument opracowywany został na podstawie art. 18 ust. 1 pkt 1 oraz art.19 ust. 1 – 8 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne i przedstawia informacje dotyczące:

- oceny stanu aktualnego i przewidywanych zmian zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; przedsięwzięć racjonalizujących użytkowanie ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych;
- możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii, z uwzględnieniem energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych z odnawialnych źródeł energii, energii elektrycznej i ciepła użytkowego wytwarzanych w kogeneracji oraz zagospodarowania ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych;
- możliwości stosowania środków poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 maja 2017 r. o efektywności energetycznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 264, z późn. zm.);
- zakresu współpracy z sąsiednimi gminami.

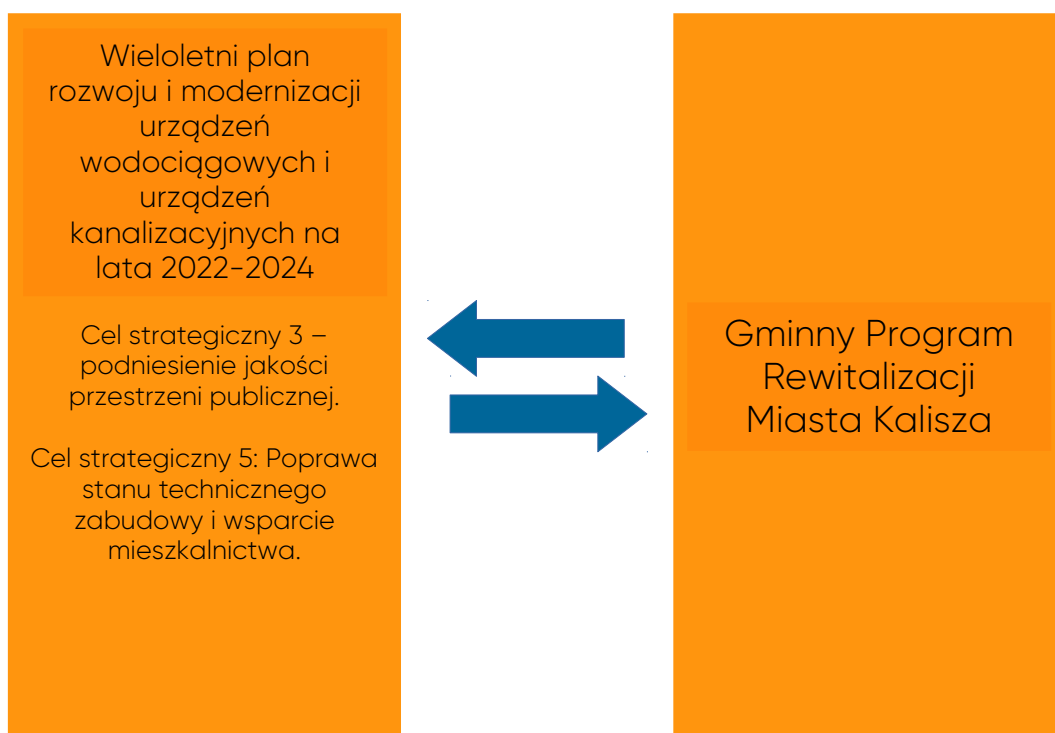
Rycina 9. Powiązanie Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia miasta Kalisza w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe z Programem.

Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2022–2024.

Plan określa zakres i uzasadnienie potrzeby realizacji planowanych inwestycji w sieć wodociągowo-kanalizacyjną na terenie Miasta Kalisza na lata 2022–2024. Działalność inwestycyjna PWiK Sp. z o. o. powiązana jest bardzo szczegółowo z działaniami inwestycyjnymi realizowanymi przez Miasto Kalisz i podmiotami od niego zależnymi, ze szczególnym uwzględnieniem zadań realizowanych przez Zarząd Dróg Miejskich w Kaliszu.

Rycina 10. Powiązanie Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych z Programem.

1.2.2. Opis powiązań z dokumentami szczebla ponadlokalnego

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Kalisza realizuje również zapisy dokumentów ponadlokalnych – z poziomu województwa wielkopolskiego oraz z poziomu Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa – Wielkopolska 2020+
Głównym celem Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Wielkopolska 2020 jest „Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju”. Wśród celów strategicznych znalazły się m.in.: wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu, wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia, zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.

W ramach kierunków zagospodarowania przestrzennego Kalisza przewiduje się rozwój funkcji o znaczeniu krajowym i regionalnym, w tym funkcji metropolitalnych, oraz integrację funkcjonalną i przestrzenną z otoczeniem. Wśród działań (str. 87) dla miasta określa m.in.:

1. Poprawę warunków mieszkaniowych – rewitalizacja najstarszych dzielnic i obszarów zdegradowanych, podwyższanie standardu istniejących zasobów mieszkaniowych, wyznaczanie nowych terenów dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej, w tym mieszkalnictwa społecznego i komunalnego, z zapewnieniem dobrej dostępności komunikacyjnej, z preferencją obsługi komunikacją zbiorową, wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną oraz inne usługi publiczne, a także dostępności do terenów rekreacyjnych i sportowych – (str. 87, ppkt. 2 g).
2. Poprawę wyposażenia w infrastrukturę społeczną służącą mieszkańcom południowej części województwa – modernizacja i rozbudowa istniejących obiektów oraz wyznaczanie terenów lokalizacji nowych inwestycji z zakresu usług społecznych, w tym przede wszystkim szpitali, domów opieki, szkół i uczelni wyższych oraz instytucji kultury, z uwzględnieniem obsługi komunikacyjnej i niezbędnym wyposażeniem w infrastrukturę techniczną – (str. 87, ppkt. 2 h).
3. Poprawę jakości przestrzeni publicznych – rewitalizacja, wyznaczanie, urządzenie i poprawa estetyki obszarów o istotnym znaczeniu dla mieszkańców, w tym w szczególności rewitalizacja śródmieść, z uwzględnieniem potrzeb wszystkich użytkowników, w tym osób o ograniczonej mobilności i percepcji, przy wykorzystaniu zasad projektowania uniwersalnego w rozumieniu art. 2. Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169) – (str. 87, ppkt. 2 i)
4. Ochronę terenów cennych przyrodniczo i kulturowo – zachowanie i poprawa zagospodarowania terenów zieleni urządzonej, wyznaczenie nowych terenów oraz zachowanie i rewitalizacja obszarów i obiektów zabytkowych – (str. 87, ppkt. 2 j).

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku

Strategia Wielkopolska 2030 wspiera kluczowe potencjały kreowania wzrostu gospodarczo-społecznego.

Cele strategiczne zawarte w Strategii obejmują:

1. Wzrost gospodarczy Wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców.
2. Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialny regionu.
3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski.
4. Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem.

Cele te w odniesieniu do Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej (str. 91-92) wskazują kluczowe kierunki działań, gdzie duży nacisk kładzie się na rozwój kapitału ludzkiego i zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości edukacji i kształcenia oraz dostępu do atrakcyjnych miejsc pracy. Wśród kierunków działań przewidziano także wzrost atrakcyjności osiedleńczej ośrodków miejskich, przeciwdziałanie marginalizacji i

wykluczeniu m.in. poprzez poprawę dostępu do usług, lepsze funkcjonowanie infrastruktury społecznej oraz rozwijanie sektora ekonomii społecznej i solidarnej.

Strategia wskazuje na potrzebę prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej, w tym mieszkaniowej oraz **rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz obszarów o wysokich wartościach historycznych i kulturowych**. Kładzie się też duży nacisk na poprawę stanu i ochronę środowiska przyrodniczego, gdzie istotnymi działaniami z punktu widzenia poszczególnych ośrodków mają być m.in. poprawa jakości powietrza, poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami oraz kształtowanie świadomości i postaw ekologicznych społeczeństwa.

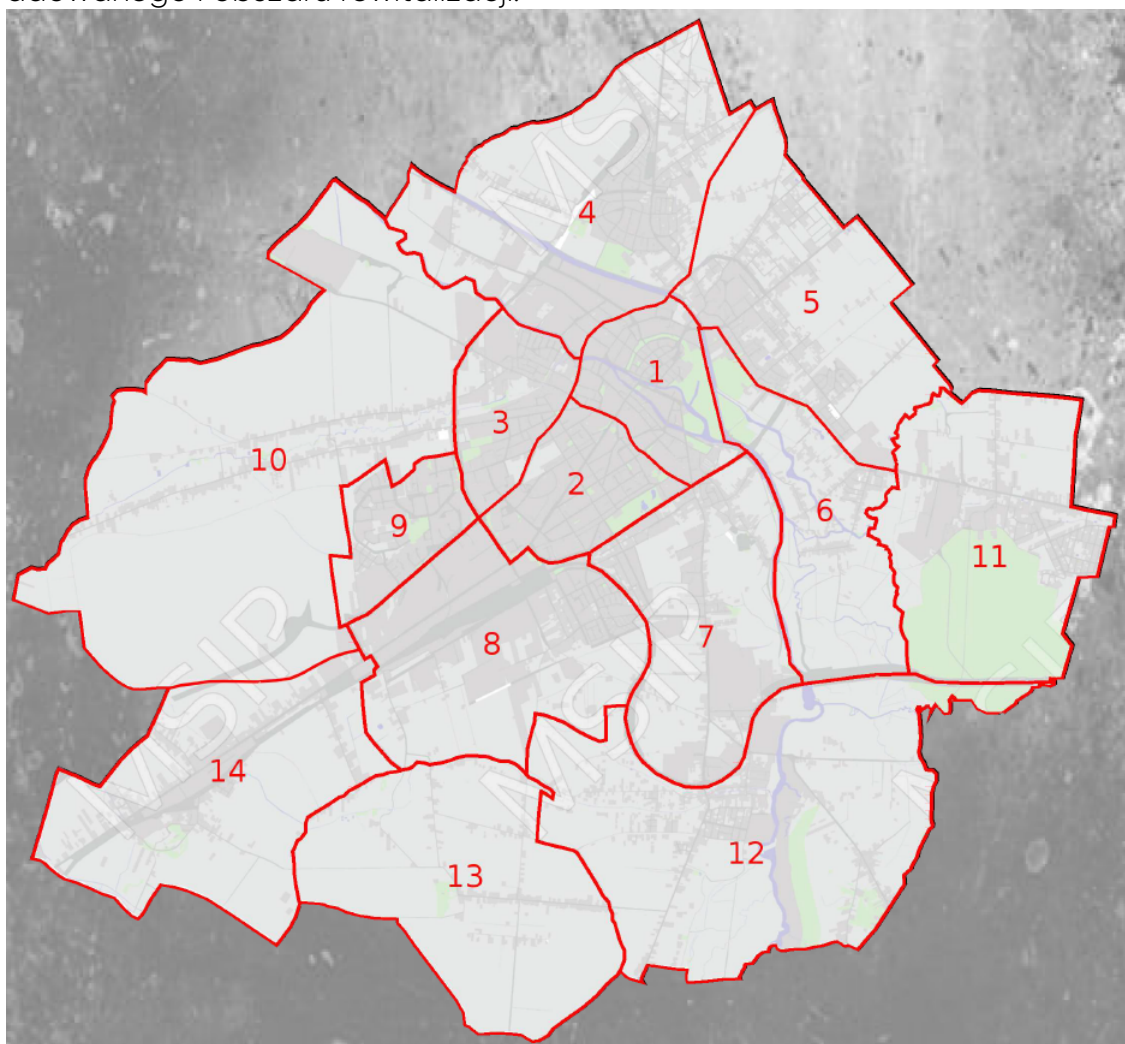
Strategia zintegrowanych inwestycji terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej

Strategia wyznacza spójną wizję rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej opierając się na zidentyfikowanych priorytetach rozwojowych oraz problemach występujących na tym obszarze. W strategii podkreślono, że działania rewitalizacyjne powinno się wykorzystywać w celu zwiększenia dywersyfikacji działalności gospodarczej oraz aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców. Podkreślono również konieczność odtworzenia centrotwórczej funkcji Śródmieścia poprzez zmniejszenie skutków zjawisk kryzysowych oraz odwrócenie trendów depopulacyjnych.

1.3. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone zostały Uchwałą nr XXV/313/2016 Rady Miejskiej Kalisza. W celu ich wyznaczenia podzielono teren Miasta Kalisza na 14 jednostek urbanistycznych w oparciu o podział administracyjny na jednostki pomocnicze: osiedla i sołectwa, historię urbanizacji miasta (obszar zabudowy, użytkowanie terenu, granice administracyjne), jego morfologię (użytkowanie gruntów, budynki i ich zespoły, drogi) oraz uwarunkowania przyrodnicze (cieki, zbiorniki wodne, obszary chronione, rzeźbę terenu). Na ryc. 1 przedstawiono podział miasta na jednostki urbanistyczne.

Rycina 11. Podział miasta Kalisza na jednostki urbanistyczne służące delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Źródło: Diagnoza. Delimitacja..., 2016, s. 16.

Szczegółowe zestawienie wyznaczonych jednostek wraz z ich powierzchnią i liczbą ludności⁴ zostało ujęte w tabeli nr 1.

⁴ Liczba ludności została podana na podstawie deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami stałymi.

I.p.	Nazwa	Powierzchnia [km. kw]	Odsetek powierzchni [%]	Mieszkańcy	Odsetek mieszkańców [%]
1	Śródmieście	1,881	2,71	16336	18,04
2	Asnyka Czaszki Kaliniec Rogatka XXV-lecie – część wschodnia	1,890	2,72	21984	24,27
3	Korczak Ogrody – część wschodnia Widok	1,665	2,40	11976	13,22
4	Chmielnik – część zachodnia Majków Piskorzewie	6,350	9,15	5642	6,23
5	Chmielnik – część wschodnia Tyniec	5,005	7,21	5451	6,02
6	Rajsków	3,439	4,96	1489	1,65
7	Rypinek	4,329	6,26	2612	2,88
8	Zagorzynek XXV-lecie – część zachodnia	5,132	7,40	2700	2,98
9	Dobrzec	1,483	2,14	14186	15,66
10	Dobro Ogrody – część zachodnia Sołectwo Dobrzec	12,240	17,64	1466	1,62
11	Winiary	5,418	7,81	1984	2,19
12	Piwonice	8,751	12,62	2368	2,61
13	Sulistawice	5,891	8,49	817	0,90
14	Szczypiorno	5,889	8,49	1564	1,73
SUMA		69,383	100	90575	100

Tabela 1: Zestawienie wskaźników w podziale na jednostki urbanistyczne

Następnie na podstawie dostępnych danych dokonano wyboru wskaźników odpowiadających ustawowym kryteriom obszaru zdegradowanego w aspekcie negatywnych zjawisk społecznych tj.: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Na tym etapie przyjęto także wskaźniki obrazujące negatywne zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. W sumie przeanalizowano 21 wskaźników, których

zestawienie wyników prezentuje tabela nr 2. Diagnozę przeprowadzono na podstawie wiarygodnych i mierzalnych danych za 2014 r. pozyskanych od jednostek organizacyjnych Miasta Kalisza (Urzędu Miejskiego, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy) oraz innych jednostek (Komendy Miejskiej Policji w Kaliszu, Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Kaliszu, Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o. o. Oddział w Poznaniu Zakład w Kaliszu, Komendy Miejskiej Państwowej Straży Pożarnej w Kaliszu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego). Dla każdego z analizowanych 21 wskaźników wytypowano 3 jednostki urbanistyczne, które charakteryzowały się najwyższą skalą danego zjawiska (stanem kryzysowym w danym aspekcie). W ten sposób zobrazowano obszary, w których następuje koncentracja największej liczby zjawisk problemowych. Najsilniejsza koncentracja zarówno negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, jak i pozostałych sfer, tzn.: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej występuje w jednostkach urbanistycznych nr 1 (19 zjawisk) i nr 2 (16 zjawisk). Dodatkowo w delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wzięto pod uwagę wyniki frekwencji wyborczej z wyborów samorządowych przeprowadzonych w 2014 r. oraz dane za 2013 r. z Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu dla strefy Miasto Kalisz obrazujące stężenia poszczególnych substancji na obszarze Miasta.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy wyznaczono obszar zdegradowany – jednostki urbanistyczne nr 1 i nr 2, które charakteryzują się największym stopniem degradacji we wszystkich analizowanych sferach.

Wyniki poszczególnych wskaźników diagnozy w jednostkach urbanistycznych uznanych za obszar zdegradowany wykazały jednak bardziej niekorzystne wartości i silniejszą koncentrację negatywnych zjawisk w jednostce urbanistycznej nr 1 niż w jednostce urbanistycznej nr 2. Ponadto jednostka urbanistyczna nr 1 ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy. Tutaj koncentruje się życie miasta, ma ona ogromny potencjał, przede wszystkim w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wyrażającej się w wysokiej wartości historycznej zabudowy, atrakcyjnych terenów zielonych oraz bliskości rzeki i jej kanałów. Dlatego ten obszar został wskazany jako obszar rewitalizacji.

W dniach od 6 maja do 6 czerwca 2016 r. przeprowadzono konsultacje społeczne dotyczące projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Wskutek uwag i wniosków złożonych w trakcie konsultacji Rada Miejska Kalisza zdecydowała o rozszerzeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji o część jednostki urbanistycznej nr 5. Ostatecznie, zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej Kalisza⁵ obszar ten ograniczony jest: Al. Gen. Władysława Sikorskiego, ul. Warszawską, ul. Winiarską, ul. Ciepłą, granicą północno-zachodnią działki nr ewid. 2/20 (obręb 033 Tyniec) usytuowaną na terenie Stadionu Miejskiego, Kanałem Bernardyńskim, rzeką Prosną, ul. Szlak Bursztynowy, ul. Nowy Świat, ul. Harcerską, ul. Poznańską oraz Al. Wojska Polskiego.

5 Uchwała nr XXV/313/2016 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 21 czerwca 2016 r. wyznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Kalisza.

Rodzaj zjawiska	Kategoria	Wskaźnik	Jednostka urbanistyczna														Miasto ogółem
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
I. Społeczne	1. Bezrobocie	1.1. Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców w danej jednostce	48,24	40,71	29,48	29,95	33,20	36,94	23,74	28,89	17,13	15,01	32,76	23,23	29,38	24,30	33,43
		1.2. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców w danej jednostce	27,24	21,83	12,61	14,71	17,24	18,13	15,70	13,33	11,14	9,55	16,63	9,71	9,79	6,39	17,70
	2. Ubóstwo	2.1. Liczba rodzin korzystających z pomocy na dożywianie dzieci na 1 km kw. powierzchni jednostki	83,47	46,56	21,02	1,42	3,00	1,16	0,69	1,17	10,11	0,08	0,55	0,34	0,00	1,70	5,03
		2.2. Liczba osób korzystających z pomocy na dożywianie dzieci na 1 km kw. powierzchni jednostki	322,70	172,49	73,87	6,30	9,99	4,65	2,77	5,26	35,06	0,33	3,14	0,80	0,00	7,64	19,12
		2.3. Liczba osób korzystających z zasiłku celowego na zakup węgla na 1000 mieszkańców w danej jednostce	30,00	9,46	4,68	19,14	17,06	10,07	12,63	3,70	0,14	2,73	11,59	5,91	9,79	17,90	12,06
	3. Przestępczość	3.1. Liczba rodzin objętych przypadkami przemocy („Niebieskie Karty”) na 1 km kw. powierzchni jednostki	10,10	1,59	3,00	0,00	0,20	0,00	0,00	0,19	1,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,34	0,48
		3.2. Liczba zdarzeń zarejestrowanych przez policję na 1 km kw. powierzchni jednostki	313,66	211,11	116,52	21,73	20,38	22,39	49,43	24,75	86,31	17,97	4,98	7,42	1,53	7,64	33,66
		3.3. Liczba interwencji zarejestrowanych przez policję na 1 km kw. powierzchni jednostki	1888,36	1588,98	775,63	107,56	104,50	78,80	68,84	186,28	820,63	63,07	22,52	21,14	4,13	24,45	188,06
	4. Niski poziom edukacji i kapitału społecznego	4.1. Średnie wyniki egzaminu szóstoklasisty – cz. 1 wśród uczniów w danej jednostce	56,53	62,07	64,71	67,04	69,76	57,00	70,96	71,48	68,76	75,80	68,71	72,55	65,18	57,09	64,98
		4.2. Średnie wyniki egzaminu szóstoklasisty – cz. 2 wśród uczniów w danej jednostce	68,72	77,34	80,04	82,15	82,79	81,75	84,52	88,26	82,73	85,67	80,96	79,10	82,09	70,25	79,01

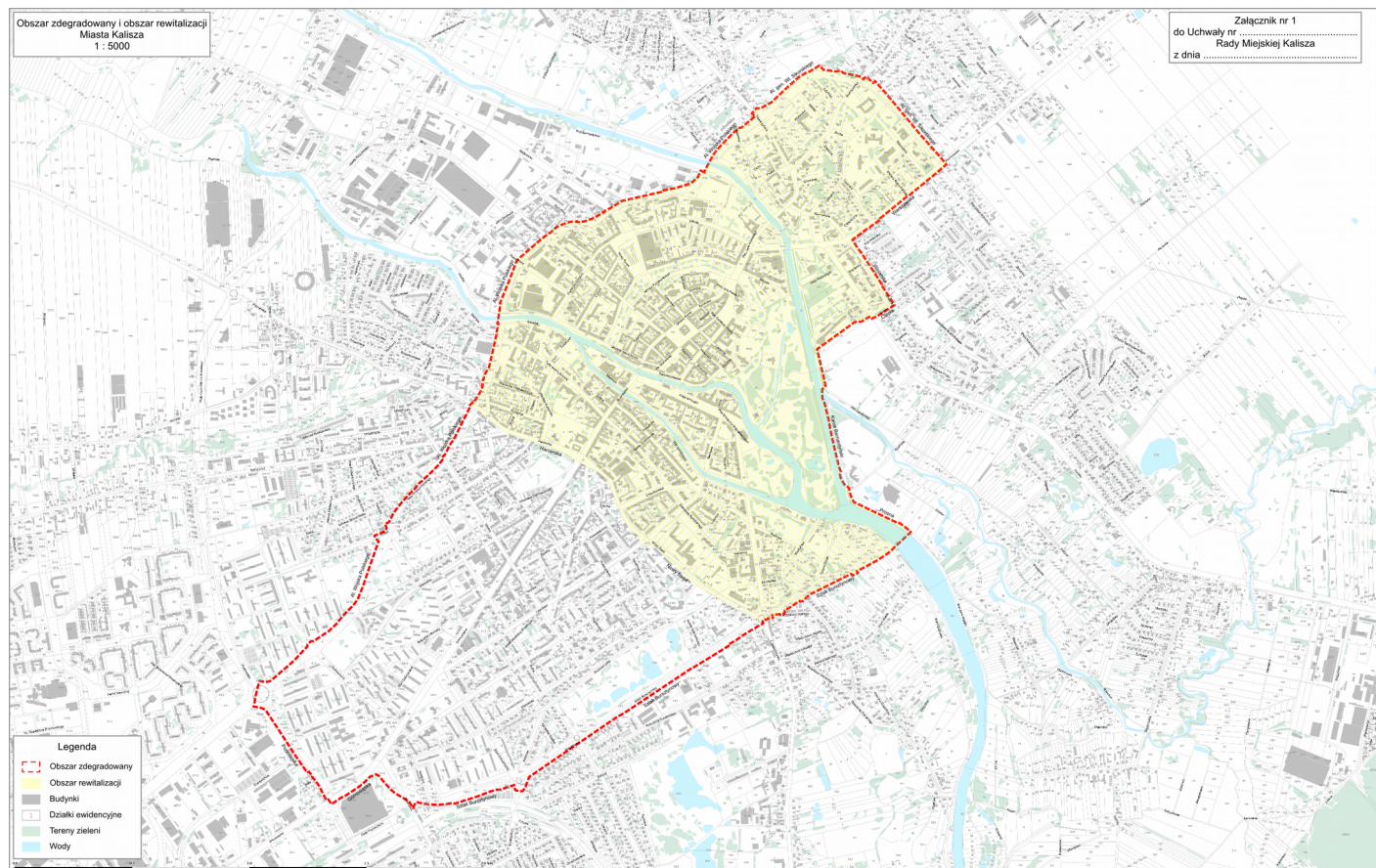
Rodzaj	Kategoria	Wskaźnik	Jednostka urbanistyczna													Miasto	
		4.3. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w danej jednostce	6,73	3,05	2,17	2,84	2,20	14,78	4,98	4,07	1,13	2,73	2,02	1,69	1,22	3,20	3,43
	5. Niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym	5.1. Średnia wypożyczeń w filiach Miejskiej Biblioteki Publicznej	12,15	14,70	12,40	15,50	20,50	b.d.	b.d.	b.d.	22,75	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	14,70
	6. Analiza przestrzennej dysfunkcji społecznej	6.1. Liczba środowisk / rodzin dysfunkcyjnych na 1 km kw. powierzchni jednostki	763,96	643,92	243,84	43,31	31,97	4,65	16,17	23,38	99,80	0,00	1,85	3,54	3,90	5,09	56,85
II. Gospodarcze	7. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą pod numerem PKD 92.00.Z oraz 64.92.Z na 1000 mieszkańców w danej jednostce	2,94	2,68	1,25	1,60	1,47	0,67	1,53	2,22	0,63	2,73	1,51	1,27	0,00	0,00	1,87	
	8. Punkty sprzedaży alkoholu na 1 km kw. pow. jednostki	25,52	22,22	10,81	3,15	3,40	2,04	2,77	2,73	16,18	0,33	1,48	0,46	0,34	1,02	3,25	
III. Środowiskowe	9. Liczba pojemników na popiół na 1 km kw. powierzchni jednostki	107,92	104,23	153,75	94,02	86,51	75,89	75,08	46,57	4,05	8,50	63,49	45,48	21,05	26,49	52,52	
IV. Przestrzenno – funkcjonalne	10. Liczba placów zabaw na 1 km kw. powierzchni jednostki	2,13	7,94	5,41	0,00	0,40	0,29	0,00	0,39	26,97	0,08	0,00	0,23	0,17	0,34	1,14	

Rodzaj	Kategoria	Wskaźnik	Jednostka urbanistyczna													Miasto	
V. Techniczne		11. Liczba obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1 km kw. powierzchni jednostki	319,51	179,37	93,09	14,96	42,96	18,32	23,33	11,30	0,00	0,00	0,18	0,00	0,00	0,17	23,49
		12. Średni wiek obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków	130	101	94	101	101	95	108	99	n.d.	n.d.	91	n.d.	n.d.	106	110
		13. Liczba awarii instalacji gazowych na 1 km kw. powierzchni jednostki	28,71	23,28	14,41	1,57	2,20	0,00	1,16	2,34	10,79	0,16	0,92	0,00	0,00	1,02	2,72
		14. Liczba pożarów na 1 km kw. powierzchni jednostki	34,56	23,81	7,81	4,25	3,40	3,20	3,93	5,07	16,86	0,98	1,66	1,71	0,17	1,19	4,18

Tabela 2: Zestawienie wskaźników w podziale na jednostki urbanistyczne

Wytypowany obszar rewitalizacji spełnia ustawowe warunki dotyczące wielkości obszaru, zajmuje bowiem 3,55% powierzchni miasta Kalisza oraz jest zamieszkiwany przez 19,90% mieszkańców. Poniżej na ryc. 12 przedstawiono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Kalisza..

Rycina 12. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Kalisza.

Źródło: Uchwała nr XXV/313/2016 Rady Miejskiej Kalisza w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza.

1.4. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Szczegółowa diagnoza sporządzana na potrzeby *Gminnego programu rewitalizacji* obejmuje analizę negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, środowiskowych i technicznych oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie obszaru rewitalizacji. Powinna ona wykorzystywać obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Niniejszy rozdział stanowi syntezę zawierającą kluczowe ustalenia diagnostyczne dotyczące obszaru rewitalizacji. Szczegółowe opracowanie zawarto w Załączniku nr 2.

W celu przeanalizowania problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji miasta Kalisza zastosowano szereg metod badawczych:

- **Wywiady kwestionariuszowe** z: mieszkańcami obszaru rewitalizacji (n=350), właścicielami lub zarządcami budynków (n=30), przedsiębiorcami prowadzącymi

działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji (n=75), przedstawicielami organizacji pozarządowych (n=52).

- **Zogniskowane wywiady grupowe** z: przedsiębiorcami, właścicielami i zarządcami budynków, przedstawicielami organizacji pozarządowych.
- **Spotkania plenerowe** z wykorzystaniem różnorodnych metod pracy, w tym 8 punktów terenowych i 2 debaty publiczne.
- **Analiza *desk research*** wspomagana **jakościową analizą treści** (*content analysis*). Analiza *desk research* i jakościowa analiza treści obejmują wszelkie dokumenty strategiczne, programowe i przestrzenne mające związek z działaniami rewitalizacyjnymi, w których zamieszczono fakty odnoszące się do problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji.
- **Statystyki opisowe oraz metoda wskaźnikowa**. W analizie wykorzystano statystyczne miary położenia, zastosowano również proste wskaźniki opisujące strukturę, natężenie oraz dynamikę zjawisk. Dane wykorzystane w diagnozie pochodzą z zasobów Urzędu Miejskiego w Kaliszu, jednostek podległych Miastu, pozostałych miejscowych instytucji publicznych oraz banku danych lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego. Dane te pochodzą z lat 2014–2016.
- **Inwentaryzacja urbanistyczna** – celem zastosowania inwentaryzacji urbanistycznej przy pogłębianiu diagnozy obszaru rewitalizacji miasta Kalisza była identyfikacja i ocena stanu zagospodarowania tego terenu. Przedmiotem identyfikacji były następujące elementy:
 - typ budynku (warianty: kamienica czynszowa, blok mieszkalny, dom jednorodzinny, willa, zabudowa zagrodowa, garaż, pawilon, hala, budynek gospodarczy, wiata, obiekty usługowe, obiekty użyteczności publicznej, obiekty sakralne, inne),
 - wysokość budynku mierzona liczbą kondygnacji,
 - geometria dachu (warianty: jednospadowy, dwuspadowy, czterospadowy, wielospadowy, mansardowy, płaski),
 - kolorystyka elewacji,
 - stan techniczny budynku (warianty: bardzo zły, raczej zły, umiarkowany, raczej dobry, bardzo dobry),
 - funkcja budynku (warianty: mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna lub magazynowa, inna).

Warto dodać, że dane statystyczne wykorzystywane w diagnozie pochodzą z pierwotnych i wtórnych źródeł. Część z nich była dostępna dla jednostek bardziej szczegółowych niż obszar rewitalizacji. W związku z tym zdecydowano się wzbogacić niniejszą diagnozę o szczegółową analizę przestrzenną wybranych zjawisk kryzysowych. Jej podstawą były tzw. **wewnętrzne jednostki analityczne** wyznaczone we współpracy z Urzędem Miejskim w Kaliszu (ryc. 13). Ostatecznie do celów badawczych wyodrębniono 9 jednostek analitycznych o zbliżonej liczbie ludności, które mają wyłącznie instrumentalny charakter. Nie należy ich traktować jako jakichkolwiek jednostek administracyjnych, urbanistycznych, czy nawet – statystycznych. Mają one wyłącznie sens analityczny, wykorzystany na potrzeby pogłębienia niniejszej diagnozy. Obszarom tym nadano nazwy, do zdefiniowania których wykorzystano nazwy

głównych ulic, ważnych obiektów znajdujących się na terenie obszaru lub zwyczajowe określenia przyjęte dla danej jednostki:

- Obszar 1 „Centrum Sukiennicza”,
- Obszar 2 „Centrum Kanonicka”,
- Obszar 3 „3 Maja”,
- Obszar 4 „Chmielnik i okolice”,
- Obszar 5 „Złota”,
- Obszar 6 „Jabłkowskiego-Podgórze”,
- Obszar 7 „Śródmiejska”,
- Obszar 8 „Wyspa”,
- Obszar 9 „Ułańska-UAM”.

Rycina 13. Jednostki analityczne na obszarze rewitalizacji wyznaczone do celów badawczych

źródło: opracowanie własne.

Poniżej, w ramach pięciu podrozdziałów, przedstawiono kluczowe fragmenty szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji, w podziale na aspekty wynikające z zapisów *Ustawy o rewitalizacji*. Całość analiz szczegółowych kończy synteza diagnozy

w formie analizy SWOT-TOWS i TOWS-SWOT⁶ wraz z rekomendacjami w zakresie preferowanej strategii wyprowadzania obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej.

Aspekt społeczny

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że spośród pięciu typów negatywnych zjawisk, tylko problemy społeczne mają charakter zjawisk koniecznych do uznania określonego obszaru za obszar zdegradowany. Potwierdzają to także zapisy Wytocznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 (*Wytoczne w zakresie...*, 2016, s. 6) oraz Zasad programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego (WRPO) (*Zasady programowania...*, 2016, s. 14). Powoduje to, że pogłębienie diagnozy problemów społecznych stanowi kluczowy aspekt niniejszego opracowania.

Spółeczność obszaru rewitalizacji tworzy ok. 18 tys. osób (ok. 20% mieszkańców Kalisza)⁷. Jest to **teren ze stosunkowo dużym udziałem osób starszych** – średnia wieku na całym obszarze jest relatywnie wysoka i wynosi ok. 41,5. Różni się ona w poszczególnych jednostkach analitycznych. Najstarszą demograficznie jednostką jest obszar 9 „Ułańska-UAM” – średnia wieku na tym terenie jest większa od przeciętnej dla całego obszaru rewitalizacji o ok. 5 lat (wynosi 46,1). Wartości wyższe od średniej dla całego obszaru rewitalizacji zanotowano także na obszarze 3 „3 Maja” (44,2) i obszarze 8 „Wyspa” (44,1). Z kolei społeczność relatywnie najmłodszą stanowią mieszkańcy obszarów: 2 „Centrum Kanonicka” (38,8), 4 „Chmielnik i okolice” (39,4), i 7 „Śródmiejska” (39,8). Do podobnych wniosków prowadzi analiza wskaźnika obciążenia demograficznego, którego wartość powyżej 1 oznacza, że na danym obszarze grupa osób w wieku 65 i więcej lat jest liczniejsza niż grupa osób poniżej 19 roku życia. W tym przypadku także najmniej korzystną sytuację obserwujemy na obszarze 9 „Ułańska-UAM” – wartość wskaźnika obciążenia demograficznego wynosi 1,7. Możemy więc mówić o wyraźnym procesie starzenia się społeczności tego terenu. Za próg starości demograficznej traktuje się najczęściej 7% udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie mieszkańców (*Starzenie się...*, 2011: 6). Analogiczne wartości dla jednostek na obszarze rewitalizacji (od 12 do 26%) świadczą o bardzo trudnej sytuacji w tej materii. Oprócz obszaru 9, jest ona skrajnie niekorzystna na obszarze 3 „3 Maja” (wskaźnik obciążenia demograficznego = 1,35) oraz obszarze 8 „Wyspa” (1,19). Świadomość istnienia problemu starości demograficznej na obszarze rewitalizacji jest zróżnicowana w różnych grupach interesariuszy. Mieszkańcy obszaru rewitalizacji mają wobec niego stosunek neutralny. Z kolei pozostałe grupy interesariuszy oceniają problem starzenia się społeczeństwa dużo bardziej krytycznie.

Skala problemu starzenia się społeczeństwa zależy od dwóch czynników: **niskiego poziomu diety** oraz ujemnego bilansu migracyjnego. Jedną z form analizy zmian poziomu diety w określonym czasie jest porównanie liczebności poszczególnych roczników wieku osób zamieszkujących dany teren. Dane opisujące to zjawisko pokazują wyraźne rozpoczęcie negatywnej tendencji po mniej więcej 1985 r. (liczebność roczników młodszych niż 31 lat). Obecnie roczniki 0–15 stanowią grupę

⁶ Analiza SWOT-TOWS została wyjaśniona w rozdziale 4.6.

⁷ Liczba ludności na podstawie danych meldunkowych.

prawie o połowę mniejszą niż roczniki 30-40 i 57-63. Oznacza to pojawienie problemów infrastrukturalnych, społecznych i finansowo-organizacyjnych na obszarze rewitalizacji już za kilka- kilkanaście lat, a ich kumulację za ok. 25-30 lat. Należy więc już teraz planować działania wyprzedzające tę sytuację i rozwiązujące problemy, które mogą być jej konsekwencją.

Drugim aspektem związanym z niekorzystnymi zmianami w strukturze ludności wg wieku jest **ujemny bilans migracji**, czyli różnica między napływem a odpływem ludności, która jest ujemna. Opinie przedstawicieli poszczególnych grup interesariuszy rewitalizacji na temat tego problemu są dość jednoznaczne. Większość respondentów uznaje jego rangę jako dużą lub bardzo dużą (sumy tych dwóch odpowiedzi wahają się od 53 do 80%). Z drugiej strony 31% mieszkańców uważa, że problem „ucieczki” młodych osób nie istnieje lub ma małe znaczenie (w pozostałych grupach odsetek takich odpowiedzi waha się od 4 do 10%). Wytłumaczeniem tego może być fakt dostrzegania przez mieszkańców pozytywnych stron zjawiska emigracji w postaci sukcesu zawodowego, wzrostu zarobków itp., obserwowanych np. wśród znajomych, sąsiadów lub rodziny. Znaczna przewaga odpowiedzi negatywnych wśród przedsiębiorców (70%) może wiązać się z problemami w rekrutacji młodych, ambitnych i dobrze wykształconych osób. Podobnie przedstawiciele organizacji pozarządowych – NGO (Non governmental organisation) (76%) mogą mieć kłopoty z pozyskiwaniem nowych, aktywnych osób do realizacji swoich działań, które często są także reprezentantami młodszych grup wiekowych.

Kolejnym bardzo istotnym problemem społecznym jest **zjawisko bezrobocia**. Zjawisko to jest na ogół przyczyną innych problemów społecznych, dlatego działania zmierzające do niwelowania bezrobocia mają tak ogromną wagę. W sumie na całym obszarze rewitalizacji wskaźnik liczby osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców wynosi 48. Dla porównania, wartość tego wskaźnika dla Kalisza wynosi 25, a dla Polski – 41. Skala bezrobocia na obszarze rewitalizacji jest więc istotnym problemem społecznym. Problem ten dotyka w największym stopniu trzy obszary: 5 „Złota” (liczba bezrobotnych na 1000 m. = 69), 2 „Centrum Kanonicka” (66) oraz 1 „Centrum Sukiennicza” (61). Z kolei subiektywna ocena problemu bezrobocia dokonana przez interesariuszy rewitalizacji nie jest szczególnie krytyczna. Przedstawiciele przedsiębiorców i NGO w znacznej części uznali, że nie stanowi ono problemu lub stanowi mały problem (w sumie w obu grupach odsetek tych odpowiedzi wynosi ok. 43%). Z kolei odmienne zdania są mieszkańcy, którzy w przeważającej części zadeklarowali znacznie bardziej krytyczną opinię co do skali tego problemu (44% z nich uznało, że stanowi ono duży lub bardzo duży problem), jednak 35% mieszkańców nie ma zdania na ten temat.

Zjawisko bezrobocia jest często powiązane z innym problemem – **ubóstwa**. Do opisu zjawiska ubóstwa i określania jego skali wykorzystano wskaźniki: % osób korzystających z pomocy na dożywianie dzieci oraz % osób objętych zasiłkiem celowym na opał. W świetle informacji płynących z analizy tych wskaźników, największe natężenie zjawiska ubóstwa występuje na obszarze 6 „Jabłkowskiego-Podgórze” (odpowiednio 6,3 i 6,1%) – oba wskaźniki przyjmują w tym przypadku wartości mniej więcej dwukrotnie wyższe od średniej dla całego obszaru rewitalizacji (3,4 i 3,1%). Pozostałe tereny o ponadprzeciętnej kumulacji problemu ubóstwa to obszar 5 „Złota”

(5,1 i 4,6%) i obszar 1 „Centrum Sukiennicza” (4,7 i 3,4%). Zjawisko ubóstwa jest różnie oceniane przez poszczególne grupy interesariuszy. W każdej z nich odsetki odpowiedzi „stanowi duży problem” i „stanowi bardzo duży problem” znacznie przeważają (stanowią od 46 do 60% odpowiedzi) nad tzw. pozytywną stroną skali ocen (od 10 do 29% odpowiedzi). Najbardziej krytyczni są reprezentanci właścicieli i zarządców nieruchomości, choć bardzo rzadko pojawiają się w tej grupie oceny skrajne (całkowity brak odpowiedzi „nie stanowi problemu” i tylko 3% odpowiedzi „stanowi bardzo duży problem”).

Negatywnym zjawiskiem wywołującym sytuację kryzysową w aspekcie społecznym jest także **przestępczość**. Do oceny zjawiska wzięto pod uwagę liczbę przestępstw oraz interwencji na poszczególnych ulicach obszaru rewitalizacji. Szczególnie dużą koncentrację takich zjawisk notujemy na obszarach 5 „Złota”, 3 „3 Maja”, 7 „Śródmiejska” i 8 „Wyspa”. Stosunkowo bezpieczne pod tym względem wydają się obszary 4 „Chmielnik i okolice”, 1 „Centrum Sukiennicza”, 2 „Centrum Kanonicka”. Z kolei odpowiedzi respondentów pokazują różnice w ocenie tego problemu. Wszystkie grupy interesariuszy relatywnie rzadko wskazywały odpowiedzi „stanowi duży problem” lub „stanowi bardzo duży problem” (w sumie od 20 do 27%). Częściej jednak wskazywano odpowiedzi (46% mieszkańców), że jest to mały problem lub w ogóle go nie ma, co może mieć związek z dość wysokim deklaracyjnym poczuciem bezpieczeństwa wśród mieszkańców.

Innym analizowanym problemem, stwierdzonym w toku analiz sporządzanych na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jest **niski poziom edukacji**. Przeprowadzone badania społeczne pokazały, że kwestia poziomu wykształcenia nie jest istotnym problemem – w każdej z grup przeważają bowiem oceny „nie stanowi problemu” i „stanowi mały problem” (od 25 do 42%) wobec „stanowi duży problem” i „stanowi bardzo duży problem” (11 do 36%).

Kolejne z analizowanych zagadnień dotyczy **poziomu zaufania i kapitału społecznego**. Jednym z częściej zadawanych pytań przy badaniu tego kryterium jest ustosunkowanie się do stwierdzenia „uważam, że generalnie ludziom można ufać”. Wyniki przeprowadzonych badań pokazują przewagę odpowiedzi negatywnych (44%) w stosunku do pozytywnych (31%). Trzeba jednak zaznaczyć, że w świetle wyników Diagnozy Społecznej i Europejskiego Sondażu Społecznego, Polacy są przeciętnie znacznie bardziej sceptyczni i nieufni wobec innych (udział odpowiedzi pozytywnych wśród Polaków w dwóch ww. sondażach oscyluje wokół 16–18%). Dlatego należy uznać, że sytuacja relatywnie nie jest zła, jednak kryzys zaufania wśród mieszkańców niewątpliwie występuje. Ponadto, informacją uzupełniającą powyższe wnioski jest fakt większego poziomu deklarowanego zaufania wśród osób o wyższym wykształceniu i uczących się (*Kalisz. Rewitalizacja...*, 2016: 17), co jest powszechne. W ramach badań zdiagnozowano wśród mieszkańców także skłonność do współpracy. Najbardziej pozytywnie oceniają oni podtrzymywanie relacji i dobrych kontaktów z sąsiadami (w sumie 66% odpowiedzi pozytywnych). W dalszej kolejności możemy mówić o wyraźnie pozytywnym stosunku do współpracy w ramach społeczności całego miasta Kalisza (57% odpowiedzi „raczej tak” lub „zdecydowanie tak”). Z kolei diagnoza opinii na temat stanu współpracy mieszkańców Śródmieścia przynosi nieco bardziej sceptyczny obraz

– tylko 36% opinii zgadzających się z twierdzeniem, że „mieszkańcy Śródmieścia i okolicy potrafią się zorganizować i zrobić coś dla swojej dzielnicy” (odsetek odpowiedzi negatywnych jest do tego relatywnie wysoki i wynosi 32%).

Warto w tym miejscu odnieść się do **poziomu aktywności społecznej** z wykorzystaniem wyników badań społecznych z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Na pytanie o łatwość angażowania mieszkańców Kalisza w działania, odsetek odpowiedzi pozytywnych (37%) jest wyższy od odsetka odpowiedzi negatywnych (26%). Jednak podczas spotkania z NGO pojawiały się komentarze dotyczące zaangażowania mieszkańców i poziomu ich aktywności obywatelskiej i były one w większości negatywne. Oprócz tych opinii dość często pojawiały się bardzo sceptyczne oceny sytuacji NGO oraz ewentualnego dalszego rozwoju tego sektora. Liczba negatywnych opinii jest znaczna i dość niepokojąca.

Kolejnym interesującym zagadnieniem z punktu widzenia poziomu lokalnej samoorganizacji i aktywności społecznej jest **zakres i ocena współpracy kaliskich organizacji pozarządowych z innymi podmiotami instytucjonalnymi**. W świetle wyników badania kwestionariuszowego, współdziałanie z innymi lokalnymi NGO oceniane jest wyraźnie pozytywnie (56% odpowiedzi „4” i „5” w skali 1–5). Podobnie wyglądają odpowiedzi na temat współdziałania NGO z Urzędem Miejskim (60% odpowiedzi „4” i „5”). W przypadku pozostałych podmiotów znacznie liczniejsze są przypadki braku oceny, wynikające prawdopodobnie z niepodejmowania współpracy z tego rodzaju podmiotami – np. krajowe NGO – 35% z brakiem zdania, Urząd Marszałkowski – 44% z brakiem zdania, partnerzy zagraniczni – 62% z brakiem zdania. Nieco inny obraz sytuacji przynoszą wyniki badań jakościowych, podczas których zdiagnozowano stosunkowo niski poziom tej kooperacji. Interesariusze zaangażowani w lokalne organizacje mają bardzo krytyczny stosunek wobec współpracy międzysektorowej.

Kluczowym potencjałem obszaru rewitalizacji jest również **poziom lokalnej tożsamości i związku z miastem**. Mieszkańcy wykazują relatywnie wysoki poziom związania z lokalną wspólnotą – przede wszystkim na poziomie całego miasta. Ma to najpewniej związek z historycznymi procesami i zdarzeniami o charakterze symbolicznym, wzmacniającym lokalne zakorzenienie – najbardziej istotnym faktem jest uznanie Kalisza za najstarsze miasto w Polsce, co niewątpliwie buduje lokalną dumę artykułowaną w relacjach zewnętrznych i zwiększa poziom wspólnej identyfikacji z miastem.

Można także z pewną dozą ostrożności stwierdzić, że **Śródmieście ma dobry wizerunek**. Pomaga on przyciągać nowe zasoby rozwojowe i rozwijać istniejące. Należy podjąć dodatkowe i bardziej szczegółowe próby weryfikacji rozpoznawalności Śródmieścia Kalisza i skojarzeń z nim związanych. Jednak w świetle dotychczas przeprowadzonych badań można wskazać, że wizerunek jest potencjałem obszaru rewitalizacji. Zdaniem przeważającej grupy mieszkańców obszaru rewitalizacji, Śródmieście Kalisza jest dobrym lub bardzo dobrym miejscem do życia (65% odpowiedzi). W związku z tak dużym potencjałem jakości życia, Śródmieście jest w stanie (zdaniem mieszkańców) przyciągać do siebie nowe osoby – twierdzi tak blisko

60% mieszkańców. Może to świadczyć o pozytywnym wizerunku tego obszaru wśród mieszkańców.

Aspekt gospodarczy

W opracowanej na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji analizie sytuacji kryzysowych jako mierniki w aspekcie gospodarczym wykorzystano **koncentrację rodzajów działalności gospodarczych uznawanych za niekorzystne ze społecznego punktu widzenia**, tj. punktów sprzedaży alkoholu oraz punktów związanych z grami losowymi i zakładami wzajemnymi. Choć lokalizacja tych typów działalności może być postrzegana jako zjawisko negatywne społecznie, to konieczna jest dalsza, bardziej szczegółowa analiza wyznaczonego obszaru z punktu widzenia prowadzenia działalności gospodarczej.

Na obszarze rewitalizacji działa ok. **1.200 osób prowadzących działalność gospodarczą**, co oznacza ponad 65 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dla całego miasta wartość ta wynosi ok. 59). Analizując wyodrębnione jednostki analityczne zwraca uwagę fakt, że wskaźnik ten jest zdecydowanie wyższy od przeciętnego dla obszaru 8 „Wyspa” (ponad 83 podmioty na 1000 mieszkańców), obszaru 2 „Centrum Kanonicka” (81,9), obszaru 1 „Centrum Sukiennicza” (81,2) oraz obszaru 9 „Ułańska-UAM” (80,5). W pozostałych jednostkach wskaźnik ten kształtuje się na poziomie zbliżonym bądź nieco niższym od średniej dla całego analizowanego terenu.

Oprócz informacji na temat skali aktywności gospodarczej w poszczególnych jednostkach, starano się zebrać dane pokazujące strukturę rodzajową tych działalności. W związku z tym, w ramach inwentaryzacji urbanistycznej zidentyfikowane zostały **typy działalności gospodarczej** prowadzonej na obszarze rewitalizacji. Prawie 39% spośród tych działalności stanowił handel, natomiast ok. 12% – działalność o charakterze prawno-finansowym. Kolejnymi rodzajami działalności były usługi hotelowo-gastronomiczne (11%), usługi publiczne (9%), usługi rzemieślnicze (8%), gabinety lekarskie (5%) oraz inne usługi (16%).

Analizując 9 jednostek analitycznych, na które podzielony został obszar rewitalizacji, najwięcej spośród wskazanych powyżej działalności zlokalizowanych było w obszarze 1 „Centrum Sukiennicza” (ponad 20 % wszystkich podmiotów), obszarze 2 „Centrum Kanonicka” (17%) oraz obszarze 9 „Ułańska-UAM” (14%). Najmniej, bo zaledwie 4% podmiotów występowało na obszarze 6 „Jabłkowski-Podgórze”. Bardziej dogłębna analiza **rodzajów działalności** zlokalizowanych w poszczególnych obszarach wykazała, że niemal we wszystkich obszarach (z wyjątkiem 8 „Wyspa”) najwięcej było podmiotów handlowych. Z kolei najwięcej usług o charakterze hotelowo-gastronomicznym występowało na obszarach 1 „Centrum Sukiennicza” (niemal 18% spośród wszystkich zlokalizowanych tam podmiotów gospodarczych), obszarze 3 „3 Maja” (15%) oraz obszarze 5 „Złota” (13%). Najlepszy dostęp do usług publicznych mają mieszkańcy obszarów 8 „Wyspa” (25% spośród wszystkich zlokalizowanych tam podmiotów) i 7 „Śródmiejska” (14%). Z kolei rzemiosło dominuje w obszarze 6 „Jabłkowski-Podgórze” (17%) i 1 „Centrum Sukiennicza” (12%),

natomiast usługi prawno-finansowe w obszarze 8 „Wyspa” (26%) i 2 „Centrum Kanonicka” (16%).

Jednym z celów przeprowadzonych pogłębionych badań społecznych było uzupełnienie i uszczegółowienie wiedzy na temat problemów gospodarczych występujących na obszarze rewitalizacji. Według przedsiębiorców najważniejsze problemy, z którymi borykają się podmioty gospodarcze działające w Śródmieściu i jego okolicach wywołane są **ekspansją centrów handlowych** (ponad 74% wskazań). Przedsiębiorcy wskazywali również na **niewielką liczbę turystów** (ponad 53% wskazań) oraz **niskie płace** (niemal 49% wskazań). Przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz właściciele i zarządców nieruchomości również jako największy problem wskazywali **negatywny wpływ centrów handlowych** – odpowiednio 63% oraz 80%. Opinie mieszkańców były niejednoznaczne. Prawie 40% przychyliło się do zdania, że centra handlowe są problemem dla działalności przedsiębiorców w Śródmieściu Kalisza, podczas gdy niewiele ponad 36% wyraziło odmienny pogląd, a jedna czwarta badanych nie miała zdania na ten temat.

W oczach mieszkańców najważniejszymi problemami Śródmieścia są **niskie płace** (ponad 60% wskazań) oraz brak miejsc pracy (prawie 52% odpowiedzi). Warto zwrócić uwagę, że niemal 45% respondentów uznała, że oferta usługowa nie stanowi problemu na obszarze Śródmieścia, podczas gdy około 27% wyraziła odmienną opinię.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych, obok wspomnianych wcześniej problemów wynikających z ekspansji centrów handlowych, uznali, że ważnym problemem Śródmieścia i jego okolic są **niskie płace** (ponad 60% wskazań) oraz **niewielka liczba turystów** (prawie 44% odpowiedzi).

Wydaje się, że najbardziej krytyczną była grupa właścicieli i zarządców nieruchomości. Oprócz problemów wywołanych **ekspansją centrów handlowych**, połowa z nich wymieniała **brak szerokiej oferty usługowej**, **niskie płace** (prawie 54% wskazań), **brak miejsc pracy** oraz **niewielką liczbę turystów** (ponad 41%).

Jednym z aspektów poruszanych w analizie sfery gospodarczej jest **potencjał turystyczny Kalisza**. Jest to jedno z najstarszych miast w Polsce, bogate w zabytki oraz wydarzenia kulturalne. W związku z tym ważną rolę w gospodarce miasta, a w szczególności Śródmieścia, odgrywa ruch turystyczny. Wg danych GUS w 2014 r. w Kaliszu udzielono blisko 46 tys. noclegów, natomiast średnia noclegów udzielonych turystom w latach 2006–2014 wyniosła ponad 540 osób na 1000 mieszkańców i była porównywalna do innych miast tej wielkości. Niewątpliwie dalszy rozwój infrastruktury turystycznej oraz wzmacnianie potencjału turystycznego Śródmieścia i jego okolic powinno stanowić ważny element strategii odnowy tej części miasta.

Przedsiębiorcy zostali również poproszeni o wyrażenie ocen na temat sytuacji w obszarze rewitalizacji z punktu widzenia prowadzenia działalności gospodarczej. W świetle przeprowadzonych badań można stwierdzić, że dwiema najważniejszymi **przeszkodami w tym aspekcie** są: **wysokość czynszu dla przedsiębiorców** oraz **możliwość zakupu lokali przez przedsiębiorców**. W obydwu przypadkach około 34% badanych oceniło sytuację w tym zakresie jako bardzo złą lub złą. Warto również zwrócić uwagę, że ponad 40% spośród badanych przedsiębiorców bardzo dobrze lub dobrze oceniło dostępność lokali pod wynajem dla przedsiębiorców. Odmiennego

zdania było około 15% badanych. Ponad 33% badanych nie zgodziło się lub zdecydowanie nie zgodziło się ze stwierdzeniem, że „Śródmieście i okolice są dobrym miejscem do prowadzenia biznesu”. Z kolei pozytywnie to stwierdzenie oceniło niecałe 23% respondentów. Poproszeni o porównanie warunków prowadzenia działalności gospodarczej w Śródmieściu oraz innych dzielnicach, 40% badanych uznało, że na obszarze rewitalizacji warunki te nie są tak dobre jak w innych częściach miasta. Za ledwie 12% pytanym zgodziło się z tym stwierdzeniem. Warto również zwrócić uwagę, że za ledwie 21,5% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że „W Śródmieściu i okolicach opłaca się prowadzić biznes”, podczas gdy odmienną opinię wyraziło ponad 41%.

Badani przedsiębiorcy zostali również zapytani o rolę jaką odgrywa Miasto w promowaniu i wspieraniu lokalnych przedsiębiorców. Za ledwie 9% respondentów zgodziło się ze stwierdzeniem, że „Miasto pomaga w rozwoju firm”, natomiast aż 61% badanych było przeciwnego zdania. Podczas spotkania z przedsiębiorcami zwracali oni uwagę m. in. na brak współpracy z Miastem oraz słabą komunikację ze strony Urzędu Miejskiego. Przedsiębiorcy bardzo krytycznie ocenili **działania Miasta we wspieraniu i promowaniu rozwoju i promocji lokalnych firm.**

Przedsiębiorcy zostali także poproszeni o wskazanie jakie działania powinny zostać podjęte, aby ułatwiać prowadzenie działalności gospodarczej oraz wspierać przedsiębiorczość. Najczęściej wskazywanymi działaniami były inwestycje o charakterze infrastrukturalnym, takie jak poprawa jakości dróg, ograniczenie lub likwidacja strefy parkowania, zwiększenie liczby miejsc parkingowych itd. Warto jednak zwrócić uwagę, że przedsiębiorcy podkreślali potrzebę kompleksowego i całościowego rozwiązania problemów dostępności komunikacyjnej (samochodowej, pieszej, rowerowej, autobusowej) w Śródmieściu. Drugą, niemal równie liczną kategorią odpowiedzi były te dotyczące warunków prowadzenia działalności gospodarczej w Śródmieściu i jego okolicach. Przedsiębiorcy wskazywali m. in. przygotowywanie lokali dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą, obniżenie czynszu dla podmiotów prowadzących działalność w Śródmieściu oraz wprowadzanie innych ułatwień.

Bardzo ważne z punktu widzenia prowadzenia działań rewitalizacyjnych były również opinie przedsiębiorców dotyczące prowadzenia przez miasto aktywnej polityki w zakresie lokalizacji działalności gospodarczej nie tylko na obszarze rewitalizacji, ale na terenie całego Kalisza. Zdaniem badanych lokalizowanie kolejnych działalności o jednolitym charakterze w Śródmieściu powoduje odpływ ludzi do innych miejsc. Przyczyniają się do tego również kolejne centra handlowe powstające w innych częściach miasta, w tym na jego obrzeżach.

Kilku z badanych przedsiębiorców zwróciło uwagę na konieczność poprawy architektury i zagospodarowania Śródmieścia i jego okolic. Wśród potencjalnych działań wymieniali oni uatrakcyjnienie deptaka oraz rozwój infrastruktury dla osób niepełnosprawnych. Wśród pozostałych opinii pojedyncze osoby wskazywały na potrzebę zmiany rozwiązań komunikacyjnych w Śródmieściu, obniżenie czynszów dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawę jakości powietrza, budowę mieszkań

komunalnych, rozwiązanie problemów własnościowych na obszarze Śródmieścia oraz prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej dotyczącej rewitalizacji.

Przedsiębiorcy zostali również poproszeni o wskazanie aspektów, które mogą stać się podstawą rozwoju Śródmieścia i jego okolic. Za ważny ich zdaniem atut należy uznać **potencjał miejscowych przedsiębiorstw** oraz ich **skłonność do nauki i doskonalenia biznesu**. Ponadto najczęściej, bo aż 57% respondentów wskazało, że takim potencjałem mogą być zabytki i miejsca historyczne. Odpowiednio 44% oraz 41% przedsiębiorców uznało, że mocną stroną Śródmieścia są atrakcyjne obszary zieleni oraz interesujące wydarzenia kulturalne i artystyczne. Ponad 37% respondentów wymieniło rzekę Prosnę i jej dopływy, natomiast 36% dobrze prosperujące przedsiębiorstwa.

Aspekt środowiskowy

Obszar rewitalizacji położony jest w dolinie rzeki Prosny, około 35 m n. p. m. niżej od pozostałych części miasta. **Najważniejszymi zasobami przyrodniczymi obszaru rewitalizacji są rzeka Proсна oraz tereny zieleni.**

Jakość powietrza na obszarze rewitalizacji kształtowana jest przez kilka czynników. Pierwszy dotyczy ukształtowania terenu, które wpływa na słabe przewietrzenie Śródmieścia. Drugim czynnikiem jest tzw. niska emisja i związany z tym sposób ogrzewania budynków (lokalne kotłownie, indywidualne paleniska) – istotny w tym aspekcie jest również rodzaj i charakter zabudowy na obszarze rewitalizacji. Kolejnym jest emisja liniowa wynikająca z natężenia ruchu samochodowego. Czynniki te powodują, że na obszarze rewitalizacji notuje się najwyższe w mieście przekroczenia standardów jakości powietrza związanych ze stężeniem całkowitego pyłu zawieszonego PM_{2,5} oraz PM₁₀, a także benzo(a)piranu. Przekroczenia te należy uznać za bardzo wysokie także w skali całego kraju. Wysokie stężenie oraz długotrwałe narażenie na działanie pyłu zawieszonym PM₁₀, a przede wszystkim pyłu PM_{2,5} (średnica aerodynamiczna ziaren jest mniejszej niż 2,5 µm, co powoduje, że wnikają one bezpośrednio do płuc, oskrzeli oraz przedostają się do krwiobiegu) może podrażniać naskórek i śluzówkę, powodować zapalenie górnych dróg oddechowych, a także skracać średnią długość życia ludności, powodować wzrost liczby zgonów z powodu chorób układu krążenia oraz układu oddechowego, nasilać objawy alergii oraz astmy. Z kolei benzo(a)piren jest zanieczyszczeniem rakotwórczym. Około 50% respondentów we wszystkich grupach interesariuszy wskazuje, że zanieczyszczenie powietrza przez piece węglowe jest dużym albo bardzo dużym problemem na obszarze rewitalizacji. Podobnie przedstawia się struktura odpowiedzi na pytanie dotyczące uciążliwości ruchu samochodowego. Około 50% respondentów we wszystkich grupach badawczych wskazuje, że emisja spalin przez ruch samochodowy jest dużym albo bardzo dużym problemem.

Na obszarze rewitalizacji występuje **problem przekraczania dopuszczalnych norm hałasu** pochodzenia głównie komunikacyjnego. Przekroczenia wartości

wskaźnika LDWN⁸ wynoszą najczęściej 0-5 dB, a czasami nawet 5-10 dB, a LN⁹ również w przedziałach 0-5 i 5-10 dB. Przekroczenia te występują głównie na następujących ulicach: Warszawska, Al. gen. W. Sikorskiego, Al. Wojska Polskiego, 3 Maja, Harcerska, Częstochowska. Problem przekroczenia dopuszczalnych norm poziomu hałasu podkreślany jest przede wszystkim przez mieszkańców. Dla 54% z nich jest to duży albo bardzo duży problem. Najważniejszym źródłem hałasu na obszarze rewitalizacji jest ruch samochodowy. Ponad 65% badanych mieszkańców miasta podkreśla, że ruch samochodowy w tym obszarze jest zbyt intensywny. Przeciwnego zdania jest prawie 20% respondentów.

Na obszarze rewitalizacji występuje **zanieczyszczenie i zły stan wód powierzchniowych** cieków wodnych, a także niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi (*Program ochrony środowiska dla Kalisza – miasta na prawach powiatu na lata 2015-2018 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2022*). W celu ochrony wód powierzchniowych należy podejmować działania zmniejszające zrzuty ścieków nieoczyszczonych do cieków wodnych przepływających przez teren miasta (w tym wód opadowych). Prawie 50% respondentów stwierdziło, że stan rzeki Prosnicy w Śródmieściu jest niezadowolający, co uniemożliwia wykorzystanie jej walorów np. wypoczynkowych, czy też związanych z łowieniem ryb. Pomimo występującego zanieczyszczenia wód powierzchniowych, rzekę Prosnę należy traktować jako jeden z najważniejszych potencjałów przyrodniczych obszaru rewitalizacji. Można ją wykorzystać przede wszystkim w celach wypoczynkowo-rekreacyjnych. Prawie 45% mieszkańców traktuje rzekę jako podstawowy potencjał przyrodniczy występujący na obszarze rewitalizacji. Obszar rewitalizacji położony jest na terenie szczególnego zagrożenia powodzią rzeki Prosnicy. Przyjęte w ramach programu kierunki działań winny uwzględniać ten fakt oraz ograniczenia wynikające z przepisów szczególnych ustawy Prawo wodne. Dodatkowo zasadne jest gruntowe i czasowe retencjonowanie wód deszczowych z naciskiem na ich zatrzymanie w miejscu ich powstania w celu zminimalizowania negatywnych skutków podtopień.

Źródłem zaopatrzenia mieszkańców Kalisza w wodę są ujęcia infiltracyjne wzdłuż rzeki Prosnicy oparte na zasobach poziomu wodonośnego głównego zbiornika wód podziemnych nr 311. Studnie głębinowe rozmieszczone są w całym mieście, a obszar rewitalizacji zasilany jest głównie z ujęcia stacji uzdatniania wody Fabryczna-Poznańska.

Bardzo ważnym zasobem przyrodniczym na obszarze rewitalizacji są **tereny zieleni**. Znajdują się tam ogólnodostępne tereny zieleni urządzonej o dużej wartości przyrodniczej, którymi są Park Miejski, Planty Miejskie oraz Park im. Ignacego Paderewskiego (Ogród Jordanowski). Tereny te należy objąć ochroną i powinny one stanowić z jednej strony miejsce wypoczynku mieszkańców, a z drugiej powinny

⁸Wskaźnik L_{dwn} oznacza „długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich dób w roku, z uwzględnieniem pory dnia (rozumianej jako przedział czasu od godz. 6.00 do godz. 18.00), pory wieczoru (rozumianej jako przedział czasu od godz. 18.00 do godz. 22.00) oraz pory nocy (rozumianej jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00)” (*GIOŚ. Monitoring hałasu...*, 2016).

⁹Wskaźnik L_n oznacza „długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wyznaczony w ciągu wszystkich pór nocy w roku (rozumianych jako przedział czasu od godz. 22.00 do godz. 6.00)” (*GIOŚ. Monitoring hałasu...*, 2016).

zapewniać zachowanie równowagi ekologicznej na terenie miasta, determinującej warunki życia mieszkańców. Około 30% respondentów podkreśla duże walory rekreacyjno-wypoczynkowe tych terenów. Mieszkańcy Kalisza zwracają jednak uwagę na to, że są one zaniedbane.

Na obszarze rewitalizacji należy uwzględniać wyzwania wynikające z konieczności prowadzenia **kompleksowej gospodarki odpadami**, a zwłaszcza promowania selektywnej zbiórki odpadów, eliminacji z przestrzeni miasta materiałów szkodliwych (azbest), a także dbałości o gospodarowanie odpadami przemysłowymi, w tym niebezpiecznymi. Na obszarze rewitalizacji szczególnie istotny jest problem odpadów powstających w wyniku spalania paliw stałych. Liczba pojemników na popiół na 1 km² powierzchni na tym terenie jest znacznie większa niż w pozostałych częściach miasta – przekracza 100 sztuk na 1 km² i jest ona 2-3 razy większa niż w innych częściach miasta. Ponad 40% respondentów twierdzi, że centrum miasta nie jest czyste i zadbane oraz że utrzymanie czystości w miejscach publicznych jest dużym problemem.

Aspekt przestrzenno-funkcjonalny

Obszar rewitalizacji jest terenem wielofunkcyjnym. W jego centralnej części przeważa funkcja mieszkaniowo-usługowa, natomiast jego obrzeża mają głównie charakter mieszkaniowy z towarzyszącymi obiektami usługowymi występującymi przeważnie jako osobne budynki. Należy wskazać także na występowanie funkcji produkcyjnej i magazynowej w południowej części obszaru rewitalizacji. Zgodnie z wytycznymi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, obszar rewitalizacji ma zachować swój wielofunkcyjny charakter, z współwystępowaniem terenów mieszkaniowych jednorodzinnych i wielorodzinnych z licznymi terenami usługowymi. Śródmieście powinno być terenem, na którym zieleni będzie odgrywała istotną rolę, jako przestrzeń wypoczynku i rekreacji. Jednocześnie powinna być to przestrzeń wolna od terenów produkcyjnych.

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji wysoko oceniają możliwości poruszania się pieszo w Śródmieściu (ponad 87% pozytywnych odpowiedzi). Dużo gorzej wypada ocena wygody poruszania się rowerem (ponad 39% pozytywnych odpowiedzi), a szczególnie samochodem (ponad 26% pozytywnych odpowiedzi, negatywnych zaś ponad 44%). Mieszkańcy najsilniej odczuwają brak ścieżek rowerowych (45% badanych uznało to za duży lub bardzo duży problem obszaru rewitalizacji). Zdecydowanie najgorzej ocenianym aspektem sfery przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji jest dostępność do miejsc parkingowych. Za duży lub bardzo duży problem uznaje go ponad 90% przedstawicieli organizacji pozarządowych, ponad 85% przedsiębiorców, 80% zarządców i ponad 67% mieszkańców. W opinii wszystkich badanych grup poprawa dostępności do miejsc parkingowych jest zatem priorytetem działań rewitalizacyjnych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

Na **infrastrukturę techniczną** obszaru rewitalizacji składają się przede wszystkim sieci: wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa, energetyczna i ciepłownicza. Sieć wodociągowa na obszarze rewitalizacji została wybudowana w latach 40-tych XX wieku. Jej stan techniczny pod względem eksploatacyjnym nie budzi zastrzeżeń.

Jednocześnie stale prowadzona jest wymiana starych (stalowych) przyłączy wody. Nie ma potrzeby budowy nowej sieci wodociągowej. Istniejąca kanalizacja ogólnospławna została wybudowana w tym samym okresie, co sieć wodociągowa, kanały w latach 2006–2014 zostały także poddane renowacji. Stan techniczny istniejących kanałów nie budzi zastrzeżeń. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na występujące w sytuacjach ekstremalnych opadów i wysokiego stanu wody w rzece Prośnie czasowe podtopienia kanałów. Sieć gazowa została wybudowana w okresie od 1971 roku do 2015 roku. W 2016 roku na obszarze rewitalizacji odnotowano 12 awarii, które były spowodowane korozją rur stalowych. Wszystkie nieszczelności i awarie usuwane są na bieżąco. Stan techniczny sieci gazowej na obszarze rewitalizacji nie zagraża bezpieczeństwu dostaw i eksploatacji. Sieć ciepłownicza, której łączna długość w Śródmieściu wynosi 7,12 km została wybudowana w latach 1995–2015. W okresie od 2011 do 2015 roku stwierdzono łącznie 13 awarii sieci ciepłej. Należy jednocześnie podkreślić, że znaczna część mieszkań zasilana jest indywidualnie, wykorzystując w tym celu piece węglowe, piece centralnego ogrzewania opalane koksem, gazem, olejem, ewentualnie używając energii elektrycznej. Na obszarze rewitalizacji występują odcinki sieci energetycznych wszystkich napięć tj. od wysokiego WN, przez średnie napięcie SN, do niskiego napięcia nN. Ich czas budowy jest zróżnicowany i obejmuje lata 1968 – 2016. Gestor sieci dokonuje ich sukcesywnych modernizacji i wymiany. W ostatnim czasie nie odnotowano zwiększonej awaryjności na obszarze rewitalizacji. Stan techniczny sieci nie odbiega znacząco od sytuacji obserwowanej w innych częściach Kalisza. **Ocena wyposażenia przez mieszkańców w infrastrukturę techniczną** w dużym stopniu potwierdza wysoką jakość świadczonych usług na obszarze rewitalizacji. Szczególnie pozytywnie oceniany jest dostęp mieszkań do multimediów (telewizja, Internet). Prawie 60% respondentów oceniło ten element infrastruktury dobrze lub bardzo dobrze. Równie wysoko oceniana jest także jakość usług komunalnych (68,6% ocen pozytywnych). Na tym tle nieco gorzej oceniane jest wyposażenie mieszkań w media (woda, kanalizacja, gaz), chociaż i w tym przypadku przeważają pozytywne oceny (58%). Największą niedogodnością w opinii mieszkańców obszaru rewitalizacji jest słaby dostęp do infrastruktury ciepłowniczej. Negatywnie oceniło go 39% respondentów. Większość badanych grup społecznych nie uznaje braku podstawowych mediów w lokalach mieszkalnych (woda, kanalizacja, gaz, ciepło) za istotny problem obszaru rewitalizacji.

Na **infrastrukturę społeczną** składają się obiekty stanowiące podstawę świadczenia usług socjalnych i kulturalnych, tj. szpitale, przychodnie, domy pomocy społecznej, świetlice środowiskowe, żłobki, przedszkola, uczelnie itp. Obszar rewitalizacji, z uwagi na centralne położenie charakteryzuje się bardzo dobrym wyposażeniem w infrastrukturę społeczną, której stan techniczny jest w większości przypadków dobry. Na obszarze rewitalizacji swoją siedzibę ma wiele placówek edukacyjnych. Śródmieście stanowi także centrum życia kulturalnego całego miasta. Należy w tym względzie wskazać na kilka kluczowych obiektów infrastruktury kulturalnej, w tym m.in. Teatr im. Wojciecha Bogusławskiego, Filharmonię Kaliską, Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu oraz Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej. Obszar rewitalizacji pełni także ważną rolę w zakresie świadczenia usług zdrowotnych.

Zlokalizowana jest tutaj część oddziałów Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego im. Ludwika Perzyny, przychodnie lekarskie. Jest to także centrum usług administracyjnych Kalisza. Swoje siedziby mają tutaj: Urząd Miejski, Sąd Okręgowy, Sąd Rejonowy, Delegatura Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Starostwo Powiatowe, Urząd Statystyczny, Urzędy Skarbowe, Komenda Miejska Policji, Straż Miejska oraz Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej.

Mieszkańcy Kalisza wysoko oceniają wyposażenie w infrastrukturę społeczną obszaru rewitalizacji. Szczególnie ceniony jest dostęp do instytucji edukacyjnych, który pozytywnie oceniany jest przez blisko 79% respondentów. Minimalnie słabiej na tym tle wypada ocena dostępu szpitali i przychodni oraz urzędów. W obydwu przypadkach jednak odnotowano sumę odpowiedzi pozytywnych zdecydowanie wyższą od 50%. Na tym tle najgorzej wypada ocena liczby miejsc kultury, w których respondenci mogą ciekawie spędzić czas. Duży udział stanowiły w tym przypadku odpowiedzi negatywne (łącznie 29,6%). Jednocześnie 33% respondentów nie potrafiło jednoznacznie ocenić tego zagadnienia.

Kolejne zagadnienie dotyczy **dostępu do podstawowych usług i ich jakości.** Przez usługi podstawowe rozumie się usługi towarzyszące funkcji mieszkaniowej, zaspokajające podstawowe potrzeby mieszkańców. W opinii mieszkańców obszar rewitalizacji charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością do podstawowych usług komercyjnych. Wysoko oceniany jest zarówno dostęp do sklepów spożywczych, jak i kawiarni, i restauracji. Raczej dobrze i zdecydowanie dobrze w obydwu przypadkach ocenia go niemal 80% respondentów.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest poziom usług transportu publicznego. Na terenie obszaru rewitalizacji wykonywany jest transport publiczny, który organizowany jest przez Miasto Kalisz i w ramach umowy realizowany przez Kaliskie Linie Autobusowe Sp. z o.o. Dziennie z usług KLA w całym mieście korzysta ponad 30 tys. pasażerów. Na dzień 1 stycznia 2017 r. Spółka w celu wykonania ww. usługi posiada 49 własnych oraz 16 autobusów należących do Miasta Kalisz, które obsługują 28 linii o łącznej długości tras 265 km. Na obszarze rewitalizacji zlokalizowanych jest 38 przystanków autobusowych. Znaczna część obszaru rewitalizacji znajduje się w zasięgu maks. 200 m od przystanku (ok. 5-8 min. dojścia pieszego). Gorzej w tym względzie wypada południowo-wschodnia część miasta lokacyjnego, a więc miejsce koncentracji obiektów kulturalnych, oraz teren Parku Miejskiego. Na obszarze rewitalizacji w październiku 2016 roku przeprowadzono pomiary na natężenia ruchu drogowego na ulicach zlokalizowanych na jego obrzeżach, tj. na Al. Wojska Polskiego, ul. Łódzkiej i ul. Warszawskiej. Średni dobowy ruch na tych ulicach, na odcinkach przechodzących przez obszar rewitalizacji jest nieco niższy niż na innych drogach stanowiących podstawowy układ drogowy miasta Kalisz i wynosi on od 15,6 tys. (ul. Łódzka) do 19 tys. (al. Wojska Polskiego) pojazdów. Ruch samochodowy jest najczęstszym sposobem poruszania się mieszkańców po obszarze rewitalizacji.

Poziom usług transportu publicznego obszaru rewitalizacji jest stosunkowo wysoko oceniany przez respondentów. Ponad 64% badanych uważa, że nie ma problemu, aby dostać się do Śródmieścia i okolicy różnymi środkami transportu. Jednocześnie przeważają opinie, że ruch samochodowy w Śródmieściu i okolicy jest

zbyt intensywny, co rodzi problemy z dostępnością miejsc parkingowych. Brak połączeń komunikacyjnych Śródmieścia z innymi częściami miasta nie stanowi problemu obszaru rewitalizacji. Jednakże 26% przedsiębiorców uznało słabą dostępność komunikacyjną za duży lub bardzo duży problem obszaru rewitalizacji. Inaczej niż w przypadku dostępności komunikacyjnej duży i uciążliwy ruch samochodowy w opinii większości respondentów stanowi duży lub bardzo duży problem obszaru rewitalizacji. Wśród mieszkańców, przedsiębiorców oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych ponad 60% respondentów uznało duży i uciążliwy ruch samochodowy za duży lub bardzo duży problem obszaru rewitalizacji.

Kolejnym elementem analizy aspektu przestrzenno-funkcjonalnego jest **niedobór lub niska jakość terenów publicznych**. Przez tereny publiczne rozumie się obszary o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia, sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne. Obszar rewitalizacji obfituje w przestrzenie publiczne, szczególnie w centralnej i południowej części. Do najważniejszych przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji należy zaliczyć: place, w tym: Główny Rynek, plac Świętego Józefa, plac Jana Pawła II, plac przy skrzyżowaniu ul. Ułańskiej i Nowy Świat, targowisko Nowy Rynek, skwery, w tym: Skwer Rozmarek, Skwer Eligiusza Kor-Walczaka, tereny zieleni urządzonej, w tym: Planty, Park Miejski, Park im. Ignacego Jana Paderewskiego, Cmentarz Żołnierzy Radzieckich oraz cięgi spacerowe: ul. Śródmiejska, ul. Zamkowa, ul. Kanonicka, al. Wolności, ul. Złota, ul. Piskorzewska, Wał Staromiejski i inne tereny spacerowe wzdłuż Prosny, Aleja Walecznych. Wśród wskazanych powyżej przestrzeni publicznych pilnej interwencji wymagają przede wszystkim: targowisko Nowy Rynek, Złoty Róg, a także plac przy skrzyżowaniu ul. Ułańskiej i Nowy Świat. Są to obszary, których aktualne zagospodarowanie nie odpowiada współczesnym wytycznym w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych. Dotyczy to w szczególności jakości obiektów architektonicznych (targowisko Nowy Rynek, Złoty Róg), a także organizacji zieleni (plac przy skrzyżowaniu ul. Ułańskiej i Nowy Świat) i elementów małej architektury (wszystkie obszary). Dodatkowo należy wskazać, że w sąsiedztwie Parku im. Ignacego Jana Paderewskiego koncentrują się problemy społeczne.

Przestrzenie publiczne na obszarze rewitalizacji są stosunkowo nisko oceniane przez mieszkańców. Dotyczy to szczególnie zapewnienia odpowiedniej ilości miejsc do siedzenia (ławek). Ten element zagospodarowania został oceniony negatywnie przez ponad 40% mieszkańców. Z drugiej strony prawie 50% badanych twierdzi, że spędzając czas w Śródmieściu i okolicy nie musi iść do kawiarni/pubu i może spotykać się w otwartej przestrzeni. Jednocześnie ponad 50% respondentów uważa, że w Śródmieściu i okolicy może aktywnie wypocząć i spędzić czas bez udziału w specjalnie organizowanych wydarzeniach. Należy odnotować duże niezdecydowanie respondentów w zakresie możliwości uprawiania sportu na wolnym powietrzu na obszarze rewitalizacji. Prawie 40% badanych nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Może rodzić to przypuszczenie, że w Śródmieściu brakuje miejsc do uprawiania sportu, które są łatwo identyfikowalne przez mieszkańców. Przestrzeń publiczna wymieniana jest jako element stanowiący istotny problem w

sferze przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji. We wszystkich badanych grupach nisko oceniany jest stan techniczny dróg i chodników. Słabo oceniany jest także dostęp do przestrzeni publicznych. Dotyczy to szczególnie przedsiębiorców, wśród których ponad 62% badanych uznało brak atrakcyjnych przestrzeni publicznych za duży lub bardzo duży problem obszaru rewitalizacji. Podobnego zdania jest 50% ankietowanych mieszkańców. Przestrzeń publiczna jest negatywnie oceniana przez osoby niepełnosprawne, które mają problem w poruszaniu się z powodu barier architektonicznych (zły stan chodników, brak podjazdów dla wózków inwalidzkich itp.).

Aspekt techniczny

Obszar rewitalizacji jest wyjątkowy pod względem technicznym, ponieważ pokrywa w pełni historyczne założenie urbanistyczne miasta Kalisza uznane za zabytek, a w konsekwencji, w granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowana jest największa liczba budynków ujętych w gminnej ewidencji zabytków w przeliczeniu na 1 km². Na obszarze tym średni wiek budynków przekracza 100 lat, a ich stan techniczny charakteryzuje się istotnymi deficytami, dużym udziałem przestarzałych węglowych systemów grzewczych oraz niską efektywnością energetyczną skutkującą dużymi stratami ciepła. Nie zmienia to jednak faktu, że obszar rewitalizacji, a zwłaszcza jego część centralna obejmująca ściśle Śródmieście, pomimo jego problemów w sferze technicznej, posiada swój potencjał rozwojowy i pozostaje nadal atrakcyjną dla mieszkańców częścią miasta. Około 1/4 kaliszan deklaruje chęć zamieszkania w tym obszarze (*Jakość życia...*, 2013). Warto jednak podkreślić, że opinii tej nie podzielają właściciele i zarządcy nieruchomości, którzy w większości (63%) twierdzą, że Śródmieście i jego okolice są złym lub raczej złym miejscem do życia w Kaliszu. W rezultacie nie widzą oni również potencjału w Śródmieściu jako miejscu do zamieszkania (aż 90% respondentów podziela taki pogląd). Z tak radykalnym stanowiskiem nie zgadzają się jednak przedsiębiorcy – 30% z nich wskazuje na potencjał Śródmieścia jako miejsca do zamieszkania.

Obszar rewitalizacji miasta Kalisza w aspekcie technicznym charakteryzuje się istotnymi zróżnicowaniami wewnętrznymi, które powinny determinować wybór i zakres działań planowanych do realizacji w ramach programu rewitalizacji. W granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowanych jest 1791 budynków. Z tej ogólnej liczby, 1190 budynków (66%) poddano inwentaryzacji urbanistycznej, zachowując jednak w każdej jednostce analitycznej udział budynków poddanych inwentaryzacji na poziomie co najmniej 50%. Ze względu na specyfikę zabudowy (zabudowa zwarta, wielokondygnacyjna z dużym udziałem terenów zieleni) relatywnie najmniejsza liczba budynków zlokalizowana jest w ścisłym Śródmieściu, tj. obszarach 1 „Centrum Sukiennicza”, 2 „Centrum Kanonicka”, 3 „3 Maja”, i 8 „Wyspa”. Największą liczbą budynków charakteryzuje się obszar 9 „Ułańska-UAM” cechujący się dużą powierzchnią przy niskim udziale terenów zielonych z udziałem rozproszonego budownictwa jednorodzinnego oraz dużą koncentracją przestrzenną obiektów o funkcjach usługowych. Przeprowadzona inwentaryzacja pozwala na dokonanie syntetycznej charakterystyki badanych jednostek analitycznych wyróżnionych w granicach obszaru rewitalizacji w zakresie wybranych czynników mających istotny wpływ przy identyfikacji

stanu zasobów pod względem ich walorów technicznych odpowiadających procesowi rewitalizacji:

- obszar 1 „Centrum Sukiennicza” – obszar obejmujący południowo-wschodnią część miasta lokacyjnego wraz z terenami Parku Miejskiego, charakteryzujący się największą ilością obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz wartościowej zabudowy powstałej w wyniku planowej odbudowy miasta w okresie międzywojennym o wyraźnej dominacji w strukturze zabudowy kamienic czynszowych, z przewagą budynków do 4 kondygnacji oraz o raczej dobrym lub bardzo dobrym stanie technicznym (o jednej z najwyższych wartości średniej – 3,8)¹⁰.
- obszar 2 „Centrum Kanonicka” – obszar obejmujący północno-zachodnią część miasta lokacyjnego, stanowiący najmniejszą część obszaru rewitalizacji, charakteryzujący się największą ilością obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz wartościowej zabudowy powstałej w wyniku planowej odbudowy miasta w okresie międzywojennym, o wyraźnej dominacji w strukturze zabudowy kamienic czynszowych, z przewagą budynków do 3,5 kondygnacji oraz o umiarkowanym, raczej złym i bardzo złym stanie technicznym budynków (średnia wartość – 3,1). W granicach jednostki znajduje się wartościowa historycznie, dawna dzielnica żydowska z ulicą Piskorzewską z wyraźną koncentracją budynków mieszkalnych o złym stanie technicznym zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie ścisłego Śródmieścia, którą należy zaliczyć do głównych problemów obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym.
- obszar 3 „3 Maja” – obszar położony na północ od miasta lokacyjnego, charakteryzujący się przeciętną liczbą obiektów zabytkowych i wpisanych do rejestru zabytków, o wyraźnym udziale w strukturze zabudowy domów wielorodzinnych (bloki) oraz obiektów usługowych oraz o umiarkowanym, raczej złym i bardzo złym stanie technicznym budynków (średnia wartość – 3,0).
- obszar 4 „Chmielnik i okolice” – obszar położony na północny-wschód od miasta lokacyjnego, o największej powierzchni w strukturze wyróżnionych obszarów strefy rewitalizacji, charakteryzujący się relatywnie dużą liczbą obiektów zabytkowych i wpisanych do rejestru zabytków, o zróżnicowanym typie zabudowy. Obszar ten cechuje także zróżnicowanie budynków pod względem liczby kondygnacji oraz stanu technicznego (średnia wartość – 3,0). W granicach jednostki znajduje się ulica Stawiszyńska z wyraźną aglomeracją przestrzenną budynków mieszkalnych o złym stanie technicznym, częściowo niezamieszkałych (pustostany), którą należy zaliczyć do głównych problemów obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym.
- obszar 5 „Złota” – obszar położony na zachód od miasta lokacyjnego, charakteryzujący się jedną z najmniejszych liczebności obiektów zabytkowych i wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji, o wyraźnym udziale w strukturze zabudowy kamienic czynszowych oraz obiektów usługowych, o dominacji budynków do 2 kondygnacji oraz z relatywnie wysokim

¹⁰ Stan techniczny budynków był oceniany w ramach inwentaryzacji urbanistycznej w skali 1 – 5, w której 1 oznacza bardzo zły stan, 5 – stan bardzo dobry.

- udziałem budynków o raczej złym i bardzo złym stanie technicznym (średnia wartość – 3,3). W granicach jednostki znajduje się dawna dzielnica żydowska, którą należy uznać za wartościową historycznie z przeważającą ilością zabudowy sprzed 1914 r. Jej częścią jest ulica Ciasna i ulica Chopina z wyraźną koncentracją przestrzenną budynków mieszkalnych o złym stanie technicznym, którą należy zaliczyć do głównych problemów obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym.
- obszar 6 „Jabłkowskiego-Podgórze” – obszar położony na zachód od miasta lokacyjnego, będący drugim najmniejszym spośród wyróżnionych jednostek, charakteryzujący się przeciętną liczbą obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, ale też posiadający dużą ilość zabytkowych budynków sprzed 1914 roku dających wyobrażenie o zabudowie przedmieścia na pocz. XX w., które należy uznać za wartościowe historycznie, estetycznie i naukowo. Na obszarze przeważający jest udział w strukturze zabudowy kamienic czynszowych oraz obiektów innych (garaże), z jednym z największych udziałów budynków jednokondygnacyjnych oraz o blisko 50% udziale budynków o raczej złym i bardzo złym stanie technicznym, przy najniższej wartości średniej – 2,6. W granicach jednostki znajdują się dwie ulice: Jabłkowskiego i Podgórze stanowiące kwartał z największą koncentracją przestrzenną budynków mieszkalnych o złym stanie technicznym zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, które należy zaliczyć do głównych problemów tego terenu w aspekcie technicznym.
 - obszar 7 „Śródmiejska” – obszar położony na południowy zachód od ścisłego Śródmieścia, charakteryzujący się znaczną liczbą obiektów zabytkowych i wpisanych do rejestru zabytków m.in. wartościową zabudowę wielkomiejską z pocz. XX w. na ulicy Pułaskiego oraz na ulicy Kościuszki zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji, o przeważającym udziale w strukturze zabudowy kamienic czynszowych oraz obiektów usługowych, z przewagą budynków niskich do 2 kondygnacji oraz pojedynczymi budynkami wysokimi (w tym 6-kondygnacyjnymi) oraz o przeważającym udziale budynków o przeciętnym i raczej dobrym stanie technicznym (średnia wartość – 3,0).
 - obszar 8 „Wyspa” – obszar położony na południe od ścisłego Śródmieścia, charakteryzujący się relatywnie niską liczbą obiektów wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji z wartościową, reprezentacyjną zabudową Alei Wolności i półwyspem z domem Pod Aniołami i dawnymi browarami Weigta. O największym zróżnicowaniu typów budynków, z najmniejszym udziałem budynków mieszkalnych, z przewagą obiektów 3- i 4-kondygnacyjnych, największym relatywnym udziałem budynków wysokich, w tym 6-kondygnacyjnych oraz charakteryzujący się przeważającym udziałem budynków o przeciętnym i raczej złym stanie technicznym (średnia wartość – 3,2).
 - obszar 9 „Ułańska-UAM” – obszar położony na południowy-wschód od ścisłego Śródmieścia, druga pod względem wielkości wydzielona jednostka analityczna. Teren ten charakteryzuje relatywnie niewielka liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji, duże zróżnicowanie typów zabudowy, z wyraźną dominacją obiektów 2-kondygnacyjnych oraz o przeważającym udziale budynków o raczej dobrym i bardzo dobrym stanie

technicznym i najwyższej wartości średniej stanu technicznego – 3,9. W granicach jednostki znajduje się ulica Parkowa z wyraźną aglomeracją przestrzenną budynków mieszkalnych o złym stanie technicznym, którą należy zaliczyć do głównych problemów obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym.

Za główne zagrożenie w analizowanym aspekcie należy uznać zły stan techniczny budynków w tym budynków mieszkalnych, który postrzegany jest jako podstawowy problem rozwojowy przez wszystkich respondentów. Co istotne wynika on zarówno ze stanu technicznego samych budynków, jak również braku lub dekapitalizacji infrastruktury technicznej zapewniającej optymalne ich wykorzystanie (m.in. sieć grzewcza). Należy podkreślić, że obszar rewitalizacji charakteryzuje się istotnymi różnicowaniami stanu w analizowanym zakresie. Za szczególnie niebezpieczne należy uznać tendencje do postępującej koncentracji budynków o najgorszym stanie technicznym w wybranych kwartałach miasta, które identyfikuje się jako miejsca problemowe obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym (ulice: Jabłkowskiego, Podgórze, Stawiszyńska, Ciasna, Parkowa i Piskorzewska). Dodatkowym wyzwaniem dla działań interwencyjnych podejmowanych w aspekcie technicznym procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze jest fakt dużego udziału na tym terenie obiektów zabytkowych objętych ochroną konserwatorską, który skutkuje ograniczeniem swobody działań inwestycyjnych oraz wpływa na podniesienie ich kosztów.

Wśród potencjałów obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym należy zwrócić uwagę na dwa najważniejsze. Pierwszym istotnym potencjałem są pozytywne opinie mieszkańców na temat postrzegania Śródmieścia i jego okolic jako miejsca atrakcyjnego do zamieszkania, co zmniejsza zagrożenie dalszym „kurczeniem się” tej części miasta oraz wskazuje na możliwości jej aktywizacji społeczno-gospodarczej. Drugim istotnym potencjałem są aktualne możliwości montażu programowego i finansowego działań interwencyjnych w aspekcie technicznym wynikające z funkcji pełnionych przez obszar rewitalizacji, którego przywracanie do życia i wzmacnianie stanowi priorytet przeciwdziałający tendencjom do kurczenia się miasta. Nie bez znaczenia jest również fakt występowania na obszarze rewitalizacji dużego udziału zabytków, których walory historyczne i architektoniczne mogą być wykorzystane w działaniach ukierunkowanych na aktywizację gospodarczą obszaru rewitalizacji poprzez wprowadzanie do tych obiektów nowych funkcji społeczno-gospodarczych (wykorzystanie obiektów poprzemysłowych na nowe funkcje) lub też systemowego zagospodarowania turystycznego tych obiektów (zintegrowane produkty turystyczne).

Synteza pogłębionej diagnozy

Najczęściej stosowanym narzędziem w celu syntezy diagnozy wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego jest **analiza SWOT** (Parysek 1997; Dutkowski 2004; Miszczuk 2007; Dziemianowicz i in. 2012). Polega ona na podsumowaniu diagnozy poprzez określenie mocnych stron (*Strengths*), słabych stron (*Weaknesses*), szans (*Opportunities*) i zagrożeń (*Threats*) mogących wpłynąć na sytuację rozwojową danego obszaru. Różnice pomiędzy tymi czterema elementami są często przedmiotem dyskusji i powodem wielu nieporozumień

metodycznych (zob. Dutkowski 2003). Nie budzi wątpliwości, że mocne strony oraz szanse to pewne pozytywne czynniki, natomiast słabe strony i zagrożenia – negatywne. Problem pojawia się jednak przy definiowaniu różnic między mocnymi stronami i szansami oraz między słabymi stronami i zagrożeniami. W tym celu można zastosować trzy rozróżnienia. Pierwsze z nich odróżnia mocne i słabe strony od szans i zagrożeń z uwzględnieniem miejsca ich powstania – tym sposobem można wyodrębnić te czynniki, które identyfikujemy w obrębie danej jednostki (czynniki wewnętrzne) oraz te, które identyfikujemy w jej otoczeniu (czynniki zewnętrzne). Drugie z nich (nazywane analizą instytucjonalną) definiuje szanse i zagrożenia jako czynniki, na które miasto (jako podmiot administracji publicznej) nie ma bezpośredniego wpływu, natomiast mocne i słabe strony leżą w obszarze jego oddziaływania. Trzecim sposobem jest analiza dynamiczna, w świetle której czynnikiem różnicującym silne strony i szanse oraz słabe strony i zagrożenia jest czas ich występowania, tj. szanse i zagrożenia dotyczą przyszłości, natomiast mocne i słabe strony – teraźniejszości. Ten trzeci sposób postępowania przyjęto w syntezie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji miasta Kalisza. Tym samym przyjęto następujące ustalenia definicyjne:

- Mocne strony – wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę (aktualna sytuacja obszaru rewitalizacji);
- Słabe strony – wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę (aktualna sytuacja obszaru rewitalizacji);
- Szanse – wszystko to, co stwarza szansę korzystnej zmiany (perspektywa zmiany obszaru rewitalizacji);
- Zagrożenia – wszystko to, co stwarza niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej (perspektywa zmiany obszaru rewitalizacji).

Stosując powyższe założenia i interpretując wyniki pogłębionej diagnozy stanu obszaru rewitalizacji bazującej na analizie statystycznej oraz analizie jakościowej i ilościowej danych uzyskanych w drodze badań społecznych oraz pozostałych wykorzystanych informacji zidentyfikowano 8 mocnych stron, 15 słabych stron, 9 szans oraz 9 zagrożeń.

Do mocnych stron obszaru rewitalizacji miasta Kalisza zaliczono:

- Wysoki poziom tożsamości lokalnej na poziomie całego miasta,
- Stosunkowo wysoki poziom bezpieczeństwa,
- Determinację przedsiębiorców do działania,
- Rzekę Prosnę i tereny zieleni,
- Dobrą dostępność do infrastruktury społecznej,
- Dobry dostęp do usług komercyjnych,
- Zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego.

Zidentyfikowane słabe strony obszaru rewitalizacji stanowi katalog następujących słabości, barier oraz wad:

- Starzenie się społeczeństwa,
- Bezrobocie skutkujące wysokim poziomem ubóstwa w wybranych obszarach,
- Niski poziom samoorganizacji i aktywności społecznej,
- Koncentracja „niekorzystnych” punktów usługowych (sklepy z alkoholem, pożyczki w formie tzw. „chwilówek”, gry i hazard),

- Niski poziom ruchu turystycznego,
- Zły stan powietrza atmosferycznego,
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych,
- Przekroczenie norm hałasu,
- Niewystarczający dostęp do sieci ciepłowniczej,
- Brak dostatecznej liczby miejsc parkingowych,
- Brak spójnej sieci ścieżek rowerowych,
- Duże natężenie ruchu samochodowego,
- Niska jakość części przestrzeni publicznych,
- Zły stan techniczny budynków,
- Niski poziom współpracy między poszczególnymi grupami interesariuszy.

W ramach analizy przyszłościowych, korzystnych zmian określono 9 szans:

- Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych związanych z nową polityką miejską,
- Wykorzystanie turystyczno-rekreacyjne rzeki i terenów zieleni,
- Właściwy kierunek przekształceń przestrzenno-funkcjonalnych określony w dokumentach polityki przestrzennej,
- Możliwość wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych,
- Wzmocnienie interwencji środowiskowej w polityce krajowej i unijnej związanej z zanieczyszczeniem powietrza w miastach,
- Zmiany prawne i społeczne związane z partycypacją interesariuszy rewitalizacji,
- Współpraca w ramach aglomeracji kalisko-ostrowskiej,
- Przekształcenia funkcjonalne wybranych obszarów (nowe obiekty i inwestycje w pustostanach),
- Rozwój sektora srebrnej gospodarki (usługi dla osób starszych).

Natomiast w grupie możliwych do wystąpienia w przyszłości zmian negatywnych wskazano na 9 zagrożeń:

- Zagrożenia demograficzne,
- Konflikty między interesariuszami rewitalizacji,
- Ekspansja centrów handlowych i wyprowadzanie handlu poza Śródmieście,
- Zagrożenie zdrowia mieszkańców związane z zanieczyszczeniem powietrza (wskutek niskiej emisji i dużego ruchu samochodowego),
- Wysokie koszty remontów i inwestycji w związku z ochroną konserwatorską obiektów zabytkowych,
- Wzrost obciążeń zadaniowych samorządów lokalnych powodujących zmniejszenie możliwości inwestycyjnych,
- Problemy własnościowe i ograniczone możliwości wsparcia publicznego nieruchomości prywatnych,
- Postępujący proces suburbanizacji i przenoszenia aktywności inwestycyjnej poza granice miasta,
- Potencjalne zjawisko gentryfikacji i wzrostu czynszów wskutek realizacji działań rewitalizacyjnych.

Powyższe wyniki poddano weryfikacji w ramach warsztatu z Zespołem roboczym ds. rewitalizacji w Urzędzie Miejskim (interesariuszami wewnętrznymi) i przedstawicielami

Komitetu Rewitalizacji Miasta Kalisza (interesariuszami zewnętrznymi) pn. *Synteza diagnozy początkiem budowania programu*¹¹. Za najważniejsze silne strony obszaru rewitalizacji miasta Kalisza uznano zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego, bliskość Parku Miejskiego, Rzekę Prosnę oraz tereny zieleni. Wśród najistotniejszych barier rozwojowych obszaru rewitalizacji zidentyfikowano cztery czynniki: zanieczyszczenie powietrza, zły stan techniczny budynków, koncentrację problemów społecznych (ubóstwo, przestępczość, bezrobocie) oraz duże natężenie ruchu samochodowego i niewystarczającą liczbę miejsc parkingowych. Uwzględniając przyszłe, możliwe pozytywne zmiany za najistotniejsze szanse rozwoju obszaru rewitalizacji uznano trzy czynniki: wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania, wykorzystanie turystyczno-rekreacyjne rzeki i terenów zieleni oraz możliwość wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych. Natomiast najważniejszymi zagrożeniami rozwoju tego obszaru są: przenoszenie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta (centra handlowe) i postępujący proces suburbanizacji oraz niewielki poziom własnych środków finansowych na działania rewitalizacyjne wobec zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych. Tabela 3 przedstawia wyniki rangowania poszczególnych silnych i słabych stron oraz stron i zagrożeń nadane przez uczestników warsztatów.

SILNE STRONY	waga	SŁABE STRONY	waga
Zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego	0,38	Zanieczyszczenie powietrza	0,19
Bliskość Parku Miejskiego, rzeka Proсна i tereny zieleni	0,31	Zły stan techniczny budynków	0,18
Koncentracja miejsc świadczenia usług publicznych	0,15	Koncentracja problemów społecznych (ubóstwo, przestępczość, bezrobocie)	0,18
Liczne imprezy kulturalne	0,05	Duże natężenie ruchu samochodowego i niewystarczająca liczba miejsc parkingowych	0,17
Silne więzi społeczne	0,05	Zanik działalności handlowo-usługowej, brak określonych usług i handlu	0,11
Prestiż dzielnicy „salon” miasta – szczególnie Główny Rynek	0,05	Starzenie się społeczeństwa	0,11
		Brak infrastruktury ciepłowniczej	0,05
SZANSE	waga	ZAGROŻENIA	waga
Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania	0,25	Przenoszenie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miast (centra handlowe) i postępujący proces suburbanizacji	0,21

11 Z wynikami warsztatów z interesariuszami można zapoznać się na stronie internetowej www.rewitalizacjakalisz.pl

Wykorzystanie turystyczno-rekreacyjne rzeki i terenów zieleni	0,22	Niewielki poziom własnych środków finansowych na działania rewitalizacyjne wobec zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych	0,17
Możliwość wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych	0,22	Zagrożenia zdrowia mieszkańców związane z zanieczyszczeniem powietrza (wskutek niskiej emisji i dużego ruchu samochodowego)	0,15
Zmiany w organizacji ruchu w centrum miasta (zmniejszenie ruchu samochodowego, zwiększenie ruchu pieszego i rowerowego)	0,15	Konflikty między interesariuszami rewitalizacji	0,15
Przekształcenia funkcjonalne wybranych obszarów (nowe obiekty i inwestycje oraz nowe usługi, w tym sektora srebrnej gospodarki)	0,09	Zagrożenia demograficzne	0,14
Wzmocnienie interwencji środowiskowej w polityce krajowej i unijnej związanej z zanieczyszczeniem powietrza w miastach	0,07	Wysokie koszty remontów i inwestycji w związku z ochroną konserwatorską obiektów zabytkowych	0,11
		Problemy własnościowe i ograniczone możliwości wsparcia publicznego nieruchomości prywatnych	0,06

Tabela 3: Macierz wynikowa SWOT obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza

Ostatnim etapem syntezy ustaleń diagnostycznych jest analiza powiązań TOWS/SWOT. Polega ona na połączeniu podejścia „od wewnątrz na zewnątrz” (SWOT) z podejściem „z zewnątrz do wewnątrz” (TOWS) w dokonywaniu wyborów strategicznych dla obszaru rewitalizacji. Zgodnie z metodologią tworzenia analizy TOWS/SWOT, zostało sporządzonych 8 macierzy relacji pomiędzy zdiagnozowanymi czynnikami rozwoju. Przy tworzeniu każdej z nich ważne były następujące pytania:

- Czy dana mocna strona pozwoli wykorzystać daną szansę?
- Czy dana słabość „zablokuje” wykorzystanie danej szansy?
- Czy dana mocna strona pozwoli na przezwyciężenie danego zagrożenia?
- Czy dana słabość wzmocni negatywny skutek danego zagrożenia?
- Czy dane zagrożenie osłabi daną mocną stronę?
- Czy dana szansa spotęguje daną mocną stronę?
- Czy dane zagrożenie spotęguje daną słabość?
- Czy dana szansa pozwoli przezwyciężyć daną słabość?

W procedurze oceny związku pomiędzy poszczególnymi mocnymi i słabymi stronami oraz szansami i zagrożeniami wykorzystano trzystopniową skalę, obejmującą następujące poziomy: brak zależności (0), słabą zależność (1) oraz silną zależność (2). Po określeniu związku pomiędzy poszczególnymi czynnikami, przyznana wartość została pomnożona przez wagę, jaką nadano danej mocnej i słabej stronie, szansie i zagrożeniu. W ten sposób zidentyfikowano kluczowe związki czynników w oparciu o które powinno się budować strategię rozwoju obszaru rewitalizacji, czyli kluczowe cele, kierunki działań i przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Sposób przeprowadzenia powyższej procedury szczegółowo opisał Obłój (2014: 279–300).

Mocne strony i szanse

Analiza powiązań poszczególnych czynników wynikających z diagnozy obszaru rewitalizacji wykazała, że najsilniejsze związki występują między silnymi stronami, a szansami rozwojowymi tego obszaru (suma korelacji ważonych = 28,87). Wśród tych dwóch grup czynników najintensywniejsze związki występują między (patrz tabela 4):

- zasobami dziedzictwa historyczno-kulturowego (jako mocna strona) i możliwością wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 2,39),
- bliskością Parku Miejskiego, rzeki Prosny i terenów zieleni (jako mocna strona) oraz wykorzystaniem turystyczno-rekreacyjnym rzeki i terenów zieleni (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 2,15).

Wyżej wymienione relacje pokazują dwa główne zasoby obszaru rewitalizacji miasta Kalisza, na których powinno się koncentrować dalsze działania interwencyjne. Są nimi: zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz bliskość Parku Miejskiego, rzeki Prosny i terenów zieleni. Wzmacnianie tych silnych stron w ramach ofensywnej strategii rozwoju obszaru rewitalizacji powinno w maksymalnym stopniu opierać się na wspieraniu możliwości wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych oraz podejmowaniu działań na rzecz wykorzystania turystyczno-rekreacyjnego rzeki i terenów zieleni. Druga grupa mocno powiązanych par silnych stron i szans składa się z trzech par:

- zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego (jako mocna strona) oraz wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania (jako szansa) (wskaźnik powiązań ważonych 1,89),
- zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego (jako mocna strona) oraz wykorzystanie turystyczno-rekreacyjne rzeki i terenów zieleni (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,81),
- bliskość Parku Miejskiego, rzeka Prosna i tereny zieleni (jako mocna strona) oraz wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,69).

Relacje te potwierdzają znaczenie dwóch zasadniczych zasobów obszaru rewitalizacji zwracając uwagę na kluczowe znaczenie w ich pełnym wykorzystaniu możliwości dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania. Wzajemne zależności między tymi zasobami wskazują na potrzebę wspólnego ich rozpatrywania w ramach projektów

sprzyjających restytucji funkcji lub wprowadzaniu nowych funkcji oraz zmieniających formę i jakość zagospodarowania obszaru rewitalizacji. Działania podejmowane w tym zakresie muszą uwzględniać pełne wykorzystanie w planowanej interwencji zewnętrznych środków finansowych. Ostatnią grupę silnie powiązanych czynników tworzą cztery pary:

- bliskość Parku Miejskiego, rzeka Proсна i tereny zieleni (jako mocna strona) oraz możliwość wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,59),
- zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego (jako mocna strona) oraz przekształcenia funkcjonalne wybranych obszarów (nowe obiekty i inwestycje oraz nowe usługi, w tym sektora srebrnej gospodarki) (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,42),
- koncentracja miejsc świadczenia usług publicznych (jako mocna strona) oraz wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,21),
- liczne imprezy kulturalne (jako mocna strona) oraz wykorzystanie turystyczno-rekreacyjne rzeki i terenów zieleni (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,10).

Strategia ofensywna 28,87		Wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania	Wykorzystanie turystyczno-rekreacyjne rzeki i terenów zieleni	Możliwość wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych	Zmiany w organizacji ruchu w centrum miasta (zmniejszenie ruchu samochodowego, zwiększenie ruchu pieszego i rowerowego)	Przekształcenia funkcjonalne wybranych obszarów (nowe obiekty i inwestycje oraz nowe usługi, w tym sektora srebrnej gospodarki)	Wzmocnienie interwencji środowiskowej w polityce krajowej i unijnej związanej z zanieczyszczeniem powietrza w miastach
		Szanse					
Mocne strony	Zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego						
	Bliskość Parku Miejskiego, rzeka Proсна i tereny zieleni						
	Koncentracja miejsc świadczenia usług publicznych						
	Liczne imprezy kulturalne						
	Silne więzi społeczne						
	Prestiż dzielnicy („salon” miasta – szczególnie Główny Rynek)						

Tabela 4: Macierz korelacji ważonych strategii ofensywnej obszaru rewitalizacji miasta Kalisza: mocne strony – szanse

Zakres tych zależności potwierdza wcześniej zdefiniowane prawidłowości wskazując na dodatkowe zasoby obszaru rewitalizacji (koncentracja miejsc świadczenia usług

publicznych i liczne imprezy kulturalne), które stanowią jego mocne strony. Nie zmienia to jednak faktu, że kluczowe znaczenie dla efektywnej i skutecznej zmiany rozwojowej obszaru rewitalizacji oraz wzmacniania jego mocnych stron ma dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania będący jego główną szansą rozwojową.

Słabe strony i zagrożenia

Druga grupę najsilniej skorelowanych czynników obszaru rewitalizacji miasta Kalisza stanowią słabe strony i zagrożenia (suma powiązań ważonych 22,47), których wykorzystanie w działaniach rozwojowych wiąże się z zastosowaniem strategii defensywnej. W grupie najsilniej powiązanych par czynników w tej grupie identyfikuje się dwie relacje (patrz tab. 5):

- zły stan techniczny (jako słaba strona) oraz przenoszenie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta (centra handlowe) i postępujący proces suburbanizacji (jako zagrożenie) (wskaźnik korelacji ważonej 1,58),
- zanik działalności handlowo-usługowej, brak określonych usług i handlu (jako słaba strona) oraz przenoszenie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta (centra handlowe) i postępujący proces suburbanizacji (jako zagrożenie) (wskaźnik korelacji ważonej 1,32).

Tabela 5. Macierz korelacji ważonych strategii defensywnej obszaru rewitalizacji miasta Kalisza: słabe strony – zagrożenia¹²

Biorąc pod uwagę powyższą analizę dokonaną dla strategii ofensywnej i defensywnej należy rekomendować w działaniach rewitalizacyjnych obok interwencji wzmacniających mocne strony i szanse także oddziaływania obniżające prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożeń, które mogą spotęgować negatywne

¹² Barwa poszczególnych pól macierzy jest uzależniona od wartości wskaźnika tzw. korelacji ważonej. Im ciemniejsza barwa zielona, tym wyższa wartość wskaźnika.

oddziaływanie słabych stron tego obszaru. Uzyskane wyniki wskazują, że przedmiotowe działania powinny koncentrować się przede wszystkim na przeciwdziałaniu procesowi przenoszenia aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta, co powinno skutecznie ograniczyć pogarszanie się złego stanu budynków oraz zaniku działalności handlowo-usługowej, stanowiących już obecnie istotne słabe strony analizowanego obszaru.

Słabe strony i szanse

Trzecią grupę najsilniej skorelowanych czynników obszaru rewitalizacji miasta Kalisza tworzą słabe strony i szanse (suma powiązań ważonych 19,15), których wykorzystanie w procesach rozwojowych w literaturze przedmiotu określa się mianem strategii konkurencyjnej.

Tabela 6. Macierz korelacji ważonych strategii konkurencyjnej obszaru rewitalizacji miasta Kalisza: słabe strony – szanse

W tej grupie zidentyfikowano trzy najsilniejsze relacje czynników (patrz tab. 6):

- zanik działalności handlowo-usługowej, brak określonych usług i handlu (jako słaba strona) oraz możliwość wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,33),
- koncentracja problemów społecznych (ubóstwo, przestępczość, bezrobocie) (jako słaba strona) oraz wykorzystanie turystyczno-rekreacyjne rzeki i terenów zieleni (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,20),
- zły stan techniczny budynków (jako słaba strona) oraz możliwość wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych (jako szansa) (wskaźnik korelacji ważonej 1,19).

Uzyskane wyniki prowadzą do wniosku, że stosując strategię konkurencyjną rozwoju obszaru rewitalizacji miasta Kalisza należy skupić się na maksymalnym wykorzystaniu szans związanych z możliwościami zagospodarowania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych oraz nadania nowych funkcji turystyczno-rekreacyjnych obszarom nadrzecznym i terenom zieleni. Należy jednak pamiętać, że udzielana w tym zakresie interwencja będzie istotnie osłabiana zanikiem działalności handlowo-usługowej, koncentracją problemów społecznych oraz złym stanem budynków występujących w granicach obszaru rewitalizacji.

Mocne strony i zagrożenia

Grupę najslabiej powiązanych czynników obszaru rewitalizacji miasta Kalisza tworzą mocne strony i zagrożenia, budujące podstawę dla strategii konserwatywnej (suma powiązań ważonych 11,5). W przypadku wykorzystania w działaniach prorozwojowych obszaru rewitalizacji powiązań mocnych stron i zagrożeń należy zwrócić uwagę na dwie pary relacji (patrz tab. 7):

- zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego (jako mocna strona) oraz przenoszenie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta (centra handlowe) i postępujący proces suburbanizacji (jako zagrożenie) (wskaźnik korelacji ważonej 1,19),
- prestiż dzielnicy („salon” miasta – szczególnie Główny Rynek jako mocna strona) oraz przenoszenie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta (centra handlowe) i postępujący proces suburbanizacji (jako zagrożenie) (wskaźnik korelacji ważonej 1,06).

Strategia konserwatywna 11,5		Zagrożenia							
		Przeniesienie aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta (centra handlowe) i postępujący proces suburbanizacji	Niewielki poziom własnych środków finansowych na działania rewitalizacyjne wobec zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych	Zagrożenie zdrowia mieszkańców z zanieczyszczeniem powietrza i ruchem samochodowym	Konflikty między interesariuszami rewitalizacji	Zagrożenia demograficzne	Wysokie koszty remontów i inwestycji z ochroną konserwatorską obiektów zabytkowych	Problemy własnościowe i ograniczone możliwości wsparcia publicznego nieruchomości prywatnych	
Mocne strony	Zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego								
	Bliskość Parku Miejskiego, rzeka Proсна i tereny zieleni								
	Koncentracja miejsc świadczenia usług publicznych								
	Liczne imprezy kulturalne								
	Silne więzi społeczne								
	Prestiż dzielnicy („salon” miasta – szczególnie Główny Rynek)								

Tabela 7. Macierz korelacji ważonych strategii konserwatywnej obszaru rewitalizacji miasta Kalisza: mocne strony – zagrożenia

Działania podejmowane zgodnie z założeniami strategii konserwatywnej powinny zatem zmierzać do osłabiania zagrożeń wynikających z przenoszenia aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta przede wszystkim poprzez wykorzystanie zasobów dziedzictwa historyczno-kulturowego oraz wykorzystanie prestiżu dzielnicy stanowiącej swoisty „salon” miasta.

Wyniki przeprowadzonej analizy na podstawie sum powiązań ważonych pozwalają sformułować końcowe rekomendacje w zakresie wyboru jednej z czterech strategii dalszego działania przy opracowywaniu *Gminnego programu rewitalizacji* (patrz tab. 8):

- **Strategia ofensywna** – cechuje jednostki, które stawiają przede wszystkim na wykorzystanie mocnych stron i nadarzających się szans. Za pomocą swoich atutów wykorzystują one szanse rozwoju, a z kolei nadarzające się okazje przekładają się na dalsze wzmocnienie atutów.

- **Strategia konkurencyjna** – cechuje jednostki, które nastawiają się na wykorzystywanie nadarżających się szans do eliminowania słabych stron i zamieniania ich w atuty.
- **Strategia konserwatywna** – cechuje jednostki, które planują maksymalnie wykorzystać mocne strony przy jednoczesnym zmniejszaniu znaczenia dla rozwoju nadchodzących zagrożeń.
- **Strategia defensywna** – cechuje jednostki, które bronią się przed kryzysem, eliminując słabe strony i przeciwstawiając się zagrożeniom.

	Szanse	Zagrożenia
Mocne strony	strategia ofensywna 28,87	strategia konserwatywna 11,50
Słabe strony	strategia konkurencyjna 19,15	strategia defensywna 22,57

Tabela 8. Macierz normatywnych strategii działania dla obszaru rewitalizacji miasta Kalisza

Rekomendacje

W konsekwencji przeprowadzonych analiz obszaru rewitalizacji miasta Kalisza, rekomendowaną strategią działania jest strategia ofensywna ukierunkowana na wykorzystanie szans we wzmacnianiu mocnych stron tego obszaru, która jednak w przypadku wybranych istotnych negatywnych czynników musi uwzględniać elementy strategii defensywnej sprofilowanej na osłabianie zagrożeń mogących wzmacniać słabe strony analizowanego obszaru. Prowadzi to do końcowych wniosków, które można uporządkować w następujący model:

- Rekomendowaną strategią dalszego postępowania w procesie tworzenia *Gminnego programu rewitalizacji* jest strategia ofensywna z elementami strategii defensywnej,
- rewitalizacja jest procesem wieloaspektowym, dlatego kluczowe są współpraca i budowanie wszelkiego rodzaju partnerstw zarówno wśród jednostek publicznych jak i partnerstw publiczno-prywatnych czy z organizacjami pozarządowymi,
- Określając cele i działania rozwojowe obszaru rewitalizacji miasta Kalisza należy bazować na jego głównych zasobach oraz dążyć do wyeliminowania zagrożeń zwłaszcza w kontekście zdiagnozowanych problemów społecznych:
 1. dziedzictwo historyczno-kulturowe, obecność terenów zieleni – istniejące zasoby powinny zostać dostosowane do potrzeb wszystkich potencjalnych użytkowników, w szczególności osób starszych, niepełnosprawnych, rodzin z dziećmi, tak by ograniczać negatywny proces odpływu mieszkańców i przedsiębiorstw na obrzeża miasta, należy również dążyć do dostosowania historycznej zabudowy do potrzeb potencjalnych mieszkańców, by odwrócić proces depopulacji. Przestrzeń publiczna powinna zostać zaprojektowana w sposób uniwersalny, tak by korzystać z niej mogli wszyscy w sposób samodzielny i niezależny. Tereny zieleni

powinny spełniać funkcje wypoczynkowe, gdzie znajdzie się duża liczba siedzisk i miejsc sprzyjających relaksowi.

2. więzi społeczne – należy kreować takie narzędzia włączania mieszkańców, by wykorzystać silne więzi społeczne oraz więzi z miastem do pobudzenia aktywności kulturalnej, społecznej i obywatelskiej, niwelując jednocześnie potencjalne konflikty między interesariuszami oraz ograniczając odpływ mieszkańców poza obszar rewitalizacji.
 3. pozytywny wizerunek śródmieścia – konieczne jest podejmowanie działań przestrzennych, społecznych i kulturalnych by wzmacniać pozytywny wizerunek śródmieścia w oczach mieszkańców, zarówno jako miejsca wszelkich aktywności jak i zamieszkania, co może pozytywnie wpłynąć na zdiagnozowane zagrożenia demograficzne.
 4. liczne imprezy kulturalne – centrum miasta jako główne miejsce kreowania życia kulturalnego powinno oferować mieszkańcom przedsięwzięcia kulturalne dostosowane dla wszystkich grup o różnym statusie materialnym i społecznym, również mieszkańców z grup zagrożonych ubóstwem, bezrobociem.
 5. zrównoważony transport – należy tak organizować komunikację w mieście, by wykorzystać istniejący w Śródmieściu potencjał jednocześnie nie powodując spadku bezpieczeństwa mieszkańców oraz nie zmniejszając komfortu poruszania się po Śródmieściu pieszo. Dotyczy to zwłaszcza osób starszych, niepełnosprawnych i rodzin z dziećmi.
- W działaniach rozwojowych obszaru rewitalizacji miasta Kalisza nie można zapominać o konieczności osłabiania zagrożeń, wśród których najważniejszym pozostaje niebezpieczeństwo dalszego przenoszenia aktywności gospodarczej i inwestycyjnej poza granice miasta (centra handlowe) oraz postępujący proces suburbanizacji. Brak działań w tym zakresie może pogłębić negatywne oddziaływanie słabych stron analizowanego obszaru, w tym pogorszyć zły stan budynków oraz zwiększyć skalę zaniku działalności handlowo-usługowej w granicach obszaru rewitalizacji.

2. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

2.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Jednym z kluczowych elementów każdego programu rewitalizacji jest opis wizji stanu obszaru po przeprowadzaniu rewitalizacji. Wynika to zarówno z dotychczasowego dorobku badawczego (Roberts, Sykes 2000; Li i in. 2016), jak i z obowiązujących w Polsce i województwie wielkopolskim reguł wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych (*Ustawa o rewitalizacji, Wytyczne w zakresie...*, 2016; *Zasady programowania...*, 2016). Wizja formułowana w ramach programu jest swego rodzaju projekcją przyszłości do jakiej dążą interesariusze rewitalizacji. Opisuje ona pożądany stan docelowy w perspektywie kilkunastu lat i pełni następujące funkcje:

- zobrazowanie stanu docelowego – wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w GPR; wizja powinna także nadawać programowi określony kierunek – jest więc efektem dokonania określonych wyborów spośród wielu możliwości rozwojowych,
- informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję – wizja powinna inspirować i motywować interesariuszy rewitalizacji do działania na rzecz rozwoju obszaru zdegradowanego; by tak się stało powinna być interesująca, ciekawa i pobudzająca wyobraźnię,
- jednoczenie wokół idei – wizja powinna łączyć różne środowiska skupione wokół przedsięwzięć rewitalizacyjnych i powodować, że ludzie się z nią utożsamiają; wizja nie może zatem dzielić i być poglądem jednej, wybranej grupy interesariuszy;

Stawiając sobie powyższe warunki jako podstawę wizji obszaru rewitalizacji, przystąpiono do formułowania jej treści w sposób oddolny, podczas warsztatów z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi⁸. Wypracowane przez uczestników warsztatów wyniki podlegały dalszej analizie i ocenie zespołu opracowującego program i w efekcie doprowadziły do sformułowania następującej wizji obszaru rewitalizacji:

**ZADOWOLENI MIESZKAŃCY REALIZUJĄCY SVOJE CELE I MARZENIA
W PRZYJAZNEJ I ESTETYCZNEJ PRZESTRZENI**

Tak sformułowana wizja rozwoju obszaru rewitalizacji kładzie nacisk na trzy elementy:

- **Społeczną stronę procesu odnowy** („zadowoleni mieszkańcy”) – rewitalizacja jest procesem wyprowadzania obszaru zdegradowanego z sytuacji kryzysowej głównie w aspekcie społecznym. Mieszkańcy są bowiem podstawową i najważniejszą grupą interesariuszy. Ich pozytywny stosunek do obszaru uzależniony jest od (zgodnie z przyjętą strategią) możliwości rozwiązania najbardziej dotkliwych problemów społecznych (ubóstwo, bezrobocie, niski poziom kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym) poprzez

wykorzystanie pozytywnych powiązań kluczowych mocnych stron i szans obszaru rewitalizacji. Nade wszystko zobowiązaniem wpisującym się w ten element wizji jest szeroki proces uspołecznienia procesu tworzenia i realizacji programu rewitalizacji.

- **Dobrze zagospodarowaną przestrzeń** („w przyjaznej i estetycznej przestrzeni”) – decyzje lokalizacyjne i inwestycyjne zawsze zakładają konieczność dokonania określonego wyboru. Racjonalność tych decyzji musi polegać na wyborze takich form i obiektów, które będą w sposób przemyślany tworzyły wysoką jakość życia dla miejscowej społeczności poprzez estetyczne, funkcjonalne i przyjazne rozwiązania. By tę wysoką jakość życia zagwarantować, należy w decyzjach rewitalizacyjnych dokonywać rachunku kosztów i korzyści nowych rozwiązań, obiektów czy też prawnych ograniczeń lub preferencji. Wiąże się to z koniecznością wprowadzenia większych ograniczeń w ruchu samochodowym w centrum miasta, a także rozwiązaniem problemu parkingowego (poprzez wykorzystanie nowych lokalizacji pod parkingi buforowe położone poza ścisłym Śródmieściem). Przyjęta wizja zakłada także rewaloryzację i ożywienie głównych przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji, w tym terenów zieleni (Park Miejski, planty i in.), nabrzeża rzeki Prosnys, Głównego Rynku, Nowego Rynku i Złotego Rogu. Całość tych działań ma prowadzić do stworzenia przestrzeni wysokiej jakości, która będzie budować pozytywny wizerunek tej części miasta.
- **Szczególny, śródmiejski charakter obszaru rewitalizacji** – obszar rewitalizacji ma szczególną wartość z punktu widzenia rozwoju całego miasta. Stanowi on „salon miasta”, miejsce prestiżowe o dużej wartości historycznej i symbolicznej dla mieszkańców Kalisza. W związku z tym, należy dążyć do zwiększania jakości i standardu nie tylko przestrzeni publicznych, ale także sąsiedzkich i prywatnych – szczególnie w sektorze mieszkalnictwa. Wizja, cele i działania powinny doprowadzić miasto do procesu powrotu do Śródmieścia i odwrócenia dekoncentracyjnych tendencji osadniczych. Śródmieście Kalisza powinno w przyszłości być więc miejscem szczególnie atrakcyjnym mieszkaniowo. Należy prowadzić politykę wsparcia prywatnego, publicznego i społecznego mieszkalnictwa, a także wspomagać wszelkie działania marketingowe i medialne odwracające negatywne trendy migracyjne w układzie Śródmieście – strefa podmiejska.

2.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Wyznaczenie celów rozwojowych jest kluczowym etapem opracowywania GPR, ponieważ w nim dokonują się istotne wybory strategiczne, zarysowuje się droga jaką musi przejść grupa interesariuszy, by zrealizować wizję rozwoju obszaru rewitalizacji. Cele przy tym mają zawsze układ hierarchiczny, tj. cel niższego rzędu stanowi część celu wyższego rzędu. W *Gminnym programie rewitalizacji* przyjęto czteropoziomowy, hierarchiczny układ celów (ryc. 14). Cel główny stanowić będzie wizja rozwoju. Kolejno, na niższym poziomie hierarchicznym określone zostały cele strategiczne (dość ogólne sformułowania) oraz cele szczegółowe (znacznie bardziej skonkretyzowane) i kierunki działań (sposoby osiągnięcia wyznaczonych celów szczegółowych). Nie określano

uprzednio dokładnej liczby celów strategicznych i szczegółowych, starano się jednak by liczba celów strategicznych mieściła się w przedziale 3-5, a liczba celów szczegółowych w przedziale 15-20. Nadmierne rozbudowywanie części postulatywnej programu nie służy bowiem jego skuteczności i utrudnia percepcję dokumentu.

Rycina 14. Przyjęty układ hierarchiczny części postulatywnej programu rewitalizacji

źródło: opracowanie własne.

Każdy z wyznaczonych celów powinien spełniać kryteria wynikające ze standardów metodologicznych stosowanych w tego typu dokumentach. W związku z tym, wyznaczone cele zostały także poddane weryfikacji z zastosowaniem tzw. filtru SMART (nazwa pochodzi od pierwszych liter angielskich słów określających zasady konstruowania celów). Polega on na ocenie czterech aspektów:

- precyzyjności (ang. *specific*) – cele powinny być na tyle precyzyjne, aby nie mogły być interpretowane w odmienny sposób,
- mierzalności (ang. *measurable*) – cele powinny być tak formułowane, by można było liczbowo wyrazić stopień ich realizacji (by można było przypisać im konkretne miary),
- akceptowalności (ang. *accepted*) – cele powinny być akceptowane przez podmioty, które będą dążyć do ich osiągnięcia (tj. podmioty realizujące strategię),
- realistyczności (ang. *realistic*) – cele powinny być określane realnie (strategia nie może być zbiorem „pobożnych życzeń”), tzn. tak by możliwe było ich osiągnięcie w zakładanej perspektywie czasowej,
- terminowości (ang. *time-dependent*) – cele muszą być zdefiniowane precyzyjnie w wymiarze czasowym po to, by móc określać poziom ich realizacji i prowadzić monitoring.

Punktem wyjścia do określania celów rewitalizacji oraz kierunków działań dla miasta Kalisza były:

- Strategia rozwoju miasta Kalisza na lata 2014-2024 przyjęta Uchwałą Nr XLIX/651/2014 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 26 czerwca 2014 r.,
- *Strategia zintegrowanych inwestycji terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej* przyjęta Uchwałą Nr 3/2016 Rady Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej z dnia 20 kwietnia 2016 roku,

- pozostałe dokumenty strategiczne, planistyczne i programowe na poziomie miasta (w tym szczególnie *Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Kalisza na lata 2016–2025* przyjęta Uchwałą NR XXI/265/2016 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 31 marca 2016 roku oraz *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza* przyjęte Uchwałą Nr XXXVIII/543/2009 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 3 września 2009 r.),
- zasady, cele i działania wskazane w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020* przyjętej Uchwałą Nr XXIX/559/12 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 17 grudnia 2012 r. oraz *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego* przyjętego Uchwałą NR XLVI/690/10 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 kwietnia 2010 r.,
- sformułowana w programie wizja rozwoju, a także wnioski wynikające z opracowanej części diagnostycznej (szczególnie jej syntezy w formie analizy SWOT-TOWS),
- wyniki prac warsztatowych z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi, stanowiące formę uspołecznienia procesu opracowania programu rewitalizacji.

Procedura określenia celów oraz kierunków działań miała podobny przebieg jak w przypadku ustalania wizji rozwoju obszaru rewitalizacji. Po przeanalizowaniu zasad, kierunków i celów płynących z dokumentów strategicznych szczebla regionalnego i lokalnego, a także wizji i ustaleń diagnostycznych, wyodrębniono 16 celów, które mogłyby stanowić potencjalne kierunki dalszych działań na rzecz odnowy obszaru rewitalizacji. Zaproponowane cele miały stanowić ogólny i całościowy obraz możliwości rozwojowych – nie należy utożsamiać ich z którymkolwiek z poziomów hierarchicznych części postulatywnej programu rewitalizacji. Tak przygotowany materiał został poddany warsztatom z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi⁸. W ten sposób za cele strategiczne służące osiągnięciu wizji rozwoju obszaru rewitalizacji uznano (ryc. 15):

- Ograniczenie skali problemów społecznych,
- Wzmocnienie potencjału gospodarczego,
- Podniesienie jakości przestrzeni publicznej,
- Poprawa funkcjonowania systemu transportowego,
- Poprawa stanu technicznego zabudowy i wsparcie mieszkalnictwa.

źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów z interesariuszami⁸.

Cel strategiczny 1 „Ograniczenie skali problemów społecznych” jest podstawowym i kluczowym kierunkiem związanym z odnową obszaru zdegradowanego miasta Kalisza. Rewitalizacja jest bowiem procesem, który powinien w swej istocie dążyć przede wszystkim do rozwiązania (lub minimalizowania skali) problemów społecznych. Ma on bezpośredni związek z ustaleniami diagnostycznymi, które potwierdzają dużą skalę problemów społecznych na tym obszarze, tj. stwierdzone występowanie szeregu zjawisk kryzysowych o dużym natężeniu: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom wyników edukacyjnych wśród dzieci, niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Trzeba także dodać, że cel ten wpisuje się bezpośrednio w sformułowane w *Strategii rozwoju miasta Kalisza na lata 2014-2020* cele strategiczne ze sfery społecznej, tj.: (1) Kalisz – tu chcę żyć (przeciwdziałanie zjawisku bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego), (2) Kalisz – aktywne miasto, aktywni obywatele (działania na rzecz zwiększenia poziomu uczestnictwa interesariuszy w życiu publicznym) i (3) Kalisz – kuźnia talentów (wzmocnienie działań na rzecz podniesienia jakości edukacji). Jest on także bezpośrednio związany z celami rozwojowymi przyjętymi w *Strategii zintegrowanych inwestycji terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej*: celem nr 2 „Rozwój edukacji ponadgimnazjalnej i kształcenia zawodowego/ustawicznego i nr 3 „Przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich AKO”. Z kolei w przypadku relacji z ustaleniami *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020*, można stwierdzić istotny związek celu „Ograniczenie skali problemów społecznych” z regionalnymi celami strategicznymi: nr 5 „Zwiększenie spójności województwa”, nr 7 „Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia” i nr 8 „Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie

potencjałów społecznych województwa". Należy więc pierwszy cel strategiczny rewitalizacji w Kaliszu uznać jako najważniejszy w całym zbiorze celów strategicznych.

Drugi z wyznaczonych celów dotyczy sfery gospodarczej i został określony jako **„wzmocnienie potencjału gospodarczego”** obszaru rewitalizacji. To dzięki dochodom podmiotów gospodarczych można bowiem budować wartość dodaną, nadwyżkę finansową, która z kolei zwiększa możliwości inwestowania w zidentyfikowane zasoby oraz poziom i jakość życia mieszkańców. Samo rozwiązanie problemów społecznych nie będzie mogło zaistnieć w sposób trwały, jeśli obszar rewitalizacji nie uzyska bezpieczeństwa ekonomicznego. Istnienie problemów gospodarczych zostało stwierdzone w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji. Mimo tego, że natężenie podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji jest stosunkowo duże, to indywidualna ocena ich funkcjonowania wypadła negatywnie. Jako główne przyczyny zjawisk kryzysowych miejscowi przedsiębiorcy wymienili przede wszystkim: ekspansję centrów handlowych (powodującą problemy małego, rodzimego handlu), niewielką liczbę turystów (oddziałującą negatywnie przede wszystkim na sektor usług hotelowych i gastronomicznych) oraz niskie płace i złą kondycję miejscowych przedsiębiorstw. Realizacja tego celu strategicznego ma za zadanie przeciwdziałać negatywnym efektom tych zjawisk. Jest to także zbieżne z celami nadrzędnych dokumentów strategicznych. Cel „Wzmocnienie potencjału gospodarczego” wpisuje się bowiem bezpośrednio w realizację celów gospodarczych *Strategii rozwoju miasta Kalisza na lata 2014–2020*: (1) Kalisz biegun wzrostu, (2) Kalisz – synergia aglomeracji i (3) Kalisz – unikatowe dziedzictwo; celów *Strategii zintegrowanych inwestycji terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko–Ostrowskiej*: (1) Przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich AKO i (2) Wzmacnianie rozwoju gospodarczego AKO, przedsiębiorczości, zatrudnienia i aktywności zawodowej oraz celów *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020*: (1) Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie, (2) Zwiększenie spójności województwa i (3) Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu.

Kolejny z celów strategicznych odnosi się do **„podniesienia jakości przestrzeni publicznej”** obszaru rewitalizacji. Ta tematyka była przedmiotem szczególnego zainteresowania wśród różnych grup interesariuszy rewitalizacji podczas prac warsztatowych. Główne przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji (Główny Rynek, ulice w Śródmieściu, Park Miejski, nabrzeże rzeki Prosny, pozostałe tereny zielone) zostały dość jednoznacznie uznane za kluczowy potencjał tego terenu. Ich wykorzystanie warunkuje więc stopień realizacji zarówno celów społecznych, jak i gospodarczych. Przestrzeń publiczna wysokiej jakości jest bowiem jednym z kluczowych elementów budowania więzi międzyludzkich i wspólnej świadomości lokalnej z jednej strony oraz atrakcyjności turystycznej, popytu na usługi gastronomiczne i hotelowe – z drugiej strony. Uwzględnienie zagadnień przestrzeni publicznej na poziomie celów strategicznych programu rewitalizacji jest praktycznym wdrożeniem zapisów *Strategii rozwoju miasta Kalisza na lata 2014–2020*, a szczególnie celów strategicznych: „Kalisz – unikatowe dziedzictwo” i „Kalisz – funkcjonalne miasto”. Cel ten ma także istotny związek ze *Strategią zintegrowanych inwestycji terytorialnych*

dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej, a w szczególności z celami: „Przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich AKO” i „Poprawa dostępu i jakości usług publicznych na całym obszarze funkcjonalnym”. Jest on również praktyczną formą wdrożenia zapisów *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020*, w szczególności celu strategicznego „Zwiększenie spójności województwa”.

Czwarty cel strategiczny dotyczy kwestii transportowych – określono go ostatecznie jako **„poprawa funkcjonowania systemu transportowego”**. Sprawy transportu indywidualnego, ruchu samochodowego są szczególnie dotkliwe dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Skala ruchu samochodowego znacznie wykracza poza przeciętne wartości wskaźników dla miast subregionalnych – Kalisz pod względem poziomu motoryzacji wyprzedza wszystkie porównywane miasta. Znaczna część tego ruchu koncentruje się na obszarze rewitalizacji, co negatywnie wpływa na stan techniczny zabytkowej części miasta, zaburza jej funkcjonalny charakter („salon miasta”) oraz generuje duże zanieczyszczenie powietrza. Skala tego problemu jest wg interesariuszy rewitalizacji bardzo duża i wymaga pilnej i radykalnej interwencji. Zmiany w systemie transportowym, oprócz rozwiązania problemów przeanalizowanych w pogłębionej diagnozie, wynikają z wdrożenia celu strategicznego Kalisz – funkcjonalne miasto, wyznaczonego w *Strategii rozwoju miasta Kalisza na lata 2014-2020* oraz celu „Rozwój zrównoważonego systemu transportu publicznego AKO”, określonego w *Strategii zintegrowanych inwestycji terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej*. Jest on także praktyczną formą realizacji celów *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020* – „Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu” oraz „Zwiększenie spójności województwa”.

Ostatni z celów strategicznych dotyczy technicznego aspektu rewitalizacji. Określono go jako **„poprawę stanu technicznego zabudowy i wsparcie mieszkalnictwa”**. Cel ten wpisuje się z jednej strony w realizację strategii defensywnej (rozwiązanie problemu złego stanu technicznego zabudowy w połączeniu z wysokimi kosztami remontów i inwestycji w związku z ochroną konserwatorską obiektów zabytkowych), z drugiej – w realizację strategii ofensywnej (wykorzystanie mocnych stron w postaci wartościowych obiektów dziedzictwa historycznego w kontekście nadarzających się szans). Ma on zatem silne uzasadnienie w wynikach pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Zagadnienia związane z mieszkalnictwem i stanem zabudowy były także przedmiotem szczególnego zainteresowania interesariuszy uczestniczących w warsztatach, uzyskiwały także niejednokrotnie najwyższą rangę wśród wszystkich zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji. Poprawa stanu technicznego zabudowy i wsparcie mieszkalnictwa, wpisuje się w realizację celów strategicznych „Kalisz – tu chcę żyć” oraz „Kalisz – funkcjonalne miasto” zapisanych w *Strategii rozwoju miasta Kalisza na lata 2014-2020*. Ponadto, jest ona formą realizacji celów: „Przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich AKO”, „Poprawa stanu środowiska na obszarze funkcjonalnym AKO” (w zakresie niskiej emisji), „Wspieranie efektywności energetycznej oraz promowanie strategii niskoemisyjnych” oraz „Rozwój infrastruktury AKO”, wprowadzonych do *Strategii zintegrowanych inwestycji terytorialnych dla rozwoju Aglomeracji Kalisko-*

Ostrowskiej i wpisuje się w cele „Zwiększenie spójności województwa” oraz „Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa” wyznaczonych do realizacji w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020*.

Realizacja pięciu założonych celów strategicznych będzie możliwa dzięki osiągnięciu 18 celów szczegółowych (5 z nich odnosi się do celu pierwszego, po 3 do celów drugiego, trzeciego i czwartego oraz 4 do celu piątego). Dodatkowo, 9 spośród 18 wymienionych celów szczegółowych uznano za cele priorytetowe. Oznacza to, że powinny one być realizowane w pierwszej kolejności w związku z pilną potrzebą minimalizacji skutków zjawisk kryzysowych lub znacznym potencjałem możliwym do wykorzystania w celu rozwoju obszaru rewitalizacji. Każdemu z celów szczegółowych przypisano kierunki działań. Całość tych ustaleń przedstawiono poniżej.

Cel strategiczny 1: Ograniczenie skali problemów społecznych

Cel strategiczny 1 „Ograniczenie skali problemów społecznych” to kluczowy element *Gminnego programu rewitalizacji*. Rewitalizacja jako proces wieloaspektowej, kompleksowej odnowy, ma docelowo prowadzić do rozwoju lokalnej wspólnoty. W centrum tak rozumianego procesu znajdują się przede wszystkim mieszkańcy. By ten pierwszy kluczowy cel osiągnąć zaplanowano realizację pięciu celów szczegółowych (ryc. 16).

Rycina 16. Cel strategiczny 1 „Ograniczenie skali problemów społecznych” i cele szczegółowe

źródło: opracowanie własne na podstawie warsztatów z interesariuszami rewitalizacji.

Cel szczegółowy 1.1 (priorytet): Podniesienie poziomu aktywności i integracji lokalnej społeczności

Powiązanie z diagnozą: Wyniki przeprowadzonych badań pokazały przewagę negatywnych postaw i opinii opisujących zaufanie mieszkańców do innych. Ma to także konsekwencje w obserwowanych postawach społecznych. Podczas badań jakościowych stwierdzono, że znaczna część aktywności obywatelskiej oparta jest na kontestacji. Budowa od podstaw nowych, zorganizowanych, społecznych inicjatyw jest

relatywnie niewielka. Reprezentanci organizacji pozarządowych są dość sceptyczni w ocenie poziomu lokalnej samoorganizacji oraz współpracy międzysektorowej.

Kierunki działań:

- Wsparcie organizacji pozarządowych i inicjatyw oddolnych
- Zwiększenie poziomu partycypacji społecznej interesariuszy rewitalizacji
- Organizacja różnego rodzaju przedsięwzięć integrujących lokalną społeczność

Cel szczegółowy 1.2 (priorytet): Zmniejszenie skali ubóstwa i jego konsekwencji

Powiązanie z diagnozą: Na obszarze rewitalizacji obserwuje się negatywne zjawiska kryzysowe dotyczące ubóstwa mieszkańców, objawiające się zwiększonym zainteresowaniem i wsparciem materialnym ze strony jednostek odpowiedzialnych za pomoc społeczną. Największe natężenie zjawiska ubóstwa można zaobserwować na obszarach 6 „Jabłkowskiego-Podgórze”, 5 „Złota” i 1 „Centrum Sukiennicza”.

Kierunki działań:

- Działania edukacyjne, kulturalne i sportowe dla dzieci i młodzieży
- Wsparcie osób o najniższych dochodach
- Zmniejszenie skali problemów społecznych w rodzinach
- Poprawa stanu bezpieczeństwa w przestrzeni sąsiedzkiej i społecznej

Cel szczegółowy 1.3: Ograniczenie poziomu bezrobocia

Powiązanie z diagnozą: Istotnym problemem społecznym zdiagnozowanym na obszarze rewitalizacji jest zjawisko bezrobocia. Wykorzystane wskaźniki pokazują, że jego skala jest blisko dwukrotnie większa niż średnia dla całego miasta. Problem bezrobocia koncentruje się przestrzennie w obszarach: 5 „Złota”, 2 „Centrum Kanonicka” oraz 1 „Centrum Sukiennicza”.

Kierunki działań:

- Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych – staże, szkolenia, kursy
- Organizacja prac interwencyjnych w przestrzeni publicznej
- Wsparcie dla osób chcących założyć działalność gospodarczą

Cel szczegółowy 1.4: Wsparcie sektorów edukacji i kultury dla dzieci i młodzieży

Powiązanie z diagnozą: Problemem stwierdzonym w toku prac diagnostycznych związanych z delimitacją obszaru rewitalizacji jest relatywnie niski poziom edukacji. Przeprowadzone badania społeczne (w zasadzie we wszystkich grupach interesariuszy) pokazały jednak, że problem wykształcenia nie jest postrzegany szczególnie negatywnie na tle pozostałych zjawisk kryzysowych. Nie zmienia to jednak faktu konieczności wsparcia sektorów edukacji i kultury dla dzieci i młodzieży, co związane jest z generalną zasadą interwencji w sferę społeczną – próby dokonywania realnych, pozytywnych zmian pokoleniowych. Dotyczą one zarówno bazy edukacyjnej, sfery infrastrukturalnej, a także działań miękkich, zwiększających aktywność i szanse osób młodych. Warto także dodać, że na obszarze rewitalizacji obserwujemy znaczną koncentrację działalności edukacyjnych i kulturalnych, co może stać się istotnym

argumentem przy wykorzystaniu tych sektorów w budowaniu przyszłości dzieci i młodzieży.

Kierunki działań:

- Modernizacja obiektów edukacyjnych i kulturalnych
- Organizacja warsztatów, konkursów, zajęć i przedsięwzięć kulturalnych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży
- Wsparcie instytucji edukacyjnych w podnoszeniu poziomu edukacji

Cel szczegółowy 1.5: Wsparcie osób starszych i zagrożonych wykluczeniem

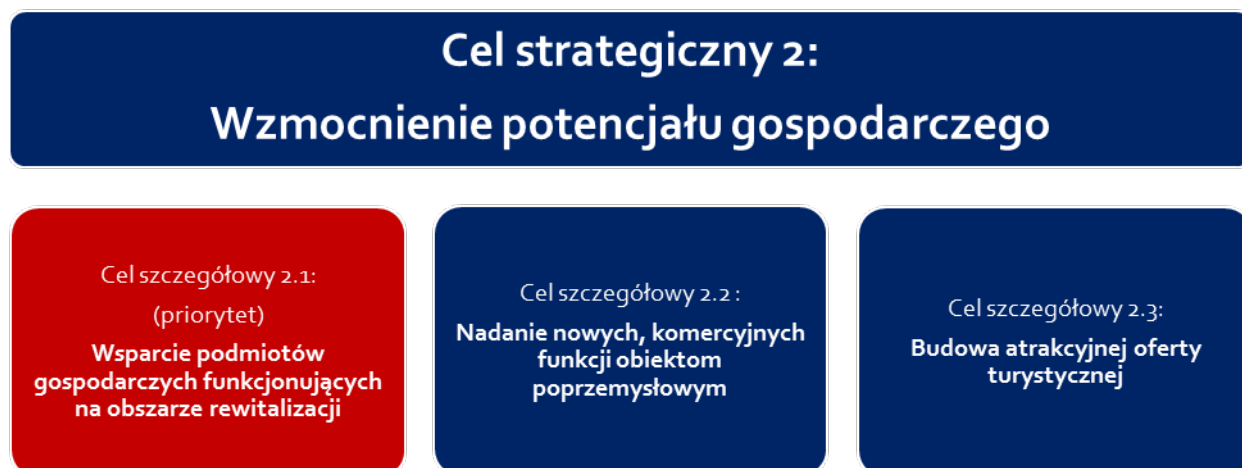
Powiązanie z diagnozą: Na obszarze rewitalizacji obserwujemy bardzo niepokojącą skalę zjawisk demograficznych, dotyczących struktury wieku. Jest to bowiem teren ze stosunkowo dużym udziałem osób starszych i coraz mniejszym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Skala zjawiska starzenia się społeczności różni się w poszczególnych jednostkach analitycznych. Najmniej korzystnie wygląda ono na obszarach: 9 „Ułańska-UAM”, 3 „3 Maja” i 8 „Wyspa”. Przyczyną tego problemu jest przede wszystkim ciągle obniżający się w mieście (na obszarze rewitalizacji szczególnie) poziom dzietności. Dane opisujące to zjawisko pokazują wyraźne rozpoczęcie negatywnej tendencji po mniej więcej 1985 r. Wszystko to oznacza nadejście nowych wyzwań infrastrukturalnych, społecznych i finansowo-organizacyjnych (konieczność zapewnienia opieki, udostępnienie przestrzeni dostosowanych do potrzeb i możliwości osób starszych i in.) na obszarze rewitalizacji już za kilka-kilkanaście lat, a ich kumulację za ok. 25-30 lat. Ponadto, obszar rewitalizacji boryka się także z różnymi innymi formami wykluczenia społecznego.

Kierunki działań:

- Rozwój działalności z tzw. sektora srebrnej gospodarki (usługi dla osób starszych)
- Dostosowanie przestrzeni publicznych do możliwości i potrzeb osób starszych
- Działania na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych
- Pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym
- Działania edukacyjne podnoszące świadomość i wrażliwość społeczną na sytuację osób wykluczonych

Cel strategiczny 2: Wzmocnienie potencjału gospodarczego

Lokalna gospodarka jest w rewitalizacji aspektem kluczowym. Również podczas badań jakościowych i ilościowych oraz przeprowadzonych warsztatów można było dostrzec relatywnie niewielki (w porównaniu do zagadnień infrastrukturalnych, mieszkaniowych, związanych z przestrzenią publiczną) poziom zainteresowania problemami przedsiębiorstw na obszarze rewitalizacji. W ramach tego celu zaplanowano realizację trzech celów szczegółowych (ryc. 17).

źródło: opracowanie własne na podstawie warsztatów z interesariuszami rewitalizacji.

Cel szczegółowy 2.1 (priorytet): Wsparcie podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze rewitalizacji

Powiązanie z diagnozą: Na obszarze rewitalizacji działa około 1200 osób prowadzących działalność gospodarczą. Ich najwyższą koncentrację obserwujemy na obszarach: 8 „Wyspa”, 2 „Centrum Kanonicka”, 1 „Centrum Sukiennicza” oraz 9 „Ułańska-UAM”. Tereny ścisłego Śródmieścia, jako obszary przestrzeni publicznej o dużym znaczeniu, są szczególnie ważne z punktu widzenia tzw. działalności miastotwórczych, towarzyszących turystyce, czyli podmiotów z szeroko pojętego sektora gastronomicznego i noclegowego. Warto także wspomnieć o fakcie lokalizacji na obszarze rewitalizacji Kaliskiego Inkubatora Przedsiębiorczości oraz targowiska na Nowym Rynku. Ważnym problemem wskazanym w diagnozie była ekspansja centrów handlowych, które drenują kapitał centrów miast i na ogół przenoszą go na przedmieścia do niekorzystnych, z punktu widzenia interesów Śródmieścia, lokalizacji. Przedsiębiorcy wskazywali także na problem niewielkiej liczby turystów (co potwierdzają także dane pokazujące liczbę udzielonych noclegów) oraz niskie płace.

Kierunki działań:

- Tworzenie sieci współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami
- Promocja walorów turystycznych Śródmieścia
- Wsparcie w tworzeniu nowych przedsiębiorstw
- Wsparcie miejscowego biznesu poprzez korzystne rozwiązania prawne w zakresie opłat i podatków lokalnych
- Zwiększenie integracji i współpracy między przedsiębiorstwami i pozostałymi interesariuszami rewitalizacji
- Działania edukacyjne w zakresie przedsiębiorczości oraz podnoszenia kwalifikacji istniejących podmiotów gospodarczych

Cel szczegółowy 2.2: Nadanie nowych, komercyjnych funkcji obiektom przemysłowym

Powiązanie z diagnozą: Na obszarze rewitalizacji istnieje szereg obiektów przemysłowych lub związanych z innymi sektorami gospodarki, które utraciły swoje pierwotne funkcje. Wśród nich są m. in. dawna Fabryka Fortepianów i Pianin Arnolda Fibigera, później określana jako Fabryka Fortepianów i Pianin „Calisia” i fabryka Metalplast. Szczególnie to pierwsze miejsce stanowi dla Kalisza znaczną wartość historyczną i symboliczną z uwagi na swoją renomę.

Kierunki działań:

- Modernizacja starej zabudowy przemysłowej
- Adaptacja istniejących budynków do nowych funkcji
- Wykorzystanie materialnych i niematerialnych pozostałości po pierwotnej funkcji przemysłowej na cele promocji turystycznej i budowania tożsamości historycznej mieszkańców

Cel szczegółowy 2.3: Budowa atrakcyjnej oferty turystycznej

Powiązanie z diagnozą: Jak już wcześniej wspomniano, niewielka liczba turystów została uznana za jeden z kluczowych problemów Śródmieścia. Potwierdzają to także dane dotyczące udzielonych noclegów. Z drugiej strony, dość często interesariusze rewitalizacji podkreślali wartość potencjału turystycznego Kalisza, opartego na walorach rekreacyjnych (tereny zieleni i rzeka Proсна) oraz dziedzictwa historycznego. Jest to jedno z najstarszych miast w Polsce, bogate w zabytki oraz wydarzenia kulturalne. W związku z tym, turystyka powinna pełnić ważną rolę w gospodarce miasta, a w szczególności Śródmieścia. Niewątpliwie dalszy rozwój infrastruktury turystycznej oraz wzmacnianie potencjału turystycznego Śródmieścia i jego okolic powinno stanowić ważny element strategii odnowy tej części miasta.

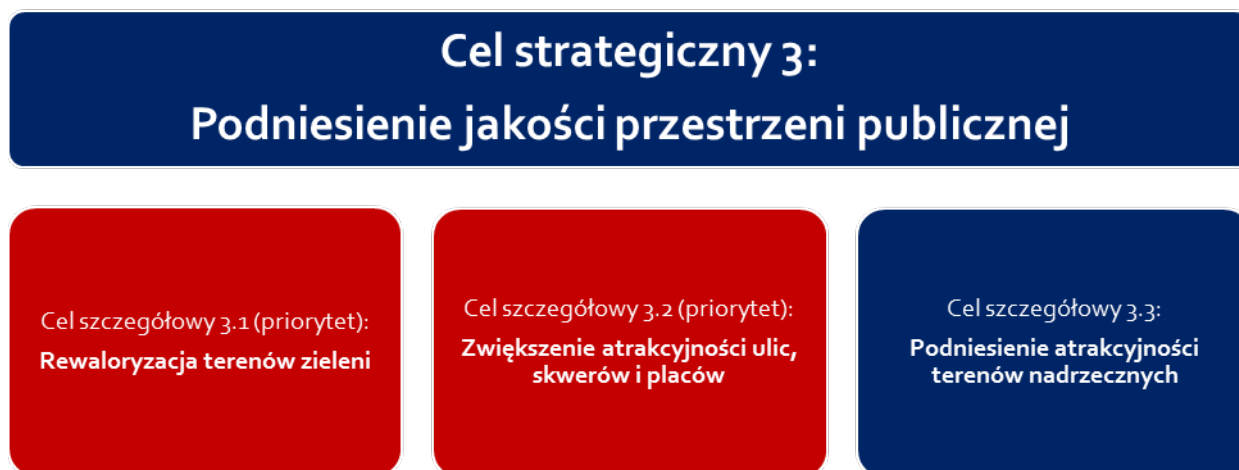
Kierunki działań:

- Aktywna promocja turystyczna Śródmieścia – zbudowanie nośnej i medialnie spójnej „opowieści”
- Wsparcie podmiotów gospodarczych z sektora turystycznego
- Stworzenie spójnej i całorocznej oferty turystycznej
- Wykorzystanie unikalnych zasobów Kalisza (najstarsze miasto w Polsce, historyczny układ urbanistyczny, zabytki, dawna fabryka Calisii, centrum pielgrzymkowe) do zwiększania atrakcyjności turystycznej
- Dostosowanie infrastruktury drogowej do potrzeb turystów poruszających się po mieście.

Cel strategiczny 3: Podniesienie jakości przestrzeni publicznej

Przestrzeń publiczna stanowi największy zasób z punktu widzenia tworzenia pozytywnych więzi międzyludzkich w lokalnej społeczności. Wysoka jakość tego rodzaju przestrzeni niesie ze sobą zwiększoną aktywność społeczną na tym obszarze, to z kolei pobudza lokalną gospodarkę i napędza koniunkturę inwestycyjną. Przestrzeń publiczna wpływa także pozytywnie na poziom integracji mieszkańców, przyczyniając się tym samym do realizacji celów społecznych rewitalizacji. Główne przestrzenie publiczne obszaru rewitalizacji na każdym z etapów oceny i określania znaczenia poszczególnych zasobów, były jednoznacznie wskazywane jako zasadniczy i główny potencjał, z którego powinno się korzystać przy budowaniu rozwoju tego terenu. Stąd dostrzeżenie tego aspektu rewitalizacji i uznanie go za jeden z celów strategicznych. Składają się na niego trzy cele szczegółowe (ryc. 18).

Rycina 18. Cel strategiczny 3 „Podniesienie jakości przestrzeni publicznej” i cele szczegółowe

źródło: opracowanie własne na podstawie warsztatów z interesariuszami rewitalizacji.

Cel szczegółowy 3.1 (priorytet): Rewaloryzacja terenów zieleni

Powiązanie z diagnozą: W trakcie warsztatów diagnostycznych tereny zieleni (Park Miejski, planty, pozostałe tereny zieleni) zostały uznane za kluczową mocną stronę obszaru rewitalizacji. Z kolei w trakcie badań szczegółowych wiele z nich zostało uznanych za tereny o stosunkowo niskiej jakości, wymagające pilnej interwencji. Są to obszary, których aktualne zagospodarowanie w większości nie odpowiada współczesnym wytycznym w zakresie kształtowania przestrzeni publicznych.

Kierunki działań:

- Uporządkowanie drzewostanu i pozostałej roślinności
- Zwiększenie liczby miejsc spotkań i nawiązywania kontaktów (ławki, parklety, małe przestrzenie publiczne)
- Wprowadzenie i rozbudowa obiektów służących rekreacji na terenach zieleni
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa na terenach zieleni (oświetlenie, monitoring, patrole)

Cel szczegółowy 3.2 (priorytet): Zwiększenie atrakcyjności ulic, skwerów i placów

Powiązanie z diagnozą: Zasoby dziedzictwa historyczno-kulturowego zostały uznane przez interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych za najważniejszą silną stronę obszaru rewitalizacji. Kwestie zwiększenia atrakcyjności ulic, skwerów i placów należy rozpatrywać pod kątem zidentyfikowanych szans: możliwości wykorzystania turystycznego i kulturowego obiektów zabytkowych oraz zmiany w organizacji ruchu w centrum miasta (w tym głównie zwiększenie ruchu pieszego). Główny Rynek jest centralnym punktem miasta i ogniskuje szczególną uwagę wśród turystów i mieszkańców. Łącząc jego potencjał z zasobami pozostałych ulic i placów (m.in. Plac Jana Kilińskiego, Plac Jana Pawła II, Plac św. Józefa, Plac Bogusławskiego, Nowy Rynek, Śródmiejska, Zamkowa, Kanonicka, Złota, Złoty Róg) oraz terenami zieleni – można zbudować bardzo atrakcyjny i zintegrowany system przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji.

Kierunki działań:

- Modernizacja nawierzchni ulic, skwerów i placów
- Wprowadzenie elementów małej architektury o znaczeniu rekreacyjnym lub symbolicznym
- Preferencje dla ruchu pieszego i rowerowego, a także integracja poszczególnych przestrzeni ulic, skwerów i placów
- Wykorzystanie zasobów ulic, skwerów i placów pod kątem prowadzenia działalności gospodarczej
- Zmniejszenie skali parkingowego wykorzystania ulic i placów

Cel szczegółowy 3.3: Podniesienie atrakcyjności terenów nadrzecznych

Powiązanie z diagnozą: Podniesienie atrakcyjności terenów nadrzecznych jest odpowiedzią na proces degradacji, dezaktualizacji tych przestrzeni oraz jednym ze sposobów ponownego włączenia rzeki w system przestrzeni publicznych miasta. Może to nadać obszarowi rewitalizacji, a także całemu miastu nowy impuls rozwojowy, podnieść jego atrakcyjność. Należy mówić zarówno o wykorzystaniu nabrzeża Proсны, jak i kanałów – Rypinkowskiego i Bernardyńskiego. Trzeba jednak także dostrzegać wszelkie trudności i ograniczenia wynikające z aktualnej sytuacji przyrodniczej tego terenu – chodzi tu głównie o niski stan wód w niektórych okresach, a tym samym obniżoną atrakcyjność rekreacyjną i turystyczną.

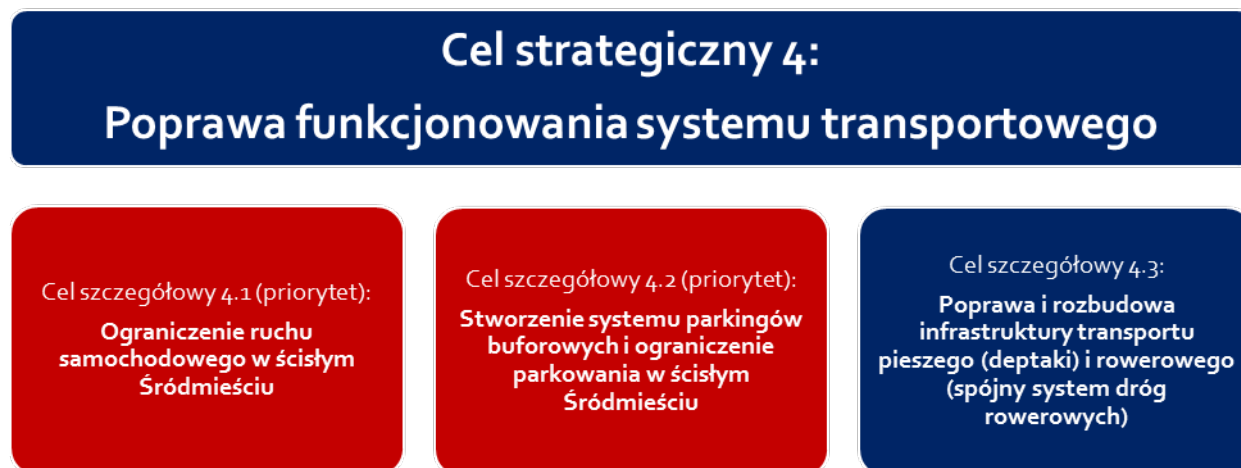
Kierunki działań:

- Rozbudowa i modernizacja ciągów pieszych i rowerowych na terenach nadrzecznych
- Tworzenie małych przestrzeni publicznych dla mieszkańców
- Modernizacja zabudowy zlokalizowanej bezpośrednio nad rzeką
- Próba zwiększenia przepływu wód oraz poprawa stanu czystości rzeki
- Aktywizacja gospodarcza w zakresie prowadzenia lokali gastronomicznych, kawiarni

Cel strategiczny 4: Poprawa funkcjonowania systemu transportowego

Kwestie komunikacyjne są jedną z form odpowiedzi na problemy środowiskowe (skala zanieczyszczenia powietrza) i społeczne (dezintegracja przestrzeni publicznych podnoszących poziom integracji mieszkańców). W ramach tego celu wyodrębniono trzy najważniejsze cele szczegółowe dotyczące poprawy funkcjonowania systemu transportowego (ryc. 19).

Rycina 19. Cel strategiczny 4 „Poprawa funkcjonowania systemu transportowego” i cele szczegółowe

źródło: opracowanie własne na podstawie warsztatów z interesariuszami rewitalizacji.

Cel szczegółowy 4.1 (priorytet): Ograniczenie ruchu samochodowego w ścisłym Śródmieściu

Powiązanie z diagnozą: Kalisz jest miastem, w którym notuje się bardzo wysoką wartość wskaźnika motoryzacji – od kilkunastu do 30% wyższą niż w innych miastach subregionalnych. Znaczna część ruchu samochodowego koncentruje się z kolei na obszarze rewitalizacji, wywołując tym samym szereg problemów. Jednym z nich jest emisja liniowa wynikająca z dużego natężenia ruchu samochodowego. Czynnikiem ten (wraz z dużą skalą niskiej emisji i warunkami topograficznymi Śródmieścia) powoduje znaczne przekroczenia standardów jakości powietrza związanych ze stężeniem całkowitego pyłu zawieszonego PM 2,5 oraz PM 10, a także benzo(a)pirenu. Przekroczenia te należy uznać za bardzo wysokie w skali całego kraju. Problem ten dostrzegają mieszkańcy obszaru rewitalizacji – ponad połowa z nich wskazuje, że emisja spalin przez ruch samochodowy jest dużym albo bardzo dużym problemem. Ponadto, duże natężenie ruchu samochodowego powoduje znaczne obniżenie jakości krajobrazu miejskiego oraz bardzo poważne utrudnienia w ruchu pieszych i ruchu rowerowym.

Kierunki działań:

- Wprowadzenie strefowych ograniczeń prędkości, w tym objęcie jak największej powierzchni obszaru rewitalizacji strefami tempo 30 oraz ograniczenie dopuszczalnej prędkości na ulicach nie objętych strefami tempo 30 do 40 km/h
- Ograniczenie możliwości postoju w ścisłym Śródmieściu
- Wzmocnienie transportu publicznego, a także rowerowego i pieszego
- Tworzenie woonerfów i przestrzeni współdzielonej w ciągach dróg ścisłego Śródmieścia.

Cel szczegółowy 4.2 (priorytet): Stworzenie systemu parkingów buforowych i ograniczenie parkowania w ścisłym Śródmieściu

Powiązanie z diagnozą: Brak miejsc parkingowych został sklasyfikowany w grupie czterech najistotniejszych problemów dla obszaru rewitalizacji. W świetle informacji płynących z diagnozy, istnieje więc duża potrzeba rozbudowy systemu parkingowego. Nie może się on jednak dokonywać w obszarze ścisłego Śródmieścia – z uwagi na brak miejsca oraz walory historyczne tej przestrzeni. Stąd potrzeba realizacji rozwiązań alternatywnych, opartych przede wszystkim na spójnym i nowoczesnym systemie parkingów buforowych, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie ścisłego Śródmieścia. Wszystkie działania związane z ograniczaniem ruchu samochodowego na obszarze rewitalizacji winny być przeprowadzone stopniowo i sukcesywnie, w miarę rozwoju i poprawy funkcjonowania alternatywnych rozwiązań: w zakresie zbiorowego transportu publicznego, infrastruktury parkingowej, infrastruktury rowerowej i pieszej.

Kierunki działań:

- Budowa parkingów buforowych w sąsiedztwie ścisłego Śródmieścia
- Stopniowe ograniczenia w parkowaniu w ścisłym Śródmieściu
- Modernizacja istniejącego systemu zarządzania strefą parkowania – nowoczesny system informowania o wolnych miejscach parkingowych
- Systematyczne ograniczanie parkowania w przestrzeni ulic obszaru rewitalizacji.

Cel szczegółowy 4.3: Poprawa i rozbudowa infrastruktury transportu pieszego (deptaki) i rowerowego (spójny system dróg rowerowych)

Powiązanie z diagnozą: W strefie śródmiejskiej powinny być zapewnione bardzo dobre warunki dla ruchu pieszego oraz rowerowego. Kluczowe wydaje się również wyłączenie niektórych głównych ulic Śródmieścia z ruchu samochodowego i parkowania lub przynajmniej wprowadzenie przestrzeni współdzielonej. Z kolei w strefie dookoła ścisłego centrum miasta powinny być dopuszczalne lokalne trudności w korzystaniu z samochodów osobowych, przy preferencji ruchu pieszego i rowerowego. Jest to także związane z oceną spójności i jakości sieci ścieżek rowerowych na obszarze rewitalizacji, dokonaną przez mieszkańców – blisko połowa z nich ocenia tę sferę negatywnie.

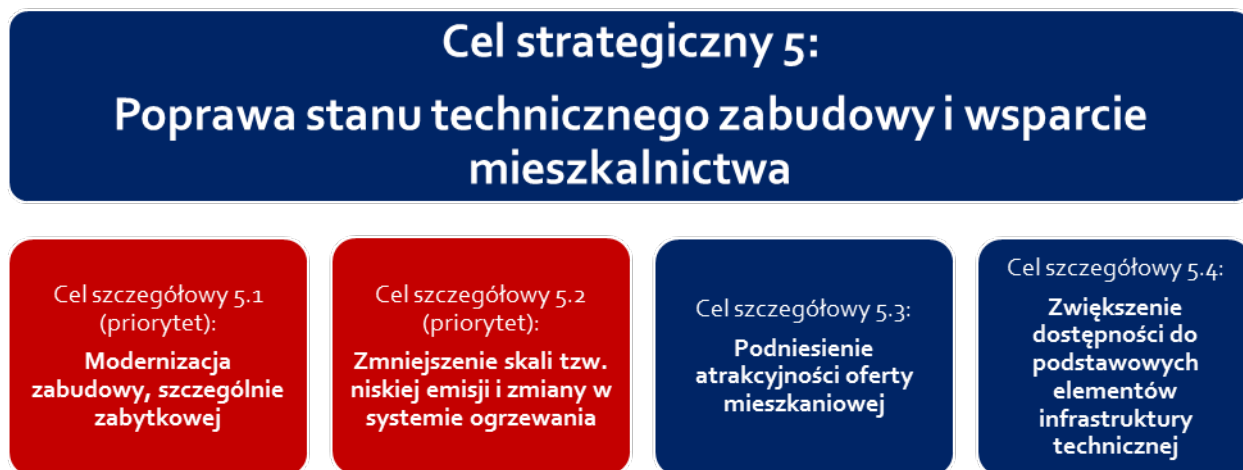
Kierunki działań:

- Wyłączenie wybranych ulic ścisłego Śródmieścia z ruchu samochodowego
- Wprowadzanie rozwiązań przestrzeni współdzielonej (*shared space*) w ścisłym Śródmieściu
- Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych
- Poprawa nawierzchni istniejących ciągów pieszych i rowerowych

Cel strategiczny 5: Poprawa stanu technicznego zabudowy i wsparcie mieszkalnictwa

Jedną z kwestii podejmowanych w ramach diagnozy były problemy techniczne zabudowy i problemy demograficzne, które będą występować na obszarze rewitalizacji w najbliższych latach. Odpowiedzią na te problemy może być zwiększenie roli polityki mieszkaniowej w polityce rozwoju tego obszaru, również w zakresie wsparcia poprawy stanu technicznego zabudowy. Oceny i ewaluacje programów rewitalizacji w Polsce od lat formułują postulat zwiększenia roli projektów mieszkaniowych centralnych dzielnic miast. Niską rangę problematyki mieszkaniowej w polskich programach rewitalizacji widać wyraźnie na tle sytuacji w innych krajach Unii Europejskiej. Wynika to z jednej strony z ogromnych kosztów realizacji przedsięwzięć mieszkaniowych oraz braku odpowiednich środków na finansowanie tego typu przedsięwzięć. Przy tych wszystkich ograniczeniach, ciągle podkreślane są duże zapóźnienia i potrzeby w sferze mieszkalnictwa w historycznych częściach miast (określane często mianem „luki remontowej”). W związku z tymi potrzebami i oczekiwaniami zdecydowano się wyodrębnić cztery cele szczegółowe realizujące ten cel strategiczny (ryc. 20).

Rycina 20. Cel strategiczny 5: „Poprawa stanu technicznego zabudowy i wsparcie mieszkalnictwa” i cele szczegółowe

źródło: opracowanie własne na podstawie warsztatów z interesariuszami rewitalizacji.

Cel szczegółowy 5.1 (priorytet): Modernizacja zabudowy, szczególnie zabytkowej

Powiązanie z diagnozą: Większość budynków zlokalizowanych w granicach obszaru rewitalizacji charakteryzuje się umiarkowanym, raczej złym lub bardzo złym stanem

technicznym. Jedynie stan techniczny kilkunastu % budynków można uznać za bardzo dobry. Za obszary szczególnie dotknięte problemem niskiego stanu technicznego budynków uznać należy obszary: 6 „Jabłkowskiego-Podgórze” oraz 4 „Chmielnik i okolice” (szczególnie ul. Stawiszyńska ze sporą ilością pustostanów). Pozostałe obszary dotknięte tym problemem (choć w nieco mniejszym stopniu) skupione są wokół ulic: Ciasnej, Piskorzewskiej i Parkowej. Mieszkańcy i właściciele oraz zarządcy nieruchomości zgodnie, przeważnie negatywnie ocenili stan techniczny budynków. Należy jednak pokreślić, że obecny stan prawny uniemożliwia władzom miejskim realizację inwestycji w nieruchomościach stanowiących w większości własność prywatną.

Kierunki działań:

- Wsparcie właścicieli prywatnych w mieszkaniowych działaniach inwestycyjnych
- Wprowadzenie specjalnej strefy rewitalizacji
- Modernizacja obiektów użyteczności publicznej
- Renowacja najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych
- Uregulowanie stanu prawnego nieruchomości

Cel szczegółowy 5.2 (priorytet): Zmniejszenie skali tzw. niskiej emisji i zmiany w systemie ogrzewania

Powiązanie z diagnozą: Jakość powietrza na obszarze rewitalizacji kształtowana jest przez kilka czynników. Jeden z nich dotyczy ukształtowania terenu i ma charakter niesterowalny. Z kolei drugim czynnikiem jest tzw. niska emisja i związany z tym sposób ogrzewania budynków (lokalne kotłownie, indywidualne paleniska). Czynniki te powodują (o czym wspomniano przy okazji opisu celu szczegółowego 4.1), że na tym terenie notuje się znaczne przekroczenia standardów jakości powietrza – zostało to jednoznacznie negatywnie ocenione przez interesariuszy rewitalizacji w trakcie badań ilościowych i jakościowych oraz warsztatów.

Kierunki działań:

- Rozbudowa infrastruktury ciepłowniczej
- Zwiększenie wykorzystania gazu jako źródła ogrzewania
- Termomodernizacje zabudowy
- Wprowadzenie alternatywnych źródeł energii jako uzupełniającej formy ogrzewania

Cel szczegółowy 5.3: Podniesienie atrakcyjności oferty mieszkaniowej

Powiązanie z diagnozą: Zasoby mieszkaniowe zlokalizowane w granicach obszaru rewitalizacji w znacznym stopniu stanowią tylko częściową własność miasta Kalisza, co utrudnia zarządzanie nimi (skomplikowane zależności własnościowe). Stan techniczny tych zasobów jest na ogół zły, a stopień dekapitalizacji determinuje bardzo wysokie koszty remontów. Dotyczy to zarówno wymiaru technicznego stanu budynków, jak również stopnia dysfunkcji infrastruktury zapewniającej ich właściwe użytkowanie. Realizacja tego celu ma umożliwić rozbudowę oferty mieszkaniowej na obszarze

rewitalizacji, a także wzbogacenie jej o elementy wsparcia prywatnych właścicieli nieruchomości mieszkaniowych.

Kierunki działań:

- Wsparcie w formie zachęt i preferencji w osiedlaniu się na obszarze rewitalizacji
- Wprowadzenie nowych, korzystnych instrumentów organizacyjnych i prawnych, umożliwiających podniesienie atrakcyjności oferty mieszkaniowej
- System wsparcia wynajmu nieruchomości mieszkaniowych

Cel szczegółowy 5.4: Zwiększenie dostępności do podstawowych elementów infrastruktury technicznej

Powiązanie z diagnozą: W ramach przeprowadzonej diagnozy uzyskano informacje o braku podstawowego wyposażenia mieszkań w infrastrukturę techniczną (głównie toalety) w niektórych starych zasobach mieszkaniowych. Są to sytuacje stosunkowo nieliczne, jednak nie powinny one mieć miejsca biorąc pod uwagę obecne standardy poziomu życia w miastach.

Kierunki działań:

- Modernizacja i zwiększenie dostępności mieszkań do mediów
- Likwidacja sanitariatów na zewnątrz budynków.

2.3. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne to jedna z najistotniejszych części *Gminnego programu rewitalizacji*. Są one definiowane jako „projekty w rozumieniu art. 2 pkt 18 Ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020, wynikające z programu rewitalizacji, tj. zaplanowane w programie rewitalizacji i ukierunkowane na osiągnięcie jego celów lub logicznie powiązane z treścią i celami programu, zgłoszone do objęcia albo objęte współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego; wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza wskazanie go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych”. Jest to szczegółowe, ale także dość wąskie rozumienie, ponieważ sprowadza się ono do przedsięwzięć mających szansę na uzyskanie dofinansowania z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności. W *Gminnym programie rewitalizacji* rozszerzono ten katalog o przedsięwzięcia realizowane ze środków własnych interesariuszy oraz środków publicznych pochodzących ze źródeł innych niż unijne. Uznano bowiem, że opracowywany program nie jest tylko narzędziem pozyskiwania środków zewnętrznych, ale także realnym i kompleksowym planem działań na rzecz odnowy obszaru rewitalizacji Kalisza.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w ramach *Gminnego programu rewitalizacji* podzielono na następujące kategorie: (1) podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, (2) przedsięwzięcia komplementarne, (3) pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Przedstawiono ponadto zrealizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Ich wyodrębnienie i określenie wynika z kilku czynników. Po pierwsze, katalog ten jest rezultatem warsztatów z wewnętrznymi i zewnętrznymi interesariuszami rewitalizacji. Podczas tych warsztatów określono wizję, wybrano cele rozwojowe i nakreślono kierunki działań. Także podczas warsztatów oceniono, zgłoszone w drodze wolnego naboru, pomysły rewitalizacyjne. Po drugie, katalog przedsięwzięć rewitalizacyjnych (szczególnie tych, których wykonawcą ma być miasto Kalisz) jest efektem decyzji samorządu miasta Kalisza, uwzględniających możliwości organizacyjne i finansowe tej jednostki. Po trzecie wreszcie, są one (w sensie tematycznym) kontynuacją wcześniejszych ustaleń i wniosków dotyczących: (1) zdiagnozowanych potrzeb, problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji, (2) wyznaczonej wizji oraz (3) określonych celów i kierunków działań dla tego terenu.

Wszelkie przedsięwzięcia prowadzone na obszarze rewitalizacji Miasta Kalisza, które będą miały wpływ na zmianę substancji zabytków podlegających ochronie konserwatorskiej wymagają uzyskania stosownego pozwolenia Wojewódzkiego Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków (zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami). Dodatkowo zasadne jest przeprowadzenie rozpoznania urbanistyczno-architektonicznego, pod kątem realizacji nowych obiektów, których budowa będzie miała wpływ na istniejące relacje w zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji.

2.3.1. Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

1. Włącz się w rewitalizację	
Zakres przedsięwzięcia	Organizacja konkursów oraz przyznawanie dotacji w trybie pozakonkursowym dla organizacji pozarządowych na działania wspierające proces rewitalizacji, integrację społeczności lokalnej, promocję i organizację wolontariatu, działania wspierające rozwój gospodarczy, podnoszenie kompetencji organizacji pozarządowych, działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego oraz integracji cudzoziemców. W szczególności na terenie Rozmarku i podwórek miejskich. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.4., 1.5., 2.1.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM
Czas realizacji	2022-2028 (kontynuacja działań prowadzonych od 2017 roku)
Szacunkowa wartość	280.000,00 zł (40.000,00 rocznie)
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji, w szczególności: 1) COP -Babina 1, 2) Dom Sąsiedzki - Podgórze 2- 4, 3) Nowy Świat 2a, 4) Rozmarek, 5) podwórka z obszaru rewitalizacji, 6) Planty Miejskie, 7) Śródmiejska, Zamkowa, Główny Rynek, Kanonicka, Piskorzewska, 8) Park Miejski.
Źródła finansowania	Miasto Kalisz we współpracy z NGO
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych w działania rewitalizacyjne. Zwiększenie integracji społeczności lokalnej. Sposób oceny: liczba zadań, na które udzielono wsparcia (min. 2 rocznie)

2. Aktywne Śródmieście	
Zakres przedsięwzięcia	Wsparcie lokalnych społeczności i lokalnie działających organizacji pozarządowych poprzez działalność Domu Sąsiedzkiego (DS) i Centrum Organizacji Pozarządowych (COP). Podjęcie szerokiej współpracy pomiędzy koordynatorami DS i COP a przedstawicielami jednostek i komórek organizacyjnych Miasta odpowiedzialnych za sprawy społeczne. Wyznaczenie cyklicznych dyżurów przedstawicieli w/w jednostek w DS. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.2, 1.3., 1.4., 1.5.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM, WSSM / MZBM/MOPS/PUP/ NGO
Czas realizacji	2022-2028 (kontynuacja działań prowadzonych od 2019 roku)
Szacunkowa wartość	1 050.000,00 zł (150.000,00 rocznie)
Lokalizacja	1) COP – Babina 1, 2) Dom Sąsiedzki – Podgórze 2-4
Źródła finansowania	Miasto Kalisz we współpracy z NGO
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Aktywizacja lokalnych społeczności i lokalnie działających organizacji pozarządowych, informacja i wsparcie mieszkańców w celu rozwiązywania problemów społecznych. Sposób oceny: liczba wydarzeń realizowanych w Domu Sąsiedzkim (min. 1 miesięcznie), liczba osób korzystających z oferty Domu Sąsiedzkiego, liczba organizacji korzystających ze wsparcia COP.

3. Centrum Kultury Akademickiej	
Zakres przedsięwzięcia	1. Zadania inwestycyjne: zagospodarowanie terenu (dziedziniec), przebudowa Zimowych Tarasów, utworzenie nowego obiektu na potrzeby działalności Centrum Kultury Akademickiej. 2. Angażowanie studentów w pracę z lokalną społecznością (studenci jako animatorzy kultury i nauki, przygotowanie do matury dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych z udziałem studentów, prowadzenie dwujęzycznych ognisk zainteresowań dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych, Uniwersytet Mobilny, Politechnika Dziecięca). Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.4., 1.5., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu
Czas realizacji	2018–2023
Szacunkowa wartość	5.000.000,00
Lokalizacja	Nowy Świat 4
Źródła finansowania	15% środki własne, 85% środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Integracja, aktywizacja oraz budowanie tożsamości społeczności lokalnej. 2. Zwiększenie oferty kulturalnej i naukowej. 3. Animacja, aktywizacja mieszkańców różnych grup wiekowych. Sposób oceny: liczba osób biorących udział w spotkaniach.

4. Uczelnia Otwarta	
Zakres przedsięwzięcia	Organizacja cyklu spotkań, debat o tematyce związanej z lokalną społecznością, rewitalizacją, partycypacją, rozwojem miast, ale także odpowiadająca na potrzeby i sugestie uczestników. Spotkania odbywające się w różnych lokalizacjach, otwarte dla mieszkańców. Goście będą zapraszani zarówno z kaliskich uczelni, jak i z zewnątrz. Wymiana dobrych praktyk, inspiracji. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.4., 1.5.
Podmiot odpowiedzialny	Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, we współpracy z Miastem Kalisz
Czas realizacji	2017–2025
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, Miasto Kalisz
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Integracja, aktywizacja oraz budowanie tożsamości społeczności lokalnej. 2. Podnoszenie kompetencji mieszkańców. Sposób oceny: liczba organizowanych wydarzeń.

5. Rewitalizacja przez kulturę	
Zakres przedsięwzięcia	Organizacja działań animacyjnych i artystycznych mających na celu włączenie w kulturę mieszkańców obszaru rewitalizacji, w szczególności osób, które nie uczestniczą czynnie w wydarzeniach kulturalnych, także ze względów ekonomicznych. Umożliwienie łatwego dostępu do kultury poprzez organizację wydarzeń w przestrzeni miejskiej (w formie wystaw, koncertów, spektakli, pokazów filmowych) oraz instytucjach kultury, w tym wydarzeń dostępnych finansowo (w tym bezpłatnych). Podejmowane będą działania mające na celu pobudzenie mieszkańców do kreatywnego działania w sferze kultury i sektorów kreatywnych oraz podnoszące ich kompetencje do uczestnictwa w kulturze. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.4., 1.5., 2.1., 3.2.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WKST, WRM we współpracy z instytucjami kultury (m. in. Wieża Ciśnień, Galeria Tarasina)
Czas realizacji	2022-2025 (kontynuacja działań prowadzonych od 2017 roku)
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji, w szczególności: 1) Akcelerator Kultury – Nowy Świat 2a 2) Główny Rynek, Zamkowa, Śródmiejska, 3) Planty Miejskie, 4) Park Miejski
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poszerzenie oferty kulturalnej realizowanej na obszarze rewitalizacji. 2. Wzrost uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych. Sposób oceny: liczba organizowanych wydarzeń.

6. Salon Artystyczny Twórców Nieprofesjonalnych (malarstwo, grafika, poezja, recitale muzyczne, promocja kaliskich artystów) – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	Promocja nieprofesjonalnych artystów miasta Kalisza w zakresie malarstwa, poezji, literatury, muzyki, w tym zwłaszcza artystów młodego pokolenia Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 2.3.
Podmiot odpowiedzialny	Krystyna Heblińska, Józef Hebliński
Czas realizacji	2020 – 2025
Szacunkowa wartość	20.000,00
Lokalizacja	Piskorzewska 6
Źródła finansowania	10.000,00 środki własne, 10.000,00 środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Nadanie ul. Piskorzewskiej znamiona ulicy artystów i twórców. 2. Utworzenie miejsca spotkań ludzi utalentowanych artystycznie. Sposób oceny: liczba wydarzeń (min. 2 rocznie).

7. Tworzenie, wspieranie tworzenia i działalności podmiotów ekonomii społecznej	
Zakres przedsięwzięcia	Motywowanie, wspieranie i promowanie rozwiązań z zakresu ekonomii społecznej, które pozwolą na zwiększenie aktywności mieszkańców, społeczności lokalnej przy jednoczesnym ograniczeniu skutków wykluczenia społecznego w wymiarze ekonomiczno-społecznym. Opracowanie puli stabilnych zamówień miejskich dla podmiotów ekonomii społecznej oraz stosowanie klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia. Utworzenie przez Miasto podmiotu ekonomii społecznej. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.2., 1.3., 2.1.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / MOPS, WSSM, WRM, Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, organizacje pozarządowe
Czas realizacji	2022 – 2028
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, OWES, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Promocja działalności podmiotów ekonomii społecznej i zatrudnienia socjalnego. 2. Podniesienie poziomu wiedzy związanej z działalnością podmiotów ekonomii społecznej. Sposób oceny: – liczba powstałych podmiotów ekonomii społecznej (minimum 1)

8. Kurs na Śródmieście	
Zakres przedsięwzięcia	Prowadzenie działań wspierających lokalnych przedsiębiorców, w tym m.in. prowadzenie dedykowanego profilu na platformie społecznościowej, święta śródmiejskich ulic, akcje promujące lokalną przedsiębiorczość, różnicowanie funkcji gospodarczych – konkursy celowe, kampanie promocji obszaru, twarze lokalnej przedsiębiorczości – prezentacje dobrych praktyk, szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 2.1., 2.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/WRM, KPM
Czas realizacji	2022-2028 (kontynuacja działań prowadzonych od 2017 roku)
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze Zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Wsparcie podmiotów gospodarczych. 2. Poprawa atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej. 3. Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej. Sposób oceny: liczba przeprowadzonych działań, liczba podmiotów korzystających ze wsparcia

9. Bezpieczne Śródmieście	
Zakres przedsięwzięcia	Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w Śródmieściu, rozbudowa monitoringu miejskiego, zwiększenie częstotliwości patroli ulicznych, wprowadzenie zakazu sprzedaży alkoholu w godzinach pomiędzy 22.00-13.00. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.2., 1.5., 2.3, 3.1.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/WSSM/Straż Miejska/Komenda Miejska Policji
Czas realizacji	2022-2028
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	Miasto Kalisz/Komenda Miejska Policji/Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa Sposób oceny: liczba przeprowadzonych działań

10. Rewitalizacja centrum miasta Kalisza – Poprawa stanu układu komunikacyjnego	
Zakres przedsięwzięcia	W ramach przedsięwzięcia planuje się roboty budowlane związane z przebudową Głównego Rynku, Nowego Rynku oraz ulicy Kanonickiej. Przebudowa będzie prowadzona na podstawie zwycięskiego projektu konkursu urbanistycznego. Przebudowa obejmować będzie nawierzchnię wraz z infrastrukturą towarzyszącą, małą architekturą, zielenią miejską i miejscami postojowymi. W zrewaloryzowanych przestrzeniach będą odbywać się wydarzenia, realizowane w ramach przedsięwzięć zaplanowanych w Programie, takich jak: 1. Włącz się w rewitalizację. 5. Rewitalizacja przez kulturę. 7. Tworzenie, wspieranie tworzenia i działalności podmiotów ekonomii społecznej. 8. Kurs na Śródmieście Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 2.3., 3.2.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/WRM
Czas realizacji	2021–2025 (kontynuacja działań prowadzonych od 2017 roku)
Szacunkowa wartość	14.500.000,00
Lokalizacja	Główny Rynek/Nowy Rynek/Kanonicka
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. 3. Integracja, aktywizacja oraz budowanie tożsamości społeczności lokalnej. Sposób oceny: powierzchnia obszaru objętego działaniem.

11. Rewaloryzacja Parku Miejskiego – Odnowienie Parku Miejskiego	
Zakres przedsięwzięcia	W ramach inwestycji przewiduje się w szczególności: gospodarka drzewostanem, zmiana przebiegu i nawierzchni ścieżek parkowych, ewentualna rekonstrukcja obiektów kubaturowych (oranżerii lub Domku Szwajcarskiego), rozbudowa budynku szaletu parkowego oraz renowacja pagody chińskiej, mała architektura, oświetlenie. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.1., 3.3., 4.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/WRM
Czas realizacji	2022-2023 (kontynuacja działań prowadzonych od 2016 roku)
Szacunkowa wartość	5.000.000,00
Lokalizacja	Park Miejski
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności przestrzeni publicznej; 2. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza; 3. Nowa oferta kulturalno – turystyczna; 4. Budowanie tożsamości społeczności lokalnej. Sposób oceny: – liczba nowych obiektów kubaturowych; – powierzchnia obszaru objętego działaniem; – liczba odwiedzających obiekt.

12. Zagospodarowanie Złotego Rogu i Bulwaru nad rzeką Prosną	
Zakres przedsięwzięcia	Projekt obejmuje przygotowanie dokumentacji projektowej oraz realizację na jej podstawie inwestycji. Dokumentacja projektowa zostanie przygotowana na podstawie przeprowadzonego studenckiego konkursu architektonicznego oraz ekspertyzy technicznej. Inwestycja będzie obejmowała kompleksową przebudowę bulwarów rzeki Prosną na odcinku od Mostu Aleksandryjskiego do Mostu Trybunalskiego wraz z przebudową Złotego Rogu. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.2., 3.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM
Czas realizacji	2022–2025 (kontynuacja działań prowadzonych od 2018 roku)
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Złoty Róg
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze Zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności turystycznej. 2. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 3. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. 4. Poprawa atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej. Sposób oceny: powierzchnia obszaru objętego działaniem.

13. Budowa schodów widokowych nad rzeką Prosną - NOWE	
Zakres przedsięwzięcia	Budowa schodów widokowych na rzece Prośnie w sąsiedztwie Mostu Teatralnego od strony Teatru im. Wojciecha Bogusławskiego oraz od strony KTW Park w kierunku ul. Kazimierzowskiej Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM
Czas realizacji	2019–2023
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Park Miejski
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze Zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności turystycznej. 2. Podniesienie atrakcyjności terenów nadrzecznych. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

14. Przebudowa nawierzchni na terenie I LO im. A. Asnyka - NOWE	
Zakres przedsięwzięcia	Projekt obejmuje nowe zagospodarowanie terenu przy I LO im. A. Asnyka od strony ul. Parczewskiego, w tym przebudowę nawierzchni, montaż małej architektury wraz z nasadzeniem zieleni, montaż oświetlenia oraz monitoringu. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.4., 2.3., 3.2, 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM
Czas realizacji	2020-2022
Szacunkowa wartość	612.000,00
Lokalizacja	Grodzka 1
Źródła finansowania	Miasto Kalisz
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Wsparcie sektora edukacji. 2. Poprawa atrakcyjności turystycznej. 3. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 4. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: powierzchnia obszaru objętego działaniem.

15. Mury średniowiecznego Kalisza – rewaloryzacja piastowskich fortyfikacji obronnych miasta lokacyjnego – relikty zamku kazimierzowskiego – NOWE	
Zakres przedsięwzięcia	Uczytelnienie fragmentów zrekonstruowanego zewnętrznego muru w partii przyziemia, iluminacja reliktyw zamku, likwidacja ogrodzenia od strony placu Jana Pawła II oraz od strony ul. Grodzkiej, likwidacja betonowych przypór od strony placu Jana Pawła II, zabiegi pielęgnacyjne istniejącej zieleni, umieszczenie elementów małej architektury: makiety zamku kazimierzowskiego, tablic informacyjnych dot. murów i zamku, słupków ogrodzeniowych. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.4., 2.3., 3.2, 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM
Czas realizacji	2020–2022
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Plac Jana Pawła II/Grodzka 1
Źródła finansowania	Miasto Kalisz
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności turystycznej, poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 3. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: powierzchnia obszaru objętego działaniem.

16. Zagospodarowanie terenu przed wejściem do budynku WPA UAM – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie obejmuje: 1. Roboty drogowe. 2. Mała architektura. 3. Zieleni. 4. Instalacja oświetlenia terenu. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.1., 3.2., 5.1
Podmiot odpowiedzialny	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Czas realizacji	2021–2023
Szacunkowa wartość	1.000.000,00
Lokalizacja	Nowy Świat 28/30
Źródła finansowania	Środki własne, Miasto Kalisz Środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Rewaloryzacja terenu przy budynku dydaktycznym od strony ul. Nowy Świat. Sposób oceny: powierzchnia obszaru objętego działaniem.

17. Program modernizacji zasobów mieszkalnych	
Zakres przedsięwzięcia	Remonty budynków będących w zasobie miejskim: remonty elewacji, części wspólnych, dachów, sanitariatów. W uzasadnionych przypadkach będzie dokonywana termomodernizacja remontowanych obiektów. W następnych latach będą remontowane budynki w kolejności odpowiadającej potrzebom inwestycyjnym. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/MZBM, WRM
Czas realizacji	2022–2028 (kontynuacja działań prowadzonych od 2017 roku)
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa jakości zamieszkania w zasobie miejskim. Sposób oceny: liczba budynków poddanych modernizacji (minimum 2 budynki rocznie).

18. Modernizacja systemu grzewczego wielorodzinnych budynków mieszkalnych	
Zakres przedsięwzięcia	Zmiany systemu ogrzewania na ekologiczne w budynkach MZBM. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/MZBM
Czas realizacji	2022–2025 (kontynuacja działań prowadzonych od 2017 roku)
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	Miasto Kalisz
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w zasobie miejskim. 2. Zmniejszenie niskiej emisji. 3. Poprawa jakości powietrza. Sposób oceny: liczba budynków, w których dokonano modernizacji systemu grzewczego (minimum 1 budynek rocznie).

19. System dotacji dla właścicieli nieruchomości	
Zakres przedsięwzięcia	Program dotacji dla właścicieli nieruchomości, którzy prowadzą remonty i modernizacje budynków położonych na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Szczegółowe zasady dotyczące dotacji określone są w uchwale Rady Miejskiej Kalisza w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 2.3., 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WF, WRM
Czas realizacji	2022–2028 (kontynuacja działań prowadzonych od 2018 roku)
Szacunkowa wartość	7.000.000,00 (1.000.000,00 rocznie)
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	Miasto Kalisz
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa właściwości użytkowych zabudowy. 2. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w obszarze rewitalizacji. 3. Wsparcie właścicieli nieruchomości w realizowanych inwestycjach. Sposób oceny: liczba obiektów objętych wsparciem – min. 3 budynki rocznie.

20. Dawny hotel na hostel – remont dawnego Hotelu Wiedeńskiego	
Zakres przedsięwzięcia	Generalny remont kamienicy poprawi jej stan techniczny. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej zabezpieczy budynek przed utratą ciepła. Wymiana tynków zewnętrznych nada obiektowi nowego charakteru, przywracając jego dawną świetność. Kompleksowy remont dachu zabezpieczy budynek przed wilgocią, natomiast wymiana ogrzewania przyczyni się do poprawy środowiska. Planowana jest również wymiana drewnianych stropów i schodów prowadzących na poszczególne kondygnacje. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Krzysztof Pietrzak
Czas realizacji	2017 – 2023
Szacunkowa wartość	3.500.000,00
Lokalizacja	Garbarska 1
Źródła finansowania	Środki własne, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. 2. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji. 3. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 4. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

21. Odnowienie elewacji przedniej budynku „Hotel Polonia” ul. Św. Stanisława 9– NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	1. Likwidacja wszystkich kabli i przewodów położonych przez inne Firmy na elewacji budynku. 2. Wygładzenie elewacji i zlikwidowanie chropowatości na tynku tzw. „baranka”. 3. Zmiana kolorystyki elewacji z brudnej szarości na kolor właściwy dla zamysłu architekta projektującego budynek. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Jadwiga Padalak – Brzęczkowska Jan Brzęczkowski
Czas realizacji	2022–2023
Szacunkowa wartość	120.000,00
Lokalizacja	Św. Stanisława 9
Źródła finansowania	środki własne dotacje Miasta Kalisza
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. 2. Podkreślenie oryginalności budynku. 3. Inspiracja do rewitalizacji całej ul. Św. Stanisława. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

22. Remont generalny kamienicy ul. Piekarska 10– NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	Kapitałny remont kamienicy wraz z odrestaurowaniem fasad, okien i wnętrza. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 5.1., 5.2, 5.3.
Podmiot odpowiedzialny	Łukasz Rezler, Anna Rezler
Czas realizacji	2021–2022
Szacunkowa wartość	780.000,00
Lokalizacja	Piekarska 10
Źródła finansowania	50% – środki własne 50% – dotacje
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Zwiększenie atrakcyjności kamienicy. 2. Powstanie 6 lokali mieszkalnych i 2 lokali biurowych. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

23. Remont zabytkowych piwnic ul. Zamkowa 8 – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	1. Pogłębienie Piwnic. 2. Skucie starych tynków. 3. Przywrócenie historycznych stropów. 4. Odtworzenie historycznych okienek piwnicznych. 5. Odtworzenie posadzki. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Andrzej Banert – pełnomocnik właścicieli budynku
Czas realizacji	2021–2023
Szacunkowa wartość	300.000,00
Lokalizacja	Zamkowa 8
Źródła finansowania	150.000,00 – środki własne 150.000,00 – dotacje
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Powierzchnie przeznaczone na działalność gastronomiczną. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

24. Remont klatki schodowej i elewacji kamienicy ul. Zamkowa 17 – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	1. Odnowienie elewacji zewnętrznej budynku. 2. Remont klatki schodowej. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1,
Podmiot odpowiedzialny	Zenon Simiński
Czas realizacji	2021 – 2022
Szacunkowa wartość	65.000,00
Lokalizacja	Zamkowa 17
Źródła finansowania	50% środki własne, 50% środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Poprawa jakości i komfortu życia mieszkańców. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

25. Modernizacja budynku Zamkowa 4 – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie obejmuje: 1. Rewaloryzację podwórka, w tym: położenie kostki brukowej, założenie gazonu, umieszczenie elementów zieleni. 2. Remont elewacji od strony ulicy Zamkowej. 3. Remont klatek schodowych. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Adam Kujawa, Marek Kowalczyk
Czas realizacji	2021 – 2024 (kontynuacja działań prowadzonych od 2019 roku)
Szacunkowa wartość	240.000,00
Lokalizacja	Zamkowa 4
Źródła finansowania	środki własne 50% środki zewnętrzne 50%
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Stworzenie przestrzeni przyjaznej dla mieszkańców. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

26. Modernizacja budynku Parczewskiego 9 – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie obejmuje: 1. Remont elewacji od strony ulicy i od strony podwórza. 2. Remont dachu na budynku frontowym i na oficynie. 3. Rewaloryzacja podwórza. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1
Podmiot odpowiedzialny	Adam Kujawa, Ireneusz Janiak
Czas realizacji	01.04.2024 – 30.11.2024
Szacunkowa wartość	810.000,00
Lokalizacja	Alfonsa Parczewskiego 9
Źródła finansowania	środki własne 50% środki zewnętrzne 50%
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa standardu budynku. 2. Zabezpieczenie przed dewastacją. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

27. Przebudowa, rozbudowa, nadbudowa oraz zmiana sposobu użytkowania budynku Harcerska 5 – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	1. Zabezpieczenie piwnic pod względem konstrukcyjnym. 2. Adaptacja istniejącego poziomu parteru i parterowej oficyny na funkcje usługowe. 3. Nadbudowa budynku. 4. Rozbudowa budynku. 5. Przekształcenie terenu działki. W odniesieniu do wskaźników powierzchni użytkowej udziały działań budowlanych wynoszą: - pow. piwnic 17%, - pow. adoptowanego parteru i oficyny 19%, - pow. rozbudowy i nadbudowy 64%. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 2.3., 5.1.,
Podmiot odpowiedzialny	Piekarnictwo S.C. Ewa i Grzegorz Olszyna
Czas realizacji	2021 – 2022
Szacunkowa wartość	2.000.000,00
Lokalizacja	Harcerska 5
Źródła finansowania	Środki własne Środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Przebudowa wzmocni potencjał dla promocji walorów turystycznych śródmieścia. 2. Budynek podniesie jakość przestrzeni i poprawi estetykę zabytkowej tkanki miejskiej. 3. Inwestycja stworzy nową substancję jako wsparcie lokalowe dla działalności firm, przedsiębiorstw i usług lub rozwoju już istniejących. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

28. Modernizacja obiektów Akademii Kaliskiej położonych przy ul. Kaszubskiej	
Zakres przedsięwzięcia	- Remont i całościowa modernizacja obiektu dydaktycznego, - Modernizacja zaplecza laboratoryjnego, mającego na celu otwarcie punktów diagnostyki nieinwazyjnej i punktów fizjoterapii dostępnych dla mieszkańców Kalisza, - Modernizacja zaplecza dydaktycznego, - Zagospodarowanie terenu nieruchomości (regulacja wód opadowych, wyrównanie terenu, zwiększenie ilości zieleni), - Renowacja istniejących boisk i udostępnienie ich mieszkańcom, - Budowa bieżni lekkoatletycznej. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.4., 3.1., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
Czas realizacji	2018 – 2023
Szacunkowa wartość	8.000.000,00
Lokalizacja	Kaszubska 13
Źródła finansowania	15% środki własne, 85% środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 2. Integracja, aktywizacja oraz budowanie tożsamości społeczności lokalnej. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

29. Modernizacja obiektów Akademii Kaliskiej położonych przy ul. Nowy Świat 4	
Zakres przedsięwzięcia	- Remont i modernizacja Budynku Rektoratu, - Remont lub zabezpieczenie elewacji budynków sąsiednich z wykorzystaniem malatury (np. murale), - Wyposażenie przestrzeni publicznej w niezbędną infrastrukturę (stojaki na rowery, samoobsługowa stacja obsługi rowerów, ławki, przyjazna nawierzchnia, zieleń, źródła wody itp.). Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.4., 5.1., 5.2., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
Czas realizacji	2018 – 2023
Szacunkowa wartość	6.000.000,00
Lokalizacja	Nowy Świat 4
Źródła finansowania	15% środki własne, 85% środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 2. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

30. Adaptacja budynku Narodowego Banku Polskiego na siedzibę Władz Akademii Kaliskiej – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	1. Remont generalny zabytkowego budynku. 2. Adaptacja pomieszczeń banku na potrzeby uczelni Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.4., 2.1., 2.3., 5.1
Podmiot odpowiedzialny	Akademia Kaliska im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
Czas realizacji	2020 – 2025
Szacunkowa wartość	18.000.000,00
Lokalizacja	Pl. W. Bogusławskiego 2
Źródła finansowania	60% środki własne, 40% środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 2. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

31. Termomodernizacja budynku pomocniczego Starostwa Powiatowego w Kaliszu – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie obejmuje: - Wykonanie remontu dachu. - Wykonanie elewacji. - Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 5.1
Podmiot odpowiedzialny	Powiat Kaliski
Czas realizacji	2021 – 2023
Szacunkowa wartość	500.000,00
Lokalizacja	Pl. Świętego Józefa 5
Źródła finansowania	Środki zewnętrzne budżet Powiatu Kaliskiego
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu. Sposób oceny: - powierzchnia obszaru objętego działaniem, - powierzchnia użytkowa obiektu.

32. Modernizacja obiektu budynku Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej w Kaliszu	
Zakres przedsięwzięcia	Modernizacja budynku i przystosowanie go do współczesnych potrzeb, w tym: organizacja nowych wystaw stałych, estetyzacja otoczenia muzeum. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.4., 1.5., 2.3., 3.2., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej
Czas realizacji	2017 – 2023
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Kościuszki 12
Źródła finansowania	Województwo Wielkopolskie, WRPO2014+
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa warunków w obiektach użyteczności publicznej. 2. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem

33. Renowacja drugiego piętra zabytkowego budynku klasztoru dawnej szkoły w Kaliszu na cele społeczno-gospodarcze	
Zakres przedsięwzięcia	W ramach projektu utworzone zostaną: świetlica środowiskowa świadcząca pomoc edukacyjną i psychologiczną dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, poradnie specjalistyczne, pokoje chronione dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz placówka odpowiedzialna za organizowanie wydarzeń międzypokoleniowych i aktywizację osób starszych. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.2., 1.4., 1.5., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Stowarzyszenie „Pax et Bonum”
Czas realizacji	2018 – 2022
Szacunkowa wartość	2.500.000,00
Lokalizacja	Zespół kościelno-klasztorny OO. Franciszkanów Sukiennicza 7
Źródła finansowania	WRPO 2014+, Środki własne (500 000,00 zł)
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Wzrost kompetencji społecznych podopiecznych objętych opieką, 2. Wsparcie w zakresie edukacji, 3. Integracja i aktywizacja społeczności lokalnej, 4. Wsparcie w zakresie doradztwa psychologicznego, 5. Wsparcie asystenta rodziny, 6. Wsparcie asystenta osób starszych, 7. Prowadzenie świetlicy środowiskowej. Sposób oceny: - liczba obiektów objętych działaniem; - liczba osób objętych wsparciem; - liczba doradztwa w ramach projektu.

34. Riverside – Budynek Wielorodzinny ul. Towarowa	
Zakres przedsięwzięcia	W ramach inwestycji powstaną lokale o zróżnicowanej wielkości – od funkcjonalnych mieszkań o powierzchni około 30 m kw. po przestronne apartamenty o powierzchni około 150 m kw. W sumie powstaną 162 lokale użytkowe. Lokalom towarzyszyć będą komórki lokatorskie i miejsca postojowe w garażu podziemnym. Otoczony przyrodą i naturalną zielenią budynek zapewni przyszłym mieszkańcom wysoką jakość życia. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.5., 2.1., 3.2., 3.3., 4.2., 4.3., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	FB ANT CZAK
Czas realizacji	2021–2022
Szacunkowa wartość	52.000.000,00
Lokalizacja	Towarowa 2
Źródła finansowania	Środki własne, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w obszarze rewitalizacji. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem

35. Dom pod Aniołami	
Zakres przedsięwzięcia	Projekt obejmuje przygotowanie koncepcji ożywienia tego obszaru, w ramach której planuje się remont budynku z przeznaczeniem na działania społeczno – kulturalne, lokalizację parkingu oraz modernizację dróg dojazdowych. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.4., 1.5., 2.3., 3.2., 3.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Artur Owczarek, Piotr Bryński
Czas realizacji	2021–2028
Szacunkowa wartość	5.100.000,00
Lokalizacja	Mostowa
Źródła finansowania	Środki własne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji; 2. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych; 3. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza; 4. Poprawa atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej; 5. Poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem

36. Modernizacja fabryki Metalplast (trzeci etap)	
Zakres przedsięwzięcia	Rewitalizacja budynków poprodukcyjnych będzie polegała na remoncie i modernizacji obiektów z przeznaczeniem na prowadzenie szeroko zakrojonej akcji - kulturalnej dla mieszkańców i turystów m. in. Święto Ulicy Niecałej odbywające się raz w roku w miesiącu wrześniu , kulturalne środy , cykliczne spotkania emerytów i rencistów , wspólne integracyjne spotkania z niepełnosprawnymi uczestnikami Warsztatów Terapii Zajęciowej itp., - szkoleniowej – organizacja szkoleń dla pracodawców , szkoleń dla nauczycieli ,wszelkiego rodzaju szkoleń wynikających z zapotrzebowania, - rehabilitacyjnej poprzez udostępnienie wyremontowanej i wyposażonej bazy rehabilitacyjnej, - poprawy kondycji fizycznej i zdrowotnej mieszkańców poprzez udostępnienie bazy typu SPA. Wszystkie te działania mogą być prowadzone w wyremontowanych obiektach poprodukcyjnych w systemie jednodniowym lub kilku dniowym z uwagi na stworzenie w budynkach poprodukcyjnych bazy noclegowej. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.5., 2.1., 2.2., 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	KAL-PAB sp. z o. o.
Czas realizacji	2021–2028
Szacunkowa wartość	3 .300.000,00
Lokalizacja	Niecała 6a
Źródła finansowania	Środki własne (1.000.000,00) Fundusze zewnętrzne (2.300.000,00)
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. poprawa jakości życia mieszkańców 2. wzrost atrakcyjności mieszkaniowej i gospodarczej obszaru rewitalizacji 3. poprawa bezpieczeństwa 4. pozytywne skutki dla środowiska 5. poprawa infrastruktury Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem

37. Remont kapitalny budynku przystani zimowej Kaliskiego Towarzystwa Wioślarskiego	
Zakres przedsięwzięcia	Przedmiotem projektu jest remont kapitalny obiektu z przywróceniem dawnej funkcji restauracyjnej i biurowej. W ramach modernizacji wykonany zostanie remont elewacji, modernizacja źródeł ogrzewania, sieci gazowej, wykonanie kanalizacji sanitarnej z podłączeniem do miejskiej sieci sanitarnej. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1., 2.3., 3.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Kaliskie Towarzystwo Wioślarskie
Czas realizacji	2018–2023
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Park Miejski
Źródła finansowania	Kaliskie Towarzystwo Wioślarskie, fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. zachowanie i ochrona zabytkowego budynku. 2. nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

38. Modernizacja budynku i terenu CKiS w Kaliszu	
Zakres przedsięwzięcia	1. remont sali widowiskowej. 2. dostosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych 3. modernizacja sprzętu nagłośnieniowego i oświetleniowego 4. przebudowa placu za obiektem CKiS na potrzeby wydarzeń społeczno-kulturalnych Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 1.5., 2.3., 5.1., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Centrum Kultury i Sztuki w Kaliszu
Czas realizacji	2018–2023
Szacunkowa wartość	6.500.000,00
Lokalizacja	Łazienna 6
Źródła finansowania	Województwo Wielkopolskie, Miasto Kalisz, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, PFRON
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa warunków w obiektach użyteczności publicznej. 2. Poprawa atrakcyjności oferty kulturalnej. 3. Generowanie większej aktywności społecznej mieszkańców. 4. Poprawa atrakcyjności przestrzeni publicznej. 5. Dostępność przestrzeni publicznej dla wykluczonych osób niepełnosprawnych ruchowo. 6. Większa ilość wydarzeń kulturalno-społecznych. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

39. Rewitalizacja poprzemysłowych nieruchomości	
Zakres przedsięwzięcia	Przedmiotem projektu jest modernizacja poprzemysłowej nieruchomości znajdującej się w centrum Kalisza w kwartale ulic: Chopina – Wodna – Piskorzewie. Przez kilkadziesiąt lat nieruchomość wykorzystywana była na cele przemysłowe branży włókienniczej. Obecnie jest ona w dużym stopniu zdegradowana, a jej modernizacja jest pod wieloma aspektami pożądana. Dostosowanie nieruchomości do nowych potrzeb wymagać będzie zmiany funkcji budynków, adaptacji przestrzeni i uatrakcyjnienie okalającego terenu. Jednakże architektura zmodernizowanych obiektów nawiązywać będzie do industrialnego klimatu, aby podkreślić pierwotny charakter tego miejsca. Nieruchomości charakteryzują się walorami historycznymi, urbanistycznymi. Stanowią integralną część dziedzictwa kulturowego Kalisza. Działanie pozwoli na odzyskanie świetności i uatrakcyjnienie tego terenu dla mieszkańców. Planowane jest stworzenie tutaj reprezentacyjnego kompleksu do różnego rodzaju aktywności kulturalnej, rekreacyjnej, hotelowej, biznesowej itp. Zostanie tutaj stworzona także przestrzeń na przedstawienie historycznego aspektu nieruchomości i prowadzonej tutaj działalności przemysłowej (włókienniczej). Stworzenie różnych funkcji otworzy nowe możliwości rozwoju gospodarczego Kalisza, ale także otworzy nową przestrzeń dla mieszkańców, którzy będą mieć dostęp do różnych aktywności zlokalizowanych w jednym miejscu. Po zrealizowaniu projektu stworzymy miejsce, w którym integrować będą się rodziny, pokolenia młodsze z pokoleniami starszymi, społeczność lokalna z gośćmi odwiedzającymi Kalisz. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 2.1., 2.2., 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	FWR Runotex SA., Runotex Dziewiarnia Sp. z o. o.
Czas realizacji	2018–2024
Szacunkowa wartość	50.000.000,00
Lokalizacja	Chopina/Piskorzewie/Wodna
Źródła finansowania	Środki własne, Środki zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji; 2. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych; 3. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza; 4. Poprawa atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej; 5. Poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem

40. Renowacja muru przy kościele i klasztorze poreformackim	
Zakres przedsięwzięcia	Projekt obejmuje kompleksowy remont muru przy zachowaniu jego wyglądu zespolonego z zabytkiem Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu
Czas realizacji	2018–2023
Szacunkowa wartość	250.000,00
Lokalizacja	Śródmiejska 43
Źródła finansowania	Miasto Kalisz Fundusze zewnętrzne Środki własne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. 2. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji. 3. Podniesienie trwałości obiektów zabytkowych. 4. Nowa jakość zabytkowej przestrzeni obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

41. Rewaloryzacja kościoła i klasztoru poreformackiego – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	– Ratowanie niszczącego obiektu przed zaawansowanym procesem zawilgocenia. – Konserwacja wypraw tynkowych – etap III. – Wykonanie elewacji wirydarza. – Wykonanie stolarki okiennej. – Badania nawarstwień malarskich w skrzydłach północnych i części skrzydła zachodniego. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu
Czas realizacji	2017–2022
Szacunkowa wartość	937.727,00
Lokalizacja	Śródmiejska 43
Źródła finansowania	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Miasto Kalisz środki własne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. 2. Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru rewitalizacji. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

43. Remont wieży Kościoła Garnizonowego wraz z utworzeniem interaktywnej wystawy dziejów kaliskiej astronomii - NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	1. Wykonanie ekspertyz budowlanych, architektonicznych i konserwatorskich. 2. Wykonanie projektu renowacji wieży oraz projekt wystawy. 3. Kompleksowy remont wieży. 4. Instalacja w zrewitalizowanej przestrzeni wieży multimedialnej wystawy związanej z historią nauki, znaczeniem Kalisza w renesansowej astronomii oraz postaciami Ptolemeusza, Malaperta i współpracowników. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Parafia wojskowa pw. Świętego Wojciecha i Świętego Stanisława Biskupa w Kaliszu
Czas realizacji	2021 – 2025
Szacunkowa wartość	23.000.000,00
Lokalizacja	Kościół Garnizonowy ul. Kolegialna 2 w Kaliszu
Źródła finansowania	Środki własne Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Zabezpieczenie konstrukcji zabytku. 2. Utworzenie przestrzeni o wartościach historycznych i edukacyjnych. 3. Udostępnienie dla mieszkańców i turystów. Sposób oceny: liczba gości wystawy.

44. Rewitalizacja otoczenia kościoła katedralnego pw. św. Mikołaja oraz otoczenia plebanii (dawny klasztor kanoników regularnych laterańskich) w Kaliszu – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	1. Remont ogrodzenia placu przy kościele katedralnym św. Mikołaja w ciągu ul. Kanonickiej, Grodzkiej i Szklarskiej. 2. Prace remontowe nawierzchni podwórka przy kościele katedralnym św. Mikołaja – od strony plebanii. 3. Remont odwodnienia oraz kanalizacji deszczowej na placu przy kościele katedralnym. 4. Wymiana nawierzchni placu przy kościele katedralnym, na którym aktualnie znajduje się kostka betonowa. 5. Remont Muru Miejskiego od strony ul. Parczewskiego i od strony ogrodu przy plebanii. 6. Remont tzw. <i>Ściany Pamięci</i> oraz odnowienie tablic poświęconych pamięci Osób Zasłużonych dla Polski i naszego Miasta, które znajdują się na tej ścianie (prace od strony placu kościelnego i podwórza). Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 5.1.
Podmiot odpowiedzialny	Parafia Katedralna św. Mikołaja w Kaliszu
Czas realizacji	2021 – 2025
Szacunkowa wartość	2.000.000,00
Lokalizacja	Kanonicka 5
Źródła finansowania	Miasto Kalisz Urząd Marszałkowski w Poznaniu Parafia Katedralna św. Mikołaja w Kaliszu ewentualni sponsorzy i indywidualni ofiarodawcy
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Zabezpieczenie murów z cegły oraz elementów metalowych ogrodzenia przed dalszym niszczeniem i destrukcją. 2. Podniesienie walorów estetycznych i turystycznych miejsca znajdującego się przy zabytkowym kościele katedralnym św. Mikołaja (XIII w.) oraz przy zabytkowej plebanii, a tym samym podniesienie estetyki centrum miasta. 3. Miejsce stanie się bardziej atrakcyjne dla turystów i wiernych przybywających do katedry z naszego miasta, z terenu diecezji kaliskiej oraz z całej Polski. 4. Remont <i>Ściany Pamięci</i> oraz odnowienie znajdujących się tam tablic będzie wyrazem szacunku i pamięci o wybitnych Polakach, którym te tablice są dedykowane oraz świadectwem patriotyzmu. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem.

45. Budowa sieci ciepłej poprzez Śródmieście łącząca obszary zasilania z EC i CR, umożliwiającą zasilanie obiektów zlokalizowanych w rejonie tej sieci.	
Zakres przedsięwzięcia	Rozbudowa sieci ciepłej z rejonu ulic Zacisze, Pułaskiego, Częstochowska w kierunku ulicy Kolegialnej i Placu św. Józefa do połączenia z siecią w ulicy Babina oraz budowa w obszarze rewitalizacji sieci ciepłej z przyłączami do budynków zlokalizowanych w rejonie budowanej sieci. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Energa Ciepło Kaliskie Sp. z o.o.
Czas realizacji	2019–2025
Szacunkowa wartość	5.000.000,00
Lokalizacja	Kalisz – Śródmieście
Źródła finansowania	Energa Ciepło Kaliskie Sp. Z o.o., Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Zmniejszenie niskiej emisji. 2. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w obszarze rewitalizacji. Sposób oceny: długość nowej sieci ciepłej

46. Budowa sieci ciepłej Jabłkowskiego–Podgórze	
Zakres przedsięwzięcia	Budowa sieci ciepłej w rejonie ulic Jabłkowskiego i Podgórze. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Energa Ciepło Kaliskie Sp. z o.o.
Czas realizacji	2018–2025
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Jabłkowskiego/Podgórze
Źródła finansowania	Energa Ciepło Kaliskie Sp. z o.o., Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Zmniejszenie niskiej emisji. 2. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w obszarze rewitalizacji. Sposób oceny: długość nowej sieci ciepłej.

47. Rozwój społecznego budownictwa czynszowego	
Zakres przedsięwzięcia	Działanie obejmuje nabycie nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym będących w zarządzie MZBM na cele publiczne służące rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego. Zadanie będzie polegało, w zależności od indywidualnego przypadku, na budowie lub przebudowie obiektów na potrzeby społecznego budownictwa czynszowego. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / MZBM
Czas realizacji	2021–2028
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	• Chopina 11 • Ciasna 21 • Gołębia 3, • Grodzka 3 • Podgórze 16, 19 • Św. Stanisława 8 • W. Jabłkowskiego 12, 14, 14a, 22 • Wronia 1 • Żłota 6, 18
Źródła finansowania	Wg kosztorysu
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w obszarze rewitalizacji. 2. Odpowiedź na problemy obecnych mieszkańców wskazanych kamienic; 3. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem

48. Inwestycje w budynkach mieszkalnych będących w zasobach miasta Kalisza w rejonie ulic Jabłkowskiego-Podgórze	
Zakres przedsięwzięcia	1. Budowa/przebudowa wraz z termomodernizacją następujących budynków mieszkalnych, planowanych do wywłaszczenia na rzecz miasta Kalisz na cel publiczny służący rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego: - ul. Wojciecha Jabłkowskiego 12, działka 93, obr. 036, - ul. Wojciecha Jabłkowskiego 14 i 14a, działka - ul. Wojciecha Jabłkowskiego 22, działka 88, obr. 036. - ul. Gołębia 3, działka 116, obr. 036, - ul. Wronia 1, działka 114, obr. 043 - ul. Podgórze 16, działka 110, obr. 043 - ul. Podgórze 19, działka 108, obr. 036. 2. Budowa/przebudowa/termomodernizacja/remont w zależności od potrzeb następujących budynków komunalnych: - ul. Podgórze 2-4, działka 127/2, obr. 043, - ul. Mikołaja Kopernika 21, działka 131/2, obr. 043, - ul. Wojciecha Jabłkowskiego 11, działka 65/1, obr. 036, - ul. Podgórze 3, działka 101, obr. 036, - ul. Podgórze 5, działka 115, obr. 036, - ul. Podgórze 14, działka 111, obr. 043, - ul. Podgórze 24, działka 104, obr. 043, - ul. Gołębia 1, działka 115, obr. 036. Podłączenie w/w budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej, zastosowanie nowoczesnych technologii energooszczędnych w remontowanych obiektach, zastosowanie energii ze źródeł odnawialnych, zagospodarowanie terenów podwórek. Objęcie specjalną pomocą i wsparciem rodzin, które zostaną przekwaterowane na czas przeprowadzenia inwestycji. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM, MZBM, KTBS
Czas realizacji	2022-2028
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Teren pomiędzy ulicami Podgórze Jabłkowskiego i Gołębia na obszarze objętym Mpr Jabłkowskiego – Podgórze
Źródła finansowania	Miasto Kalisz fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w obszarze rewitalizacji. 2. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej. Sposób oceny: liczba obiektów objętych działaniem (minimum dwa budynki rocznie). Liczba oddanych lokali mieszkalnych/użytkowych.

49. Budowa placu publicznego na obszarze objętym Miejscowym planem rewitalizacji Jabłkowskiego-Podgórze	
Zakres przedsięwzięcia	Projekt obejmuje przygotowanie w sposób partycypacyjny dokumentacji projektowej a następnie przeprowadzenie inwestycji. Plac pełnił będzie funkcję komunikacyjną, rekreacyjną i integracyjną dla okolicznych mieszkańców. Wprowadzona zostanie zieleni oraz elementy zielono-błękitnej infrastruktury pełniące także funkcję przeciw podtopieniową. Ponadto na placu powstaną zielone miejsca parkingowe dla mieszkańców. Przedsięwzięcie realizuje cele: 1.1., 3.1., 3.2., 4.1., 4.3., 5.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/WRM
Czas realizacji	2022-2028
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Teren pomiędzy ulicami Podgórze Jabłkowskiego i Gołębia na obszarze objętym Mpr Jabłkowskiego - Podgórze
Źródła finansowania	Miasto Kalisz fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	Powstanie ogólnodostępnego placu publicznego z funkcjami: rekreacyjną, zieleni miejskiej, miejsca parkingowe. Sposób oceny: powierzchnia obszaru objętego działaniem.

50. Przebudowa ulic na obszarze objętym Miejscowym planem rewitalizacji Jabłkowskiego-Podgórze	
Zakres przedsięwzięcia	Przebudowa układu komunikacyjnego, w tym: • przebudowa ulic ◦ - Wojciecha Jabłkowskiego, ◦ - Ogrodowej (na odcinku od ul. Poznańskiej do ul. Aleja Wojska Polskiego, ◦ - Podgórze, ◦ - Wroniej, ◦ - Gołębiej. • uzupełnienie układu o wyznaczenie ciągu pieszo-jezdnego równoległego do ul. Jabłkowskiego. W ramach przebudowy ulic zostaną zwiększone powierzchnie biologicznie czynne poprzez wprowadzenie dużej ilości zieleni przyulicznej, zielonych parkingów, parków kieszonkowych oraz innych elementów zielono-błękitnej infrastruktury. Powstała infrastruktura będzie bezpieczna dla niechronionych użytkowników ruchu, ruch w ulicach zostanie uspokojony poprzez zastosowanie różnych elementów spowalniających. Ulice będą wyposażone w elementy małej architektury. Przedsięwzięcie realizuje cele: 3.2., 4.1., 4.3., 5.2., 5.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz / WRM, ZDM
Czas realizacji	2022-2028
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Teren pomiędzy ulicami Podgórze Jabłkowskiego i Gołębia na obszarze objętym Mpr Jabłkowskiego - Podgórze
Źródła finansowania	Miasto Kalisz fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: długość ulic objętych działaniem.

51. Rozwój mieszkalnictwa społecznego	
Zakres przedsięwzięcia	1. Budowie nowych obiektów budownictwa społecznego prowadzonych przez Kaliskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego. W pierwszej kolejności zbudowane zostaną obiekty zlokalizowane przy ul. Stawiszyńskiej 4 oraz przy ul. Podgórze 8. 2. Przebudowa budynków mieszkalnych zlokalizowanych przy ul. Podgórze 6 i 8. Przedsięwzięcie realizuje cele: 5.1., 5.2., 5.3., 5.4.
Podmiot odpowiedzialny	KTBS sp. z o. o.
Czas realizacji	2022-2025
Szacunkowa wartość	wg kosztorysu
Lokalizacja	Obszar rewitalizacji
Źródła finansowania	KTBS/Miasto Kalisz fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa atrakcyjności zamieszkania w obszarze rewitalizacji. 2. Zwiększenie zasobu mieszkalnictwa społecznego . Sposób oceny: liczba oddanych lokali mieszkalnych/usługowych.

52. Modernizacja Targowiska Miejskiego 3 Maja – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	Przedsięwzięcie obejmuje modernizację nawierzchni targowiska, montaż nowych boksów handlowych oraz małej architektury, remont toalet nasadzenia zieleni miejskiej. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.1, 3.2.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/WRM, Zarząd Dróg Miejskich/Najemcy boksów handlowych
Czas realizacji	2022-2023
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	3 Maja
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: powierzchnia terenu objęta działaniem.

53. Rozbudowa ulicy Łaziennej na odcinku od ul. Kolegialnej do Parku Miejskiego oraz przebudowa ul. Mariańskiej i ul. Łaziennej na odcinku od ul. Mariańskiej do ul. Kolegialnej - NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	- przebudowa nawierzchni ciągu pieszo-jezdnego, zjazdów, chodnika, miejsc postojowych, - uzupełnienie istniejącego systemu kanalizacji deszczowej, - przebudowa sieci oświetlenia ulicznego, - montaż elementów małej infrastruktury, - wykonanie zieleni. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.2., 4.1., 4.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/Zarząd Dróg Miejskich w Kaliszu
Czas realizacji	2022
Szacunkowa wartość	3.300.000,00
Lokalizacja	Łazienna/Mariańska
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: długość ulicy objętej działaniem.

54. Przebudowa ul. Czaszkowskiej na odcinku od ul. Fabrycznej do ul. Nowy Świat - NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	- przebudowa nawierzchni jezdni, chodnika, zjazdów, miejsc postojowych - przebudowa istniejącego systemu kanalizacji deszczowej - przebudowa istniejącej sieci oświetlenia ulicznego Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.2., 4.1., 4.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/Zarząd Dróg Miejskich w Kaliszu
Czas realizacji	2022
Szacunkowa wartość	1.900.000,00
Lokalizacja	Czaszkowska
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: długość ulicy objętej działaniem.

55. Przebudowa placów: Jana Kilińskiego, Jana Pawła II, św. Józefa – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	- zmiana geometrii pl. Jana Pawła II, - przebudowa nawierzchni, jezdni, chodników, zatok autobusowych, zjazdów, miejsc postojowych wraz z wykonaniem ścieżki pieszo-rowerowej, - przebudowa istniejącej kanalizacji deszczowej, - przebudowa sieci oświetlenia ulicznego, - montaż elementów małej architektury, - wykonanie zieleni. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.2., 4.1., 4.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/Zarząd Dróg Miejskich w Kaliszu
Czas realizacji	2021-2022
Szacunkowa wartość	4.100.000,00
Lokalizacja	Plac Jana Kilińskiego, Plac Jana Pawła II, Plac św. Józefa
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: długość ulicy objętej działaniem.

56. Kompleksowa przebudowa ulicy Piekarskiej od ul. Sukienniczej do Głównego Rynku – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	- przebudowa nawierzchni ciągu pieszo-jezdnego, - przebudowa istniejącej kanalizacji deszczowej, - przebudowa sieci oświetlenia ulicznego. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.2., 4.1., 4.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/Zarząd Dróg Miejskich w Kaliszu
Czas realizacji	2022-2024
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Piekarska
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: długość ulicy objętej działaniem.

57. Kompleksowa przebudowa ulicy Adama Chodyńskiego – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	– przebudowa nawierzchni ciągu pieszo-jezdnego, – przebudowa istniejącej kanalizacji deszczowej, – przebudowa sieci oświetlenia ulicznego. Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.2., 4.1., 4.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/Zarząd Dróg Miejskich w Kaliszu
2022-2024	2022-2024
Wg kosztorysu	Wg kosztorysu
Lokalizacja	A. Chodyńskiego
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: długość ulicy objętej działaniem.

58. Przebudowa ulic na obszarze rewitalizacji – NOWE!	
Zakres przedsięwzięcia	- przebudowa nawierzchni jezdni, ciągów pieszo-jezdnych, chodników, zjazdów, miejsc postojowych, - wykonanie odwodnienia pasa drogowego (przebudowa/uzupełnienie istniejącej sieci kanalizacji deszczowej), - wykonanie oświetlenia ulicznego (rozbudowa/przebudowa istniejącej sieci oświetlenia ulicznego), - montaż elementów małej architektury (w zależności od zadania). Przedsięwzięcie realizuje cele: 2.3., 3.2., 4.1., 4.3.
Podmiot odpowiedzialny	Miasto Kalisz/Zarząd Dróg Miejskich w Kaliszu
Czas realizacji	2022-2028
Szacunkowa wartość	Wg kosztorysu
Lokalizacja	Ulice: -Tadeusza Kościuszki, - Rzeźnicza, - Św. Stanisława, - Garbarska, - Garncarska, - Targowa, - 3 Maja, - Babina (na odcinku od ul. Złotej do ul. Wodnej), - Wodna, - Piskorzewska (na odcinku od Alei Wojska Polskiego do ul. Chopina), - Stawiszyńska (na odcinku od Alei Wojska Polskiego do ul. Warszawskiej) - Grodzka, - Aleja Wojska Polskiego od ul. Poznańskiej do ul. Majkowskiej
Źródła finansowania	Miasto Kalisz, Fundusze zewnętrzne
Prognozowane rezultaty i sposób ich oceny	1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. 2. Poprawa bezpieczeństwa i komfortu użytkowników. Sposób oceny: długość ulic objętych działaniem.

2.3.2. Pozostałe dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Dla realizacji celów i kierunków działań wskazanych we wcześniejszych rozdziałach możliwa jest również realizacja dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dla takich przedsięwzięć w niniejszym Programie nie ustala się wymaganego zakresu projektu, muszą one jednak wpisywać się w poniższy zakres. Dla przedsięwzięć tych nie ustala się ram finansowych. Mogą one być sfinansowane w przypadku pojawienia się dodatkowych źródeł finansowania.

W ramach celu 1.1. Podniesienie poziomu aktywności i integracji lokalnej społeczności akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

1. Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu i poprawie funkcjonowania ośrodków infrastruktury społeczno-kulturalnej, w szczególności: klubów integracyjnych, centrów aktywizacji i rehabilitacji osób zagrożonych wykluczeniem, dziennych domów pomocy społecznej, domów sąsiedzkich, osiedlowych klubów-kawiarni.
2. Przedsięwzięcia skupione na animacji i integracji społeczności lokalnej poprzez działania kulturalne.

W ramach celu 1.2. Zmniejszenie skali ubóstwa i jego konsekwencji akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

3. Przedsięwzięcia polegające na wdrażaniu programów wspierających, aktywizacyjnych i budujących kompetencje osób doświadczających ubóstwa.
4. Przedsięwzięcia obejmujące inicjatywy samopomocowe, sąsiedzkie, programy wymiany usług i współużytkowania dóbr.
5. Przedsięwzięcia polegające na poszerzeniu infrastruktury socjalnej, w szczególności: mieszkania wspomagane, mieszkania chronione, treningowe, rodzinne domy pomocy, domy pomocy społecznej i ośrodki wsparcia.

W ramach celu 1.3. Ograniczenie poziomu bezrobocia akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

6. Przedsięwzięcia polegające na wsparciu działalności i tworzenia podmiotów ekonomii społecznej.
7. Przedsięwzięcia polegające na wsparciu doradczym i szkoleniowym osób bezrobotnych.

W ramach celu 1.4. Wsparcie sektorów edukacji i kultury dla dzieci i młodzieży akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

8. Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu i poprawie funkcjonowania infrastruktury edukacyjnej oraz dostosowaniu jej do współczesnych potrzeb.
9. Modernizacja II Liceum Ogólnokształcącego im. T. Kościuszki w szczególności: remont dachu wraz z modernizacją centralnego ogrzewania i izolacją poziomych ścian piwnicznych.
10. Modernizacja III Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika w szczególności: budowa ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej, budowa pełnowymiarowej sali gimnastycznej oraz budowa parkingu.
11. Modernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 11 w szczególności remont dachu i wymiany stolarki okiennej.

12. Przedsięwzięcia polegające na modernizacji obiektów szkolnictwa wyższego i ich otoczenia.
13. Przedsięwzięcia polegające na rozszerzeniu oferty zajęć pozalekcyjnych o działania animacyjne, kulturalne, społeczne.
14. Działania edukacyjne w szkołach i na uczelniach mające na celu zapoznanie uczniów, studentów, a także nauczycieli z tematyką rewitalizacji, problemami i rozwojem miast, możliwościami inicjowania i włączania się w działania na rzecz otoczenia.

W ramach celu 1.5. Wsparcie osób starszych i zagrożonych wykluczeniem akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

15. Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu i poprawie funkcjonowania ośrodków infrastruktury społeczno-kulturalnej, w szczególności: dziennych domów pomocy społecznej, domów dla seniorów.
16. Przedsięwzięcia polegające na wspieraniu inicjatyw kulturalnych i animacyjnych skierowanych do seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem. Wsparcie zaangażowania seniorów w działalność organizacji pozarządowych oraz rozwój wolontariatu senioralnego.
17. Przedsięwzięcia polegające na rozwoju instytucjonalnych usług opiekuńczych – zwiększenie liczby miejsc w zakładach opieki długoterminowej i tworzenie nowych placówek.

W ramach celu 2.1. Wsparcie podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze rewitalizacji akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

18. Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu i modernizacji powierzchni do prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności: przystosowanie lokali i budynków do potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej, zabezpieczenie nowych lokali na potrzeby działalności gospodarczej, modernizacja przestrzeni targowej, w szczególności targowisko miejskie przy ul. 3 Maja.
19. Działania na rzecz zwiększenia różnorodności prowadzonej działalności gospodarczej.
20. Działania na rzecz utworzenia funduszu dofinansowań na rozpoczęcie działalności gospodarczej. W ramach funduszu kompleksowe wsparcie osób zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej.
21. Przedsięwzięcia polegające na podejmowaniu działań wspierających przedsiębiorczość wśród dzieci i młodzieży, budowanie postawy przedsiębiorczej, zaznajomienie z lokalnymi przedsiębiorcami, rynkiem, praca z ekspertami nad wypracowaniem i realizacją pomysłów młodzieży, wizyty studyjne w wiodących przedsiębiorstwach.
22. Przedsięwzięcia na rzecz uspołnienia wizerunku i reklamy.

W ramach celu 2.2. Nadanie nowych, komercyjnych funkcji obiektom przemysłowym akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

23. Przedsięwzięcia polegające na adaptacji obiektów przemysłowych, na potrzeby nowych funkcji, w tym rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej,

kulturalnej, mieszkaniowej, w szczególności budynków po fabryce „Haft” przy ul. Fabrycznej.

W ramach celu 2.3. Budowa atrakcyjnej oferty turystycznej akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

- 24. Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu placówek społeczno-turystycznych, w szczególności: muzeów, przestrzeni wystawienniczych.
- 25. Przedsięwzięcia na rzecz rozwoju potencjału turystycznego.
- 26. Przedsięwzięcia na rzecz rozwoju bazy hotelowo – gastronomicznej.

W ramach celu 3.1. Rewaloryzacja terenów zieleni akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

- 27. Przedsięwzięcia polegające na rozwoju zieleni w śródmieściu, w tym nowych form takich jak: zielone elewacje, zielone dachy, parklety, parki kieszonkowe, zazielenianie kwartałów.
- 28. Przedsięwzięcia polegające na zwiększeniu dostępności terenów zieleni.
- 29. Określenie jakości utrzymania zieleni.
- 30. Przedsięwzięcia mające na celu włączanie społeczności lokalnej w tworzenie i opiekę nad miejscami zieleni oraz propagowanie działań i zachowań proekologicznych, w szczególności dbanie o czystość terenów zieleni, zrównoważone zagospodarowanie wody deszczowej w celu zapewnienia korzystnych warunków dla rozwoju roślinności.
- 31. Tworzenie ogrodów społecznych.

W ramach celu 3.2. Zwiększenie atrakcyjności ulic, skwerów i placów akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

- 32. Przedsięwzięcia polegające na zwiększaniu bezpieczeństwa użytkowników przestrzeni poprzez w szczególności: rozbudowę monitoringu miejskiego, zwiększenie patroli Straży Miejskiej i policji.
- 33. Przedsięwzięcia polegające na zwiększeniu atrakcyjności przestrzeni publicznej poprzez lokalizację obiektów małej architektury.
- 34. Organizacja wydarzeń mających na celu zwiększenie aktywności mieszkańców i ich integrację. W ramach działań organizacja inicjatyw mających na celu podniesienie atrakcyjności przestrzeni publicznej (np. Parking Day, budowa parkletów, tymczasowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych).
- 35. Przedsięwzięcie polegające na estetyzacji przestrzeni publicznej poprzez zmniejszenie liczby reklam, znaków drogowych, nośników informacji i ich uspojnienie, utrzymanie czystości..

W ramach celu 3.3. Podniesienie atrakcyjności terenów nadrzecznych akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

- 36. Przedsięwzięcia polegające na poprawie atrakcyjności terenów nadrzecznych, przez co rozumie się w szczególności: zwiększenie możliwości spędzania wolnego czasu nad wodą, poprawa dostępności komunikacyjnej miejsc nadrzecznych, lepsza ekspozycja zabytkowych mostów.
- 37. Rewaloryzacja nabrzeży rzeki Prosnicy od Mostu Teatralnego do mostu w ciągu Al. Wojska Polskiego poprzez wyposażenie przestrzeni w małą architekturę i oświetlenie,

poprawę atrakcyjności nabrzeży, usunięcie parkingu z ulicy Kazimierzowskiej oraz przekształcenie tej przestrzeni na otwartą i atrakcyjną przestrzeń publiczną.

38. Kompleksowa rekultywacja nabrzeży rzeki Prosny na odcinku od Mostu Teatralnego do Rezerwatu Archeologicznego na Zawodziu w Kaliszu , w szczególności: budowa miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku wzdłuż rzeki Prosny w tym:

zagospodarowanie wyspy przy teatrze wraz z budową mostu drewnianego, budowa fontann, budowa ścieżek rowerowych, budowa plaż (piaszczystej i trawiastej), posadowienie pomostów pływających, budowa placu szachowego i schodów terenowych, budowa ścieżki spacerowej, urządzenie terenów piknikowych, urządzenie miejsca edukacji ekologicznej.

W ramach celu 4.1. Ograniczenie ruchu samochodowego w ścisłym Śródmieściu akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

39. Przedsięwzięcia polegające na usuwaniu wszelkich kolizji z ruchem pieszym, szczególnie parkowanie samochodów kosztem ruchu pieszego.

40. Przedsięwzięcia mające na celu wprowadzanie stref uspokojonego ruchu, strefa tempo 30.

41. Przedsięwzięcia mające na celu rozwój, promowanie oraz preferencje dla transportu publicznego w ścisłym Śródmieściu.

W ramach celu 4.2. Stworzenie systemu parkingów buforowych i ograniczenie parkowania w ścisłym Śródmieściu akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

42. Przedsięwzięcia polegające na tworzeniu parkingów buforowych typu Park&Ride, Park&Go.

43. Działania polegające na wyposażeniu przestrzeni publicznej w elementy ograniczające nieprawidłowe parkowanie.

W ramach celu 4.3. Poprawa i rozbudowa infrastruktury transportu pieszego (deptaki) i rowerowego (spójny system dróg rowerowych) akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

44. Przedsięwzięcia promujące korzystanie z rowerów przy przemieszczaniu się po mieście, w szczególności: system roweru miejskiego, ścieżki rowerowe, drogi rowerowe.

45. Przedsięwzięcia obejmujące tworzenie warunków do rozwoju ruchu pieszego w kontekście zmian klimatu: tworzenie miejsc zielonych, zacienionych z dostępem do wody.

46. Przedsięwzięcia zmierzające do modernizacji nawierzchni chodników, ulic i placów w obszarze rewitalizacji zgodnie ze „Standardami dla projektantów, wykonawców i zarządców infrastruktury dla pieszych”, które poprawią bezpieczeństwo i komfort pieszych.

W ramach celu 5.1. Modernizacja zabudowy, szczególnie zabytkowej akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

47. Przedsięwzięcia polegające na adaptacji obiektów zabytkowych, w szczególności: budynku Narodowego Banku Polskiego położonego przy Al. Wolności, budynku byłego zakładu karnego położonego przy ul. Łódzkiej.

48. Przedsięwzięcia polegające na modernizacji i renowacji obiektów zabytkowych, w tym program poprawy termoizolacji budynków (ścian, okien, dachów) z zachowaniem ich wartości architektonicznej.

W ramach celu 5.2. Zmniejszenie skali tzw. niskiej emisji i zmiany w systemie ogrzewania akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

49. Program wspierający przyłączanie budynków do sieci ciepłowniczej.

50. Program wspierający instalowanie źródeł energii odnawialnej.

51. Działania edukacyjne skierowane do różnych grup wiekowych w zakresie przeciwdziałania niskiej emisji i podnoszące wiedzę z tego zakresu.

W ramach celu 5.3. Podniesienie atrakcyjności oferty mieszkaniowej akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

52. Przedsięwzięcia polegające na podniesieniu technicznego standardu mieszkań i części wspólnych budynków oraz podniesieniu atrakcyjności zamieszkania w zasobie miejskim, w tym rozwój programów mieszkaniowych dla konkretnych grup docelowych: osób starszych, rodzin z dziećmi.

53. Program na rzecz ułatwiania zamian mieszkań, w tym zamiany mieszkań zadłużonych na lokale o niskim czynszu całkowitym i niskich kosztach eksploatacyjnych.

54. Program na rzecz odpracowywania zadłużenia czynszowego.

W ramach celu 5.4. Zwiększenie dostępności do podstawowych elementów infrastruktury technicznej akceptowalne są następujące projekty lub typy projektów:

55. Poprawa wyposażenia obszaru w niezbędną infrastrukturę sieciową, w tym: ciepłowniczą, gazową i teletechniczną.

2.3.3. Przedsięwzięcia komplementarne

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które zostały wskazane w pkt 2.3.1. zostaną uzupełnione o działania komplementarne, realizowane na obszarze całego miasta, a które w znacznym stopniu oddziałują na obszar rewitalizacji w sferach problemowych określonych w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji. We wszystkich poniższych przedsięwzięciach mogą brać udział również mieszkańcy obszaru rewitalizacji.

1. Rozwój innowacji społecznych

Jednostka realizująca: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu.

Zakres przedsięwzięcia:

1. Rozwój asystentury rodziny – rola asystenta rodziny polega na niesieniu pomocy rodzinom dysfunkcyjnym, z małoletnimi dziećmi, w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, socjalnych, w tym w prowadzeniu gospodarstwa domowego, planowaniu wydatków i innych obowiązkach rodzicielskich.

Szacunkowa wartość: 2.415.639,00 zł

Rezultaty: Minimum 55 rodzin objętych wsparciem asystentów rocznie.

Czas realizacji: 2017–2023.

2. Asystent osoby niepełnosprawnej – asystent będzie funkcjonować wspomagając osoby niepełnosprawne w pokonywaniu własnych i zewnętrznych ograniczeń.

Szacunkowa wartość: 501.280,00 zł

Rezultaty: Minimum 2 osoby niepełnosprawne objęte wsparciem asystenta rocznie.

Czas realizacji: 2017 – 2023.

3. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych, niepełnosprawnych i dzieci – podejmowanie działań, które planowo i kompleksowo będą wpływały na poprawę ich życia, co może być dokonywane poprzez stwarzanie – obecnie i w przyszłości – warunków zaspakajania potrzeb oraz kształtowanie odpowiednich relacji, zapobiegania marginalizacji.

Szacunkowa wartość: 13.682.074,00 zł

Czas realizacji: 2017 – 2023.

2. Aktywny KIS

Jednostka realizująca: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaliszu.

Zakres przedsięwzięcia: Program stanowi instrument motywujący do wdrażania nowych metod pracy z osobami wykluczonymi oraz ich aktywizacji społecznej i zawodowej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

W ramach projektu "Aktywny KIS" zorganizowane zostaną szkolenia, warsztaty i spotkania dla uczestników.

Wsparciem objęte są osoby bezrobotne, które będą mogły przejść szkolenia i uzyskać uprawnienia do wykonywania pracy w charakterze asystenta osoby niepełnosprawnej i starszej. Seniorzy będą mogli uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych. Natomiast osoby uzależnione mogą zostać objęte fachową pomocą i wsparciem przez certyfikowanych terapeutów uzależnień.

Wszyscy uczestnicy projektu będą mogli wziąć udział w warsztatach zdrowego odżywiania, w zajęciach TAI-CHI, w warsztatach w zakresie udzielania pierwszej pomocy, a także będą mogli zgłębić swoją wiedzę na temat spółdzielni socjalnej. Całkowita wartość projektu wynosi 64.219,69 zł.

Czas realizacji: 2021.

3. Centrum wsparcia seniora „Od nowa”

Jednostka realizująca: Dom Pomocy Społecznej.

Zakres przedsięwzięcia: Zadanie polega na zorganizowaniu Centrum Wsparcia Seniora "Od Nowa", w którym seniorzy mogą korzystać ze specjalnie sprofilowanych zajęć. Na potrzeby Centrum przygotowano m.in. salę dzienną, salę terapii zajęciowej oraz pokój relaksacji. Z usług Centrum Wsparcia Seniora można korzystać w godz. 7 - 16. Dzienny pobyt obejmuje również wyżywienie: śniadanie, obiad i podwieczerek. Wsparciem objętych będzie 17 seniorów.

Czas realizacji: 2021-2025.

4. Sklep społeczny

Jednostka realizująca: Miasto Kalisz / WSSM we współpracy z Chrześcijańskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej.

Zakres przedsięwzięcia: Celem zadania jest wyjście naprzeciw potrzebom osób doświadczających stałych lub tymczasowych trudności finansowych, ubóstwa i kryzysów życiowych pojawiających się w wyniku nieprzewidzianych zdarzeń losowych takich jak np. epidemia, utrata pracy, niepełnosprawność, nagła choroba własna lub osoby bliskiej poprzez prowadzenie sklepu socjalnego. Będzie to miejsce, w którym za okazaniem specjalnego skierowania (wydanego np. przez ośrodek pomocy społecznej) można zakupić pełnowartościowe produkty w cenach poniżej ich wartości rynkowej. Sklep będzie funkcjonował przy ul. Śródmiejska 31.
Szacunkowa wartość: 47.500,00zł
Czas realizacji: 2021–2022.

5. Prowadzenie świetlic środowiskowych realizujących pozalekcyjne programy opiekuńczo-wychowawcze zawierające elementy socjoterapii dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym

Jednostki realizujące: Dom Zgromadzenia Sióstr Nauczycielek Św. Doroty Córki Najświętszych Serc, Parafia Katedralna św. Mikołaja, Caritas Diecezji Kaliskiej, Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu
Zakres przedsięwzięcia: Prowadzenie świetlicy dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, w tym zapewnienie opieki, dożywianie, wyrównywanie braków i zaległości szkolnych, realizacja programu socjoterapeutycznego, organizacja obozu profilaktyczno – terapeutycznego. Prowadzenie diagnozy problemów opiekuńczo – wychowawczych i podjęcie działań profilaktycznych, korekcyjnych, terapeutycznych. Współpraca z rodzicami przy realizowanych działaniach.
Szacunkowa wartość: 2.000.000,00 zł
Czas realizacji: 2017–2023.

6. Aktywizacja osób bezrobotnych

Jednostka realizująca: Powiatowy Urząd Pracy
Zakres przedsięwzięcia: Organizacja szkoleń, staży, prac społecznie użytecznych. Refundacja pracodawcom części kosztów zatrudnienia skierowanego bezrobotnego /organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych, refundowanie zatrudnienia dla osób do 30 roku życia i po 50 roku życia itp. Organizacja miejsc pracy dla osób bezrobotnych dofinansowywanych ze środków Funduszu Pracy. Doposażanie stanowisk pracy.
Wsparcie osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą, w tym udzielanie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.
Szacunkowa wartość: 3.150.000,00 zł
Czas realizacji: 2017–2023.

7. Dofinansowanie inwestycji proekologicznych

Jednostka realizująca: Miasto Kalisz
Zakres przedsięwzięcia: Zadanie realizowane w ramach Programu ochrony powietrza dla strefy – Miasto Kalisz, mającego na celu likwidację tzw. niskiej emisji zanieczyszczeń, realizowane na podstawie uchwały Rady Miejskiej Kalisza w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej na dofinansowanie kosztów inwestycji

proekologicznych realizowanych przez podmioty niezaliczane do sektora finansów publicznych oraz jednostki sektora finansów publicznych będące gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi.

Szacunkowa wartość: 3.500.000,00 zł.

Czas realizacji: 2017–2023.

8. Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków

Jednostka realizująca: Miasto Kalisz / WKST

Zakres przedsięwzięcia: Program dotyczy udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na terenie miasta Kalisza, dostępnych publicznie, posiadających istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe. Łączna kwota dotacji udzielonych ze środków publicznych tj. z budżetu Kalisza i innych źródeł publicznych na dofinansowanie prac lub robót przy zabytku, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót. W ramach zadania przewiduje się również przeprowadzenie analizy prawnej i finansowej w zakresie zmian systemu dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Szacunkowa wartość: 4.200 000,00 (600.000,00 rocznie)

Czas realizacji: 2017–2023.

9. Przebudowa ulicy Toruńskiej i ulicy Puckiej

Jednostka realizująca: Miasto Kalisz / ZDM

Zakres przedsięwzięcia: Zadanie obejmuje przebudowę nawierzchni jezdni, chodnika, zjazdów, miejsc postojowych, zatoki autobusowej, przebudowę i renowację istniejącego systemu kanalizacji deszczowej, wykonanie sieci oświetlenia ulicznego oraz wykonanie zieleni.

Szacunkowa wartość: 2.150.000,00 zł

Czas realizacji: 2021.

10. Przebudowa ulicy Śródmiejskiej od Rogatki do Mostu Kamiennego

Jednostka realizująca: Miasto Kalisz / ZDM

Zakres przedsięwzięcia: Zadanie obejmuje wykonanie nowej jezdni (o dwóch pasach ruchu między Rogatką a ul. Kościuszki oraz jednym pasie ruchu od ul. Kościuszki do Mostu Kamiennego), chodników i dwukierunkowej ścieżki rowerowej. Zadanie obejmuje również wyposażenie ulicy w elementy małej architektury i zieleni.

Szacunkowa wartość: 5.464.424,57 zł

Czas realizacji: 2020–2021.

11. Modernizacja budynku Urzędu Miasta Kalisza ul. Kościuszki 1A

Jednostka realizująca: Miasto Kalisz / WRM

Zakres przedsięwzięcia: Termomodernizacja budynku biurowego Urzędu Miasta Kalisza przy ul. Kościuszki 1a w ramach projektu pn. „Termomodernizacja budynków

użyteczności publicznej na terenie Aglomeracji Kalisko-Ostrowskiej". Zadanie obejmuje: wymianę okien; docieplenie ścian piwnicy; wykonanie instalacji wentylacji mechanicznej z rekuperacją w budynku; montaż oświetlenia podstawowego i awaryjnego; wymianę instalacji odgromowej; montaż instalacji fotowoltaicznej; wymianę parapetów; docieplenie stropodachu; montaż klimatyzacji na trzecim piętrze, montaż skrzynek lęgowych.

Szacunkowa wartość: 1.829.459,50

Czas realizacji: 2021.

2.4. Niezbędne zmiany w dokumentach strategicznych Miasta Kalisza w zakresie gospodarowania zasobem mieszkaniowym

W Kaliszu obowiązują aktualnie dwa programy dotyczące zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Kalisza oraz zasad sprzedaży lokali mieszkalnych stanowiących zasób mieszkaniowy Miasta Kalisza:

- Uchwała Nr XXIX/431/2020 Rady Miasta Kalisza z dnia 24 września 2020 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Kalisza,
- Uchwała Nr XX/258/2012 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 8 marca 2012r. w sprawie ustalenia zasad sprzedaży lokali mieszkalnych stanowiących zasób mieszkaniowy Miasta Kalisza z późn. zm.

W 2021 roku przystąpiono do opracowania „*Wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym Miasta Kalisza na lata 2021-2025*”. W tym celu Prezydent Miasta powołał zespół zadaniowy do opracowania dokumentu.¹³

„*Wieloletni program gospodarowania zasobem mieszkaniowym Miasta Kalisza na lata 2021-2025*” powinien uwzględniać zapisy wynikające z przyjętych planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także z wprowadzanych nowych rozwiązań planistycznych, m.in. związanych z opracowaniem *Miejscowego Planu Rewitalizacji Podgórze-Jabłkowskiego* w zakresie:

- Programu modernizacji zasobów mieszkalnych,
- Modernizacji systemu grzewczego wielorodzinnych budynków mieszkalnych,
- Systemu dotacji dla właścicieli nieruchomości (dotyczy wspólnot mieszkaniowych z udziałem Miasta Kalisza),
- Rozwoju społecznego budownictwa czynszowego
- Inwestycji w budynkach mieszkalnych będących w zasobach miasta Kalisza w rejonie ulic Jabłkowskiego-Podgórze,
- Rozwoju mieszkalnictwa społecznego.

Wymienione wyżej przedsięwzięcia rewitalizacyjne oraz cała polityka rewitalizacyjna w ogóle, wpływają na zmianę okoliczności opracowywania *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta Kalisza*. W związku z tym należy je uwzględnić w następujących zagadnieniach tego *Programu*:

- Prognoza dotycząca wielkości zasobu mieszkaniowego gminy,
- Prognoza wydatków na remonty zasobu mieszkaniowego Miasta Kalisza,
- Zasady polityki czynszowej,
- Warunki obniżania czynszu,

¹³ Zarządzenie Nr 222/2021 Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 21 kwietnia 2021r. w sprawie powołania Zespołu zadaniowego ds. opracowania „*Wieloletniego programu gospodarowania zasobem mieszkaniowym Miasta Kalisza na lata 2021-2025*”

- Dofinansowanie do czynszu,
- Źródła finansowania gospodarki mieszkaniowej w kolejnych latach,
- Sprzedaż lokali mieszkalnych.

2.5. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Na całym obszarze rewitalizacji, w celu zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, przewiduje się ustanowienie na okres 10 lat Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 9 października 2016 r. o rewitalizacji. Ustanowienie Strefy oraz dokładny zakres jej regulacji będzie przedmiotem odrębnej uchwały Rady Miejskiej Kalisza.

2.6. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

2.6.1. Wskazanie zakresu niezbędnych zmian w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

W świetle dokonanych ustaleń i przyjętych celów rozwojowych, a także kierunków działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, nie przewiduje się konieczności dokonania zmian w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Kalisza.

2.6.2. Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany

Na obszarze rewitalizacji obowiązuje jeden miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (ryc. 13), przyjęty *Uchwałą Nr XVII/290/2000 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 17 lutego 2000 roku w sprawie "Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Cicha-Prosta"*, zmieniony *uchwałą Nr VI/65/2019 Rady Miasta Kalisza z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie uchwalenia „Zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Cicha-Prosta”*.

Celem planu było wyznaczenie terenów pod zabudowę mieszkaniową i usługową oraz zapewnienie ich obsługi w zakresie komunikacji i infrastruktury technicznej z jednoczesną ochroną walorów środowiska przyrodniczego. Zmiana planu, przyjęta w 2019 roku miała na celu zwiększenie zaplanowanej intensywności zabudowy z uwagi na centralne / śródmiejskie położenie obszaru objętego planem. Realizacja zagospodarowania terenu zgodnie z planem przyczyni się do znaczącej poprawy stanu zagospodarowania poprzez uporządkowanie istniejącej oraz wprowadzenie nowej zabudowy wraz z obsługą komunikacyjną.

W celu realizacji przedsięwzięcia nr 47 (Rozwój społecznego budownictwa czynszowego) z listy podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazane jest by w pierwszej kolejności objąć miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego następujące nieruchomości:

- Chopina 11,
- Ciasna 21,
- Grodzka 3,
- Św. Stanisława 8,
- Złota 6, 18.

2.6.3. Miejscowe plany rewitalizacji

Na obszarze rewitalizacji przewiduje się uchwalenie *Miejscowego planu rewitalizacji* w rejonie ulic Podgórze – Jabłkowskiego. Do opracowania tego planu przystąpiono na podstawie Uchwały nr VI/67/2019 Rady Miasta Kalisza z dnia 28 lutego 2019 r. w

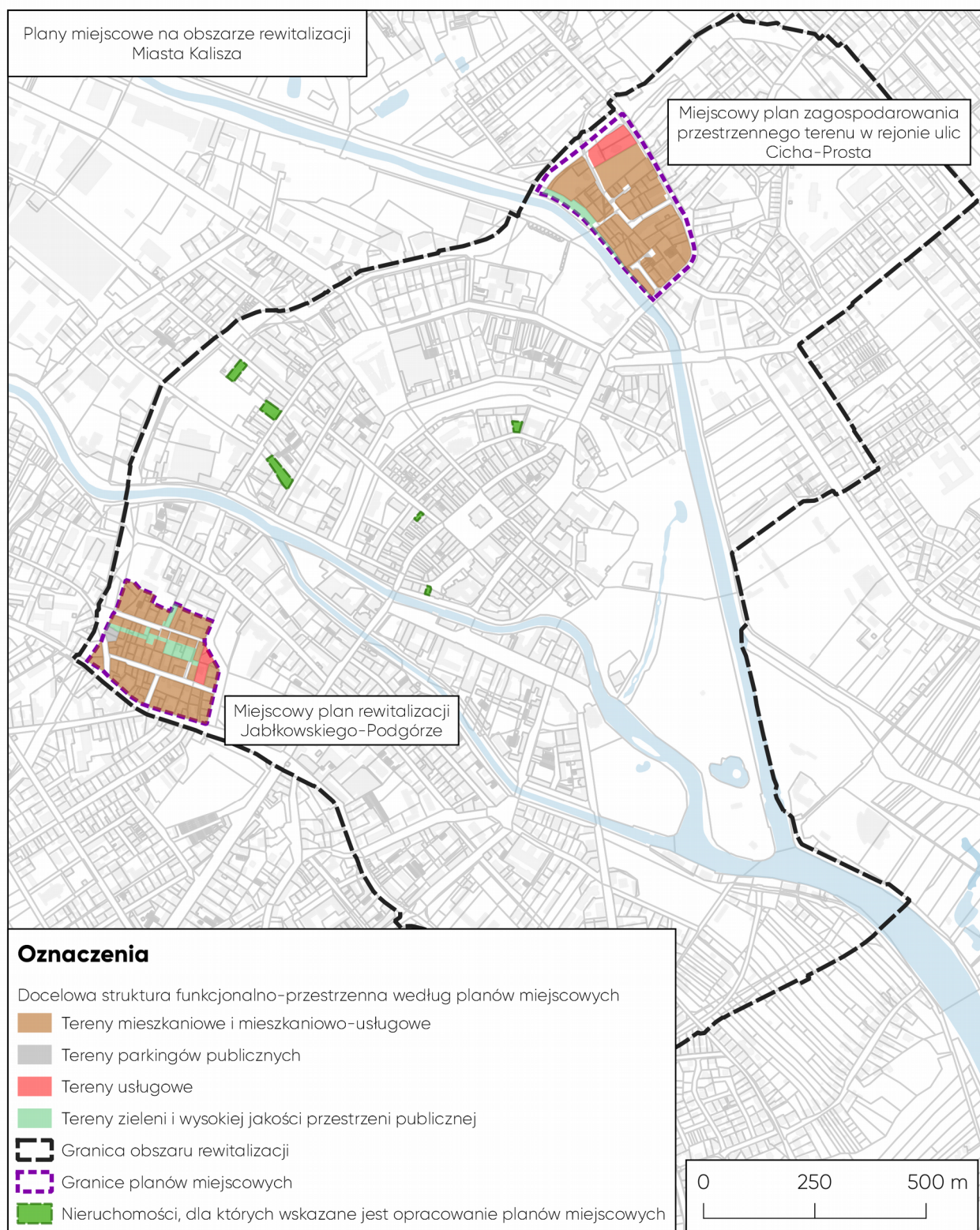
sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu rewitalizacji „Jabłkowskiego – Podgórze” w Kaliszu.

Jest to obszar, na którym na stosunkowo niewielkiej przestrzeni występuje nagromadzenie tak wielu negatywnych zjawisk, że wymaga to wdrożenia na tym obszarze wielopłaszczyznowej, zintegrowanej rewitalizacji, łączącej działania przestrzenne, społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Wprowadzenie na wskazanym terenie miejscowego planu rewitalizacji uruchomi narzędzia prawne umożliwiające bardziej efektywne gospodarowanie w tej przestrzeni. Pozwoli to też na lepszy rozwój obszaru zgodnie z zasadami ładu przestrzennego, a co za tym idzie umożliwi odwrócenie procesu degradacji, któremu ta część miasta ulegała przez ostatnie lata.

Z uwagi na powyższe uwarunkowania, teren „Jabłkowskiego – Podgórze” został wskazany w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Kalisza (GPR) przyjętym Uchwałą nr XLIX/657/2018 Rady Miasta Kalisza z dnia 1 marca 2018 r. w sprawie zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kalisza, do objęcia miejscowym planem rewitalizacji (Mpr). Mpr pozwoli na realizację zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji działań związanych z rozwojem społecznego budownictwa czynszowego – Zadanie Nr 41 z Listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Powinno się dążyć do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego całego obszaru rewitalizacji (w szczególności obszar miasta lokacyjnego powinien zostać objęty miejscowym planem rewitalizacji).

Rycina 21. Plany miejscowe na obszarze rewitalizacji Miasta Kalisza

3. CZĘŚĆ ZARZĄDCZA

3.1. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Jednym z kluczowych aspektów działań na rzecz odnowy obszarów miejskich jest zintegrowany charakter podejmowanych działań. Oznacza on konieczność łączenia działań i przedsięwzięć relacją komplementarności (wzajemnego uzupełniania się). Tylko w takim przypadku jest bowiem szansa na wzmocnienie pozytywnego efektu rewitalizacyjnego i wypracowanie synergii kilku lub kilkunastu przedsięwzięć. Dotyczy to zwłaszcza:

- **Komplementarności przestrzennej** – oznacza ona dwojakiego rodzaju uzupełnianie się. Po pierwsze, zachodzi konieczność wzięcia pod uwagę podczas programowania i realizacji procesu rewitalizacji wzajemnych powiązań pomiędzy działaniami i projektami realizowanymi zarówno na obszarze zdegradowanym, jak i znajdujących się poza nim, ale na ten obszar oddziałujących. Zapewnienie komplementarności przestrzennej powinno wiązać się zatem z wprowadzeniem mechanizmów analizy następstw decyzji przestrzennych w skali gminy i otoczenia dla skuteczności programu rewitalizacji. Po drugie, zapewnienie komplementarności przestrzennej przedsięwzięć i działań rewitalizacyjnych wiąże się z odpowiednią ich lokalizacją na obszarze rewitalizacji. Program rewitalizacji powinien bowiem efektywnie oddziaływać na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach) wytwarzając warunki dla efektu synergii.

W Gminnym programie rewitalizacji zaplanowano realizację 64 podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Część z nich to przedsięwzięcia realizowane na całym obszarze rewitalizacji – przy ich wdrażaniu należy zachować możliwie pełną równowagę przestrzenną. Inne są z kolei dedykowane poszczególnym fragmentom obszaru rewitalizacji.

- **Komplementarności problemowej** – oznacza ona konieczność realizacji działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie sprawiając, że proces rewitalizacji będzie odczuwany we wszystkich niezbędnych aspektach, w tym w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, środowiskowym i technicznym. Komplementarność problemową powinno się zapewniać stosując mechanizm powiązania działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi decyzjami miasta w innych sferach, co wpływa na lepszą koordynację tematyczną oraz sprawną organizację działań. Komplementarność problemową Gminnego programu rewitalizacji opisano (w układzie kierunki działań – aspekty rewitalizacji) w tab. 9.

Cel	Kierunek działań	Aspekt rewitalizacji				
		społ.	gosp.	środ.	przest.- funk.	techn.
Cel strategiczny 1 „Ograniczenie skali problemów społecznych”	1.1.1 Wsparcie organizacji pozarządowych i inicjatyw oddolnych	X				
	1.1.2 Zwiększenie poziomu partycypacji społecznej interesariuszy rewitalizacji	X				
	1.1.3 Organizacja różnego rodzaju przedsięwzięć integrujących lokalną społeczność	X	x			
	1.2.1 Działania edukacyjne, kulturalne i sportowe dla dzieci i młodzieży	X				
	1.2.2 Wsparcie osób o najniższych dochodach	X	x			
	1.2.3 Zmniejszenie skali problemów społecznych w rodzinach	X				
	1.2.4 Poprawa stanu bezpieczeństwa w przestrzeni sąsiedzkiej i społecznej	X			x	
	1.3.1 Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych – staże, szkolenia, kursy	X	x			
	1.3.2 Organizacja prac interwencyjnych w przestrzeni publicznej	X	x		x	
	1.3.3 Wsparcie dla osób chcących założyć działalność gospodarczą	X	X			
	1.4.1 Modernizacja obiektów edukacyjnych i kulturalnych	x			X	
	1.4.2 Organizacja warsztatów, konkursów, zajęć i przedsięwzięć kulturalnych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży	X				
	1.4.3 Wsparcie instytucji edukacyjnych w podnoszeniu poziomu edukacji	X				
	1.5.1 Rozwój działalności z tzw. sektora srebrnej gospodarki (usługi dla osób starszych)	X	X		x	
	1.5.2 Dostosowanie przestrzeni publicznych do możliwości i potrzeb osób starszych	X			X	
	1.5.3 Działania na rzecz włączenia społecznego osób niepełnosprawnych	X				
	1.5.4 Pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym	X				
	1.5.5 Działania edukacyjne podnoszące świadomość i wrażliwość społeczną na sytuację osób wykluczonych	X				
	2.1.1 Tworzenie sieci współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami	x	X			
	2.1.2 Promocja walorów turystycznych Śródmieścia		X			
	2.1.3 Wsparcie w tworzeniu nowych przedsiębiorstw		X			
	2.1.4 Wsparcie miejscowego biznesu poprzez korzystne rozwiązania prawne w zakresie opłat i podatków lokalnych		X			
	2.1.5 Zwiększenie integracji między przedsiębiorstwami i pozostałymi interesariuszami rewitalizacji	x	X			
	2.1.6 Działania edukacyjne w zakresie przedsiębiorczości oraz podnoszenia kwalifikacji istniejących podmiotów gospodarczych	x	X			
	2.2.1 Modernizacja starej zabudowy przemysłowej		X		X	x
	2.2.2 Adaptacja istniejących budynków do nowych funkcji		X		X	x

Cel	Kierunek działań	Aspekt rewitalizacji				
		społ.	gosp.	środ.	przest.-funk.	techn.
Cel strategiczny 2 „Wzmacnianie potencjału gospodarczego”	2.2.3 Wykorzystanie materialnych i niematerialnych pozostałości po pierwotnej funkcji przemysłowej na cele promocji turystycznej i budowania tożsamości historycznej mieszkańców	X	X			
	2.3.1 Aktywna promocja turystyczna Śródmieścia Kalisza – zbudowanie nośnej i medialnie spójnej „opowieści”		X			
	2.3.2 Wsparcie podmiotów gospodarczych z sektora turystycznego		X			
	2.3.3 Stworzenie spójnej i całorocznej oferty turystycznej		X			
	2.3.4 Wykorzystanie unikalnych zasobów Kalisza (najstarsze miasto w Polsce, historyczny układ urbanistyczny, zabytki, dawna Fabryka Calisia, centrum pielgrzymkowe) do zwiększania atrakcyjności turystycznej		X			
Cel strategiczny 3 „Podniesienie jakości przestrzeni publicznej”	3.1.1 Uporządkowanie drzewostanu i pozostałej roślinności			X	X	
	3.1.2 Zwiększenie liczby miejsc spotkań i nawiązywania kontaktów (ławki, parklety, małe przestrzenie publiczne)	X			X	
	3.1.3 Wprowadzenie i rozbudowa obiektów służących rekreacji na terenach zieleni				X	
	3.1.4 Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa na terenach zieleni (oświetlenie, monitoring, patrole)				X	
	3.2.1 Modernizacja nawierzchni ulic, skwerów i placów			X	X	
	3.2.2 Wprowadzenie elementów małej architektury o znaczeniu rekreacyjnym lub symbolicznym				X	
	3.2.3 Preferencje dla ruchu pieszego i integracja poszczególnych przestrzeni ulic, skwerów i placów				X	
	3.2.4 Wykorzystanie zasobów ulic, skwerów i placów pod kątem prowadzenia działalności gospodarczej		X		X	
	3.2.5 Zmniejszenie skali parkingowego wykorzystania ulic i placów			X	X	
	3.3.1 Rozbudowa i modernizacja ciągów pieszych i rowerowych na terenach nadrzecznych			X	X	
	3.3.2 Tworzenie małych przestrzeni publicznych dla mieszkańców				X	
	3.3.3 Modernizacja zabudowy zlokalizowanej bezpośrednio nad rzeką				X	X
	3.3.4 Próba zwiększenia przepływu wód oraz poprawa stanu czystości rzeki	X	X	X		
	3.3.5 Aktywizacja gospodarcza w zakresie prowadzenia lokali gastronomicznych, kawiarni		X			

Cel	Kierunek działań	Aspekt rewitalizacji				
		społ.	gosp.	środ.	przest.- funk.	techn.
Cel strategiczny 4 „Poprawa funkcjonowania systemu transportowego”	4.1.1 Wprowadzenie strefowych ograniczeń prędkości			x	X	
	4.1.2 Ograniczenie możliwości postoju w ścisłym Śródmieściu				X	
	4.1.3 Wzmocnienie transportu publicznego a także rowerowego i pieszego	x		x	X	
	4.1.4 Tworzenie woonerfów i przestrzeni współdzielonej w ciągach dróg ścisłego Śródmieścia	x	x		X	
	4.2.1 Budowa parkingów buforowych w sąsiedztwie ścisłego Śródmieścia				X	
	4.2.2 Nowe ograniczenia w parkowaniu w ścisłym Śródmieściu				X	
	4.2.3 Modernizacja istniejącego systemu zarządzania strefą parkowania – nowoczesny system informowania o wolnych miejscach parkingowych				X	
	4.3.1 Wyłączenie wybranych ulic ścisłego Śródmieścia z ruchu samochodowego			x	X	
	4.3.2 Wprowadzanie rozwiązań przestrzeni współdzielonej (shared space) w ścisłym Śródmieściu		x		X	
	4.3.3 Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych			x	X	
	4.3.4 Poprawa nawierzchni istniejących ciągów pieszych i rowerowych				X	
	5.1.1 Wsparcie właścicieli prywatnych w mieszkaniowych działaniach inwestycyjnych	x				X
	5.1.2 Wprowadzenie specjalnej strefy rewitalizacji					X
	5.1.3 Modernizacja obiektów użyteczności publicznej			x	X	X
	5.1.4 Renowacja najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych		x		X	X
	5.1.5 Uregulowanie stanu prawnego nieruchomości				x	x
	5.2.1 Rozbudowa infrastruktury ciepłowniczej			X	X	X
	5.2.2 Zwiększenie wykorzystania gazu jako źródła ogrzewania			X	X	
	5.2.3 Termomodernizacje zabudowy			x		X
	5.2.4 Wprowadzenie alternatywnych źródeł energii jako uzupełniającej formy ogrzewania			X	X	x
	5.3.1 Wsparcie publiczne w formie zachęt i preferencji w osiedlaniu się na obszarze rewitalizacji	X				x
	5.3.2 Wprowadzenie nowych, korzystnych instrumentów organizacyjnych i prawnych, umożliwiających podniesienie atrakcyjności oferty mieszkaniowej	x				X
	5.3.3 System wsparcia wynajmu nieruchomości mieszkaniowych					X
	5.4.1 Modernizacja i zwiększenie dostępności mieszkań do mediów				x	X

Cel	Kierunek działań	Aspekt rewitalizacji				
		społ.	gosp.	środ.	przest.-funk.	techn.
znego zabudowy i wsparcie mieszkalnictwa	5.4.2 Likwidacja sanitariatów na zewnątrz budynków				x	x

Tabela 9. Komplementarność problemowa – kierunki działań *Gminnego programu rewitalizacji* a pięć głównych aspektów rewitalizacji

Oznaczenia: kolory czerwony i granatowy oznaczają, że kierunek działań oddziałuje przede wszystkim na dany aspekt rewitalizacji, natomiast kolory pomarańczowy i niebieski oznaczają, że kierunek działań realizuje także dodatkowe aspekty rewitalizacji).

- **Komplementarności instytucjonalnej** – oznacza ona konieczność takiego zaprojektowania systemu zarządzania programem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. W tym celu niezbędna jest weryfikacja osadzenia systemu zarządzania programem rewitalizacji w przyjętym przez daną gminę ogólnym systemie zarządzania – zostało to zaprojektowane w rozdziale 10.
- **Komplementarności międzyokresowej** – oznacza ona uzupełnianie przedsięwzięć już zrealizowanych w ramach polityki spójności 2007–2013 (np. o charakterze infrastrukturalnym) projektami komplementarnymi (np. o charakterze społecznym), realizowanymi w ramach polityki spójności 2014–2020. Zachowanie ciągłości programowej (polegającej na kontynuacji lub rozwijaniu wsparcia z

polityki spójności 2007–2013) ma w procesach rewitalizacji kluczowe znaczenie. W przypadku miasta Kalisza, *Gminny program rewitalizacji* jest pierwszym tego rodzaju opracowaniem dedykowanym procesowi odnowy miasta.

Dotychczasowe doświadczenia w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych ze źródeł unijnych na przedsięwzięcia rewitalizacyjne raczej nie miały miejsca. Jest to więc dla Kalisza szansa na otwarcie nowej karty w procesie rozwoju miasta.

- **Komplementarności źródeł finansowania** – oznacza ona, że projekty o charakterze rewitalizacyjnym wynikające z GPR powinny opierać się na konieczności umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia z różnych źródeł finansowania, tak publicznych, jak i prywatnych. Informacje dotyczące komplementarności źródeł finansowania przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach GPR Kalisza zawarto w treści rozdziału 7 (szczegółowe wskazanie do każdego z planowanych przedsięwzięć) oraz rozdziału 9 (sumaryczne podsumowanie).

3.2. Ramy finansowe

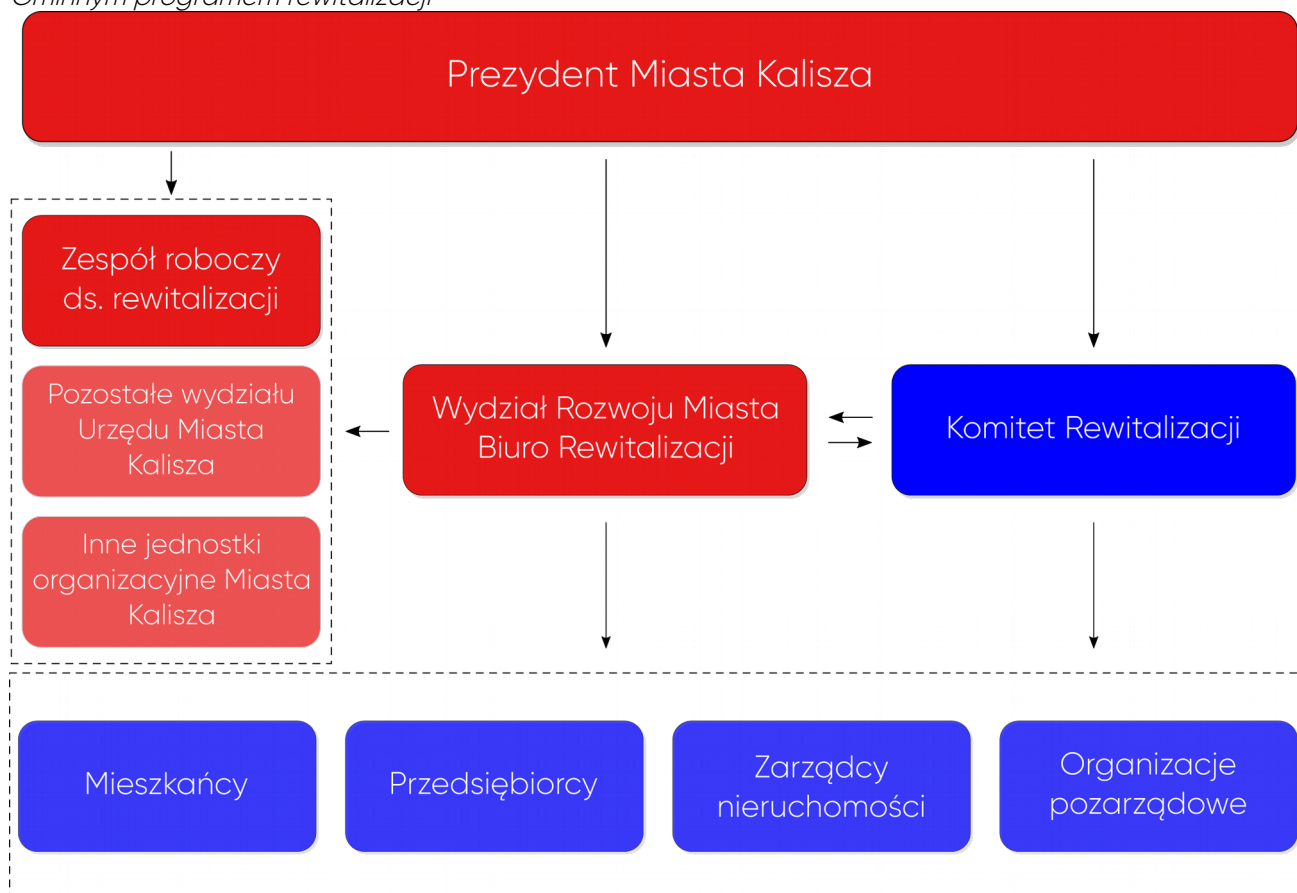
Źródła finansowania	Szacunkowa wartość podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych
Miasto Kalisz	8.942.000,00
Miasto Kalisz + Fundusze zewnętrzne	29.050.000,00
Inne publiczne + Fundusze zewnętrzne	50.000.000,00
Prywatne	5.100.000,00
Prywatne + Fundusze zewnętrzne	141.572.727,00
SUMA	234.664.727,00
Zadania nieoszacowane	22

Tabela 10. Ramy finansowe realizacji Programu.

3.3. Struktura zarządzania

Zgodnie z art. 3 ust. 1 *Ustawy o rewitalizacji* przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy stanowi jej zadanie własne. Zadania te powinny być realizowane w sposób jawny i przejrzysty, z zapewnieniem aktywnego udziału interesariuszy na każdym etapie, a także w sposób zapobiegający wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizacji z możliwości korzystania z pozytywnych efektów procesu rewitalizacji, w szczególności w zakresie warunków korzystania z gminnego zasobu mieszkaniowego.

Rycina 22. Powiązania między interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi w procesie zarządzania Gminnym programem rewitalizacji

źródło: opracowanie własne.

Struktura zarządzania Gminnym programem rewitalizacji zapewnia szeroki udział interesariuszy wewnętrznych, jak i zewnętrznych (ryc. 22). Ich rola została opisana w dalszej części rozdziału.

Zadania interesariuszy wewnętrznych

Prezydent Miasta

Prezydent Miasta pełni rolę nadzorczą nad procesem rewitalizacji. Kieruje on pracą Urzędu Miasta Kalisza, w tym także Wydziału Rozwoju Miasta oraz Biura Rewitalizacji i innych jednostek organizacyjnych. Jednocześnie powołuje **Komitet Rewitalizacji** oraz **Zespół Roboczy ds. rewitalizacji**. W rezultacie nadaje tempo procesowi rewitalizacji, dostosowując je do lokalnych możliwości i ograniczeń.

Biuro Rewitalizacji

Biuro Rewitalizacji (referat Wydziału Rozwoju Miasta) jest jednostką organizacyjną Urzędu Miasta Kalisza, do której zadań należy:

- opracowanie diagnozy i delimitacji obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji;
- opracowanie gminnego programu rewitalizacji;

- koordynowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych opisanych w gminnym programie rewitalizacji realizowanych przez inne komórki i jednostki organizacyjne Miasta Kalisza;
- realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych opisanych w gminnym programie rewitalizacji w zakresie działań w sferze przestrzenno-funkcjonalnej:
 - prowadzenie spraw związanych z przyznawaniem dotacji dla właścicieli lub użytkowników wieczystych nieruchomości położonych na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji,
 - prowadzenie spraw związanych z opracowywaniem miejscowych planów rewitalizacji,
 - prowadzenie spraw związanych z organizacją konkursów urbanistyczno-architektonicznych;
- realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych opisanych w gminnym programie rewitalizacji w zakresie działań w sferze gospodarczej:
 - prowadzenie działań wspierających lokalnych przedsiębiorców takich jak: akcje i kampanie promocyjne, wydarzenia miejskie, konkursy, promocja dobrych praktyk, szkolenia i warsztaty dla przedsiębiorców;
- realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych opisanych w gminnym programie rewitalizacji w zakresie działań w sferze społecznej:
 - prowadzenie spraw związanych z organizacją konkursów oraz przyznawaniem dotacji dla organizacji pozarządowych i innych podmiotów określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w szczególności w zakresie działalności wspierającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych oraz rewitalizacji,
 - prowadzenie spraw związanych z tworzeniem i wspieraniem tworzenia i działalności podmiotów ekonomii społecznej;
- *monitorowanie stopnia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych opisanych w gminnym programie rewitalizacji oraz efektów realizacji tych przedsięwzięć ;*
- podejmowanie współpracy z interesariuszami rewitalizacji, w szczególności z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, z właścicielami, użytkownikami wieczystymi i podmiotami zarządzającymi nieruchomościami położonymi na obszarze rewitalizacji, z podmiotami prowadzącymi lub zamierzającymi prowadzić na obszarze miasta działalność gospodarczą i z podmiotami prowadzącymi lub zamierzającymi prowadzić na obszarze miasta działalność społeczną, w tym z organizacjami pozarządowymi i grupami nieformalnymi w celu przeciwdziałania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych;
- inicjowanie działań na obszarze rewitalizacji na rzecz przeciwdziałania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych;
- podejmowanie działań w zakresie informacji i promocji *Gminnego programu rewitalizacji*;
- *prowadzenie działań w zakresie partycypacji społecznej.*

Zadania Biura Rewitalizacji reguluje Zarządzenie Nr 318/2020 Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 17 czerwca 2020 r. (z późn. zm.).

Pozostałe wydziały oraz jednostki organizacyjne Miasta Kalisza

Przedstawiciele innych wydziałów i jednostek organizacyjnych (jednostek budżetowych, spółek) Miasta Kalisza tworzą Zespół Roboczy ds. rewitalizacji. Zakres zadań Zespołu obejmuje w szczególności:

- gromadzenie, dostarczanie i analizowanie danych niezbędnych do opracowania, wdrażania i monitorowania *Gminnego programu rewitalizacji*;
- identyfikowanie problemów i wskazywanie możliwości eliminowania przeszkód w realizacji projektów rewitalizacyjnych;
- inspirowanie i zgłaszanie projektów rewitalizacyjnych w zakresie kompetencji poszczególnych jednostek organizacyjnych miasta Kalisza;
- opiniowanie i rekomendowanie propozycji w zakresie poszczególnych elementów *Gminnego programu rewitalizacji* bądź ich zmian;
- wdrażanie projektów rewitalizacyjnych zgodnie z kompetencjami poszczególnych jednostek organizacyjnych miasta Kalisza;
- przekazywanie informacji i sprawozdań z realizacji projektów rewitalizacyjnych będących w kompetencji poszczególnych wydziałów i jednostek miasta Kalisza.

Praca Zespołu może odbywać się zarówno w formie posiedzeń całego grona lub poszczególnych jego członków w zależności od potrzeb.

Zadania Zespołu Roboczego ds. Rewitalizacji reguluje Zarządzenie Nr 46/2017

Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 29 września 2016 r.

Zadania interesariuszy zewnętrznych

Komitety Rewitalizacji Miasta Kalisza

Komitet Rewitalizacji Miasta Kalisza wykonuje następujące zadania:

- wspiera działania Prezydenta Miasta Kalisza na obszarze rewitalizacji, stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami miasta, w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Prezydenta Miasta Kalisza,
- reprezentuje interesariuszy rewitalizacji, w tym: mieszkańców obszaru rewitalizacji, właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami położonymi na tym obszarze, mieszkańców gminy niezamieszkujących obszaru rewitalizacji, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, organy władzy publicznej oraz podmioty inne niż organy władzy publicznej, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa lub administracji rządowej;
- wyraża opinie oraz podejmuje inicjatywy w sprawie rozwiązań, odnoszących się do obszaru rewitalizacji Miasta Kalisza;
- uczestniczy w opiniowaniu oraz przygotowaniu projektów uchwał Rady Miejskiej Kalisza i zarządzeń Prezydenta Miasta Kalisza związanych z obszarem rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji został powołany na mocy Zarządzenia Nr 43/2017 Prezydenta Miasta Kalisza z dnia 17 stycznia 2017 roku w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji Miasta Kalisza. Zadania Komitetu Rewitalizacji zostały określone w regulaminie stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXX/386/2016 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 24 listopada 2016 r. w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Miasta Kalisza.

Inni interesariusze zewnętrzni, w tym mieszkańcy, przedsiębiorcy, właściciele i zarządcy nieruchomości i przedstawiciele organizacji pozarządowych

Inni interesariusze rewitalizacji włączają się w działania rewitalizacyjne, w zależności od ich potrzeb i możliwości poprzez:

- informowanie Biura Rewitalizacji i Komitetu Rewitalizacji o lokalnych problemach wymagających rozwiązania,
- konsultowanie proponowanych rozwiązań rewitalizacyjnych odnoszących się do lokalnych spraw i problemów,
- doradztwo w zakresie swoich możliwości jako lokalnych ekspertów,
- dzielenie się z władzami lokalnymi odpowiedzialnością za podejmowanie decyzji w sprawach bezpośrednio ich dotyczących,
- współrealizowanie projektów rewitalizacyjnych.

Ponadto w ramach realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych Miasto Kalisz wspierać będzie inicjatywy oddolne (np. w ramach inicjatywy lokalnej) oraz projekty realizowane przez organizacje pozarządowe (np. w ramach otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów).

3.4. Koszty zarządzania

Szacunkowe koszty zarządzania Gminnym programem rewitalizacji zostały przedstawione w poniższej tabeli. Odnoszą się one do rocznych kosztów funkcjonowania Biura Rewitalizacji, które jest koordynatorem procesu rewitalizacji w Kaliszu.

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
360.382 zł	367.590 zł	374.942 zł	382.440 zł	390.089 zł	397.891 zł	405.849 zł	413.966 zł

Tabela 11. Koszty zarządzania Programem.

3.5. System monitorowania i oceny

Właściwie zaprojektowany system monitorowania programu rewitalizacji zapewnia jego skuteczną i efektywną realizację oraz pozwala na szybką reakcję w przypadku pojawienia się wszelkich komplikacji. Pozwala na optymalne wykorzystanie środków finansowych w celu zmaksymalizowania spodziewanych efektów. Sprawny monitoring zapewnia również odpowiednią ocenę aktualności dokumentu oraz stopnia jego realizacji, zaś w kwestiach finansowych pozwala na najefektywniejsze dopasowanie sposobu finansowania do konkretnych potrzeb poszczególnych projektów.

Monitoring polega na cyklicznej analizie wskaźników statystycznych odnoszących się do obszaru rewitalizacji. Odbywa się on na 3 poziomach:

- **Monitorowanie podstawowych parametrów** obszaru rewitalizacji na etapie przyjęcia programu oraz późniejszych *jego aktualizacji, takich jak: ludność oraz powierzchnia*, które wynikają z zapisów *Ustawy o rewitalizacji*. Monitorowanie podstawowych parametrów programu będzie odbywać się przy każdej aktualizacji dokumentu.
- **Monitorowanie skutków realizacji Programu** poprzez analizę poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji – wskaźniki stanu kryzysowego (na poziomie całej gminy oraz na poziomie niższym, tj. OZ i OR), dokonywanego w odniesieniu do wartości analogicznych wskaźników (wyjściowych) obliczonych na etapie wyznaczania ww. obszarów (analiza efektywności podejmowanych działań rewitalizacyjnych). Zaznaczyć należy, że część danych jest obecnie niemożliwa do pozyskania, dlatego monitorowania odbywać się będzie na części z przyjętych na etapie wyznaczenia OZ i OR wskaźników,
- **Bieżące monitorowanie poziomu wdrażania *Gminnego programu rewitalizacji*** poprzez stałe aktualizowanie listy przyjętych przedsięwzięć podstawowych i dodatkowych ze statusem: „zakładane do realizacji”, „w trakcie realizacji” lub „zrealizowane”, w zależności od aktualnego postępu rzeczowego, wraz z podaniem poniesionych kosztów, montażem finansowym, a także rezultatów ich wdrożenia – efekty rzeczowe.

Ww. informacje zostaną przedstawione w „*Formularzu efektów monitorowania programów rewitalizacji*”, którego wzór zawarto w załączniku do *Zasad programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+*. Formularz będzie wypełniany przez Biuro Rewitalizacji raz na dwa lata i dostarczany do Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, zgodnie z wytycznymi określonymi w powyższych Zasadach.

W przypadku monitorowania skutków realizacji Programu, za wartości bazowe uznano wartość wskaźników dla obszaru rewitalizacji wyliczone w ramach delimitacji obszaru rewitalizacji. W Programie przyjęto, że należy dążyć do osiągnięcia wartości wskaźnika średniej dla całego miasta. W przypadku, gdy wartość wskaźnika bazowego osiągała wartość lepszą od średniej, za wartość docelową uznano utrzymanie wartości bazowej. W ramach sprawozdań z monitoringu realizacji celów i skutków *Gminnego Programu Rewitalizacji* wskazywany będzie poziom realizacji danego wskaźnika w odniesieniu do przyjętego trendu.

Rodzaj zjawiska	Wskaźnik	2015/2016	2020	Zakładany trend
I. Społeczne	1.1. Liczba osób bezrobotnych na 1000 mieszkańców w danej jednostce	48,24	24,16	spadek
	1.2. Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców w danej jednostce	27,24	12,05	spadek
	2.1. Liczba rodzin korzystających z pomocy na dożywianie dzieci na 1 km kw. powierzchni jednostki	83,47	65,50	spadek
	2.2. Liczba osób korzystających z pomocy na dożywianie dzieci na 1 km kw. powierzchni jednostki	322,70	153,88	spadek
	2.3. Liczba osób korzystających z zasiłku celowego na zakup węgla na 1000 mieszkańców w danej jednostce	30,00	15,33	spadek
	3.1. Liczba rodzin objętych przypadkami przemocy („Niebieskie Karty”) na 1 km kw. powierzchni jednostki	10,10	56,20	spadek
	3.2. Liczba zdarzeń zarejestrowanych przez policję na 1 km kw. powierzchni jednostki	313,66	b.d.	spadek
	3.3. Liczba interwencji zarejestrowanych przez policję na 1 km kw. powierzchni jednostki	1.888,36	1.777,52	spadek
	4.1. Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty w publicznych szkołach podstawowych – język polski	b.d.	b.d.	-
	4.2. Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty w publicznych szkołach podstawowych – matematyka	b.d.	b.d.	-
	4.2a. Średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty w publicznych szkołach podstawowych – język obcy nowożytny	b.d.	b.d.	-
	4.3. Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w danej jednostce	6,73	7,10	bez zmian
	5.1. Średnia wypożyczeń w filiach Miejskiej Biblioteki Publicznej	12,15	10.795	wzrost
	6.1. Liczba środowisk / rodzin dysfunkcyjnych na 1 km kw. powierzchni jednostki	763,96	262,02	spadek
II. Gospodarcze	7. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą pod numerem PKD 92.00.Z oraz 64.92.Z na 1000 mieszkańców w danej jednostce	2,94	b.d.	spadek
	8. Liczba punktów sprzedaży alkoholu na 1 km kw. powierzchni jednostki	25,52	b.d.	spadek
III. Środowiskowe	9. Liczba pojemników na popiół na 1 km kw. powierzchni jednostki	107,92	181,01	spadek
IV.	10. Liczba placów zabaw na 1 km kw.	2,13	1,55	bez zmian

Rodzaj zjawiska	Wskaźnik	2015/2016	2020	Zakładany trend
Przestrzenno-funkcjonalne	powierzchni jednostki			
	11. Liczba obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 1 km kw. powierzchni jednostki	319,51	250,39	-
	12. Średni wiek obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków	130	b.d.	-
V. Techniczne	13. Liczba awarii instalacji gazowych na 1 km kw. powierzchni jednostki	28,71	6,20	spadek
	14. Liczba pożarów na 1 km kw. powierzchni jednostki	34,56	28,68	spadek

Tabela 11. Wskaźniki mierzące skutki realizacji Programu

Ocena aktualności i stopnia realizacji Programu będzie dokonywana zgodnie z art. 22 ustawy o rewitalizacji (Dz. U. z 2021 r. poz. 485) nie rzadziej niż raz na 3 lata.

3.6. Spis załączników

Załącznik 1. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.

Załącznik 2. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych.

Załącznik 3. Zrealizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne zaplanowane w ramach poprzednich edycji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Kalisza.

3.7. Bibliografia

- *Analiza dokumentów strategiczno-programowych w zakresie identyfikacji rekomendacji do Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Kalisza*. Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM. Miasto Kalisz. Październik 2016. Poznań – Kalisz.
- Buttolph Johnson J., Reynolds H.T., Mycoff J.D., 2010, *Metody badawcze w naukach politycznych*, Warszawa: PWN.
- *Cambridge Dictionaries Online*, 2014. Desk research (<http://dictionary.cambridge.org/dictionary/business-english/desk-research>; dostęp: 20.07.2016).
- Ciesiółka P., 2014a, „Wpływ funduszy Unii Europejskiej na proces rewitalizacji w Poznaniu na tle największych miast w Polsce”, *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, vol. 27/2014, s. 101-121.
- Ciesiółka P., 2014b, „Rewitalizacja jako element polityki rozwoju aglomeracji poznańskiej”, *Kwartalnik Problemy Rozwoju Miast*, zeszyt 2/2014, s. 17-30.
- *Diagnoza. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Miasto Kalisz. Rewitalizacja*. Załącznik nr 2 do Uchwały XXV/313/2016 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 21.06.2016 r. Kalisz.
- Dutkowski M., 2003, „Analiza SWOT w badaniach lokalnych i regionalnych – problemy stosowania i główne błędy interpretacji”, w: H. Rogacki (red.), *Problemy interpretacji wyników metod badawczych stosowanych w geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarce przestrzennej*, Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, s. 43-49.
- Dutkowski M., 2004. *Problemy diagnozowania obszarów rozwoju regionalnego i lokalnego w Polsce*. Rozprawy i Studia Uniwersytetu Szczecińskiego, t. 551.
- Dziemianowicz W., Szmigiel-Rawska K., Nowicka P., Dąbrowska A. 2012, *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
- Frankfort-Nachmias C., Nachmias D., 2001, *Metody badawcze w naukach społecznych*, Warszawa: Wydawnictwo Zys i S-ka.
- *GIOŚ. Monitoring hałasu. Wskaźniki*. 2016. W: http://www.gios.gov.pl/images/dokumenty/pms/monitoring_halasu-/wskazniki.pdf.
- *Gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta Kalisza na lata 2017-2020*. Uchwała Nr XLIII/526/2017 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 28 września 2017r., Kalisz.
- Heczko-Hyłowa E., 2009, „Rewitalizacja polskich miast w świetle wymagań Funduszy Strukturalnych UE 2004-2006 jako wdrażanie europejskiego podejścia systemowego”, w: M. Bryx (red.), *Finansowanie i gospodarka nieruchomościami w procesach rewitalizacji*. Seria Rewitalizacja Miast Polskich, t. 7. Kraków: Instytut Rozwoju Miast, s. 157-186.
- *Jakość życia w Kaliszu*. WYG International Sp. z o.o. 2013. Kalisz.
- *Kalisz. Rewitalizacja. Do trzech razy sztuka. Raport z badań ilościowych i jakościowych*. PZR Consulting. Pracowania Zrównoważonego Rozwoju.

Pracowania Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”. Miasto Kalisz.
Rewitalizacja. 2016. Kalisz.

- Kotus J., 2001, „Badania socjologiczne w poznaniu struktur i procesów społecznych dla potrzeb gospodarki przestrzennej”, w: H. Rogacki (red.), *Koncepcje teoretyczne i metody badań geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej*, Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, s. 99–108.
- Miszczuk A., 2007, „Samorząd terytorialny jako stymulator lokalnego i regionalnego rozwoju gospodarczego”, w: A. Miszczuk, M. Miszczuk, K. Żuk (red.), *Gospodarka samorządu terytorialnego*, Warszawa: PWN, s. 161–198.
- Obłój K., 2014. *Strategia organizacji*. Wydanie III, zmienione. Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Parysek J. J., 1997. *Podstawy gospodarki lokalnej*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.
- Parysek J. J., 2015, „Rewitalizacja miast w Polsce: wczoraj, dziś i być może jutro”, *Studia Miejskie*, 17, s. 9–25.
- Pszczołowski T., 1978. *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk.
- Roberts P., Sykes H. (red.), 2000, *Urban Regeneration: a handbook*, London: SAGE.
- Siejkowska-Koberidze A. 2012, „Studia inwentaryzacji urbanistycznej”, w: S. Liszewski (red.), *Geografia Urbanistyczna*, Warszawa: PWN, s. 409–428.
- Siemiński W., Topczewska T. 2009, *Rewitalizacja miast w Polsce przy wsparciu funduszami UE w latach 2004–2008*, Warszawa: Wydawnictwo Delfin.
- Sierpowska I., 2014. *Pomoc społeczna. Komentarz do Ustawy*. Wyd. Wolters Kluwer.
- *Standardy dla projektantów, wykonawców i zarządców infrastruktury dla pieszych*, Zarządzenie nr 132/2017 Prezydenta Miasta Kalisza
- *Standardy techniczne i wykonawcze dla infrastruktury rowerowej Miasta Kalisza*, Zarządzenie nr 627/2015 Miasta Kalisza
- *Starzenie się społeczeństwa polskiego i jego skutki*, 2011. Opracowania tematyczne, 601. Kancelaria Senatu, Biuro Analiz i Dokumentacji, Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych.
- *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kalisza załącznik nr 1 do uchwały nr xiv/215/2019 Rady Miasta Kalisza*, Kalisz.
- Ustawa z dnia 9 października 2015r. o rewitalizacji. Dz. U. z 2021 r. poz. 485.
- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020. Dz.U. 2014 poz. 1146.
- *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta Kalisza na lata 2015–2020*. Uchwała nr XV/175/2015 Rady Miejskiej Kalisza z dnia 29 października 2015 r. Kalisz.
- *Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020*, 2016. Warszawa, Ministerstwo Rozwoju.

- *Zasady programowania i wsparcia rewitalizacji w ramach WRPO 2014+, 2016.*
Poznań, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego